

Økonomiske analyser

Nr. 9 – 1987

**Konjunkturtendensene
for Norge**

**Konsum, investering og
sparing**

Lønnsutvikling i industrien

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå og kommer normalt med 10 nummer i året. Første nummer i året vil inneholde Økonomisk utsyn over året som gikk. Publikasjonen vil ellers inneholde konjunkturten- densene og aktuelle konjunkturtall for norsk og internasjonal økonomi. Kvartalsvise og årlige nasjonalregnskapstall vil bli publisert og kommentert etter hvert som de foreligger. Publikasjonen vil også bringe kortere artikler med samfunnsøkonomisk innhold og oversikter over publikasjoner fra forskningsvirksomheten i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå ønsker videst mulig spredning av data og analyser som offentliggjøres i Økonomiske analyser. Gjengivelse er tillatt uten restriksjoner. Av hensyn til leserne ber imidlertid Statistisk Sentralbyrå om at kilde blir oppgitt – publikasjonsserie og årgang/nummer – og at forfatterens navn framgår der det er aktuelt. Synspunkter i artikler med navngitt forfatter kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk Sentralbyrås oppfatning.

Redaksjon: Olav Bjerkholt, Ådne Cappelen, Per Richard Johansen, Olav Ljones, Svein Longva, Lorents Lorentsen.

Redaksjonssekretærer: Kirsten Hansen (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau Hansen (konjunkturoversikter mv.).

Forsknings- avdelingen

ble opprettet i 1953 og er i dag organisert i fire enheter:

- o Seksjon for nasjonalregnskap
- o Økonomisk analysegruppe
- o Sosiodemografisk seksjon
- o Seksjon for ressurs- og miljøanalyse.

Statistisk Sentralbyrå har lange tradisjoner som forskningsinstitusjon, og forsknings- og analysevirksomheten har etter hvert fått et betydelig omfang. Virksomheten omfatter blant annet:

- o Nasjonalregnskap
- o Samfunnsøkonomi, makroøkonomiske modeller, konjunkturanalyse, skatteforskning, kryssløpsanalyse og økonomiske studier
- o Befolkningsutvikling, fruktbarhetsstudier, arbeidsmarked og utdanning
- o Naturressurser, energianalyse, arealregnskap, miljøøkonomi, miljø og levekår
- o Petroleumsøkonomi
- o Regional analyse

Økonomiske analyser

Nr. 9 – 1987

INNHold

Side

KONJUNKTURTENDENSENE FOR NORGE

Sammendrag	3
Produksjon	13
Arbeidsmarked	17
Priser og lønninger	22
Privat konsum	24
Investeringer	27
Utenriksøkonomi	30

ØKONOMISK-POLITISK KALENDER	37
-----------------------------------	----

KONSUM, INVESTERING OG SPARING I NORGE I ET INTERNASJONALT PERSPEKTIV

Av Ann Lisbet Brathaug og Nils-Henrik Mørch von der Fehr	38
--	----

LØNSSGLIDNING OG TARIFFTILLEGG I INDUSTRIEN

Av Einar Bowitz	47
-----------------------	----

TABELL- OG DIAGRAMVEDLEGG	57
---------------------------------	----

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 41 38 20

KONJUNKURTENDENSENE

Arbeidet med Konjunkturtendensene utføres ved Økonomisk analysegruppe i Statistisk Sentralbyrås Forskningsavdeling. Forespørsler om konjunkturutviklingen i Norge kan rettes til Einar Bowitz eller Per Richard Johansen og om utviklingen i utlandet til Kjell Wettergreen.

Arbeidet med denne rapporten ble avsluttet onsdag 25. november.

Oversikt over publiseringstidspunkter

Konjunkturoversikter	Utlandet	Norge
- forrige publisering	ØA nr. 8 - 1987 (september)	ØA nr. 7 - 1987 (august)
- neste publisering	ØA nr. 10 - 1987 (desember)	ØA nr. 1 - 1988 (januar)

KONJUNKURTENDENSENE I NORGE

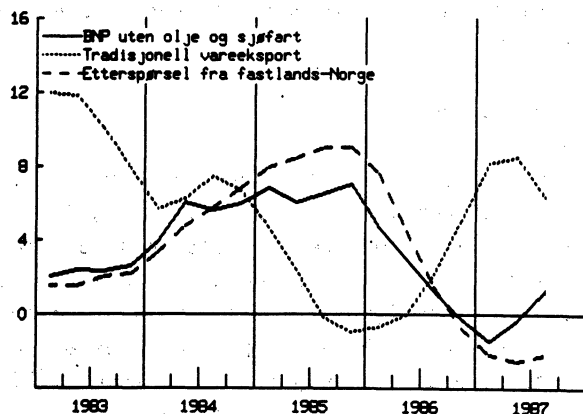
SAMMENDRAG OG PERSPEKTIVER

Foreløpige anslag fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet peker i retning av fortsatt fallende etterspørsel i norsk økonomi i 3. kvartal. Selv om tallene kan tyde på at nedgangen for det private konsumet flatet ut, var investeringsetterspørselen både fra fastlands-Norge og fra oljevirkksomheten i nedgang. Oppsvinget i den tradisjonelle vareeksporten holdt fram, men kunne ikke forhindre fall i samlet etterspørsel. En beregnet, kraftig økt oppbygging av varelagrene ga likevel en økt samlet anvendelse av varer og tjenester. Samtidig ble nedgangen i importen snudd til ny oppgang.

På grunn av den svake etterspørselsutviklingen har produksjonen i fastlands-økonomien endret seg svært lite helt siden sommeren 1986 og viser fortsatt ingen klare tegn til vekst. Tross dette er arbeidsmarkedet fortsatt stramt, i stor grad som en følge av arbeidstidsforkortelsen ved årets begynnelse.

UNDERLIGGENDE TENDENS

(Prosentvis volumvekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate.)

KONJUNKURTENDENSENE I HOVEDTREKK

Underliggende veksttakt fra foregående kvartal. Sesongjustert. Årlig rate.

86.4 87.1 87.2 87.3

Produktmarkedet¹

Innenl. anvendelse	-5	-5	2	4
- etterspørsel fra fastlands-Norge	-1	-2	-2	-2
- privat konsum	-3	-3	-1	0
- bto. investering	1	-5	-7	-7
Eksport	7	5	1	-5
- trad. varer	5	8	9	7
Import	-8	-8	-3	4
- trad. varer	-9	-11	-7	0
BNP	1	-1	0	0
- fastlands-Norge	0	-1	0	1
- fastlands-næringer	2	0	0	-1
- ind. og bergverk	2	2	1	1
- bygge- og anl.virk.	5	0	-4	-5
- privat tj.yting	2	-2	-2	-2

Arbeidsmarkedet

Utførte timeverk	1	0	0	1
Sysselsatte personer	2	2	2	2
Ledighetsrate nivå ²	2,1	2,2	1,9	1,9

Priser og lønninger

Konsumprisindeksen	10	9	7	6
Eksportpriser	-3	3	5	3
Importpriser	7	6	3	0

Inntekter³

Disp. realinnt. Norge	-3	-1	1	3
Driftsbalanse mrd.kr	-6,8	-2,6	-6,4	-9,1

¹ Se "Teknisk merknad".

² Arbeidsledighetsraten er gitt som pre- og sesongjusterte nivå tall.

³ Driftsbalansen er gitt som ujusterte nivå tall i mrd.kr.

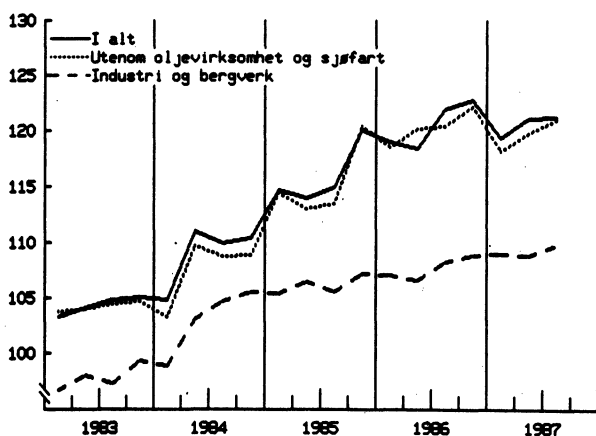
Prisstigningstakten målt med konsumprisindeksen har avtatt ytterligere siden sommeren, men i noe langsommere tempo enn tidligere antatt. Selv om timelønnsveksten - bl. a. i industrien - har vært svært høy i første halvår, vil den trolig avta i andre halvår, etter hvert som devalueringens effekt på priser og lønninger blir uttømt. Med fortsatt lav importprisvekst vil vi se en markert nedgang i prisstigningstakten i resten av 1987 og i 1988. Men usikkerheten knyttet til pris- og særlig lønnsutviklingen framover er stor.

Driftsbalansen over de tre første kvartalene av året er bedret i år sammenlignet med tilsvarende periode i fjor, mens disponibel realinntekt for Norge fortsatt er lavere enn i tilsvarende periode i 1986.

Privat konsum

Nedgangen i privat konsum, som har vart siden sommeren 1986, ser ut til å ha stanset opp i 3. kvartal i år. Med uendret konsum (sesongjustert) fra 3. kvartal til 4. kvartal vil nedgangen i årsgjennomsnitt bli 2 prosent fra 1986 til 1987. Det er varekonsumet - hovedsakelig kjøp av varige konsumgoder - som har stått for nedgangen. Veksten i tjenestekonsumet har gjennomgående holdt seg høy og avtok bare svakt i 3. kvartal. Fortsatt er veksten i tjenestekonsumet så høy at den i betydelig grad motvirker nedgangen i varekonsumet. Det er imidlertid

BRUTTONASJONALPRODUKT
1980=100. Sesongjustert.

spesielt stor usikkerhet knyttet til beregningene av konsumutviklingen for tjenester.

Selv om det private konsumet, sesongjustert, steg svakt fra 2. til 3. kvartal, er det all grunn til å vente en svak utvikling i konsumet i høst og utover i 1988. Spareraten vil også i år bli negativ, anslagsvis -2 prosent. Dette vil ytterligere forverre husholdningssektorens netto fordringsposisjon. De rente- og avdragsbelastningene som nødvendigvis må følge av dette de nærmeste kvartalene sammen med virkningene av skatteskjerpelsen for 1988, må gi klare negative bidrag til konsumet framover. Det høye reelle rentenivået forsterker denne effekten.

En fortsatt økning i husholdningenes spare rate vil også bidra til svak konsumutvikling. Det er trolig at husholdningenes forventninger om framtidig realinntektsvekst har blitt revidert nedover i løpet av høsten; det store fallet i børskursene kan ha forsterket dette. En begynnende, og forventet tiltakende, økning i arbeidsledigheten vil sannsynligvis bidra i samme retning. Dette vil sannsynligvis bidra til høyere sparerate.

Det er imidlertid liten grunn til å regne med en rask økning i husholdningssektorens sparerate tilbake til nivået før kredittmarkedet ble liberalisert. De nye rammebetingelsene husholdningene står overfor vil sannsynligvis medføre en lavere langsiktig sparerate. I tillegg vil trolig tregheter føre til at det tar noen tid før spareraten tar seg opp.

Investeringer

Den konjunkturmessige nedgangsperioden som norsk økonomi nå er inne i har nå også bredd seg til investeringene i fastlandsøkonomien. I industrien, hvor de konjunkturmessige utslagene vanligvis er størst, er investeringene i klar nedgang, selv om investeringsundersøkelsen fra august i år antyder muligheter for et midlertidig oppsving i 4. kvartal. En forventet svak etterspørselsutvik-

ling sammen med redusert lønnsomhet vil motivere til fortsatt nedgang i industriinvesteringene. Den økningen vi har sett i eksporten av tradisjonelle varer hittil i 1987, særlig fra utekonkurrerende industri, vil trolig være tidsbegrenset og neppe motivere oppbygging av økt kapasitet i sektoren. For 1988 innebærer Investeringsundersøkelsen at investeringene kan falle rundt 20 prosent på årsbasis.

Virkningene på investeringene av kursfallet på børsen er svært vanskelig å kvantifisere. Redusert kursnivå vil øke bedriftenes kostnader ved å hente inn kapital via aksjemarkedet for å finansiere investeringene. Etter kursfallet vil en bedrift få lavere markedskurs i forhold til pålydende ved nytutstedelse av aksjer enn før kursnedgangen. Dette vil kunne gi reduserte investeringer sett over en noe lengre periode. På kort sikt, imidlertid, er trolig investeringene bestemt av allerede planlagte prosjekter. Forventninger om at børsnedgangen vil føre til redusert vekst kan i seg selv føre til at næringslivet investerer mindre i realkapital, og således forsterke nedgangen. De sterkeste negative bidragene kan imidlertid komme gjennom virkningene av et eventuelt svekket internasjonalt aktivitetsnivå.

Boliginvesteringene falt gjennom de to første kvartalene av 1987, etter å ha vært i vekst siden 1984. Reduserte utlånsrammer i Husbanken og høyt nominelt rentenivå har trolig bidratt til nedgangen så langt. Svært høy prisvekst på boliginvesteringer og redusert inntektsvekst kan også ha bidratt negativt. Selv om igangsettingstallene for nye boliger (sesongjustert) har steget tildels betydelig siden i sommer, kan dette neppe forhindre at boliginvesteringene fortsatt vil utvikle seg svakt.

Bruttoinvesteringene i oljevirkosomhet har de tre første kvartalene i år vært om lag 7,5 milliarder kroner eller 23 prosent lavere enn i fjor målt i volum. Anslag fra Byråets investeringstelling over påløpte investeringskostnader, som er et bedre mål på investeringsaktiviteten i oljesektoren, inne-

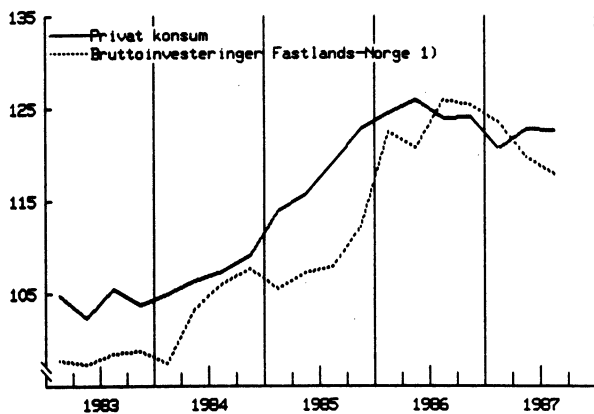
OMFANGET AV KURSTAPET PÅ AKSJER

Med utgangspunkt i foreløpige beregninger av aksjebeholdningen etter institusjonelle sektorer i 1984 og utviklingen i aksjekursindeksen kan en anslå markedsverdien av norske aksjeselskaper til om lag 130 milliarder kroner både ved utgangen av 1985 og ved utgangen av 1986, og til om lag 170 milliarder den 15. oktober 1987. Pr. 15. november i år - etter kursfallet - var verdien av norske selskaper under disse forutsetningene tilbake på nivået fra utgangen av 1986, det vil si i underkant av 130 milliarder kroner.

Aktører som holdt deler av sin formue i form av aksjer da kursene falt, har lidd et formuestap som kan tenkes å slå ut i endret etterspørsel etter konsum- og investeringsvarer. Dersom en antar at husholdningenes og de norske bedriftenes eierandel var den samme pr. 15. oktober 1987 som ved utgangen av 1984 - om lag 30 prosent og 20 prosent - har husholdningssektoren fått redusert sin formue med om lag 12 mrd. kroner og bedriftene med om lag 8 mrd. kroner på en måned.

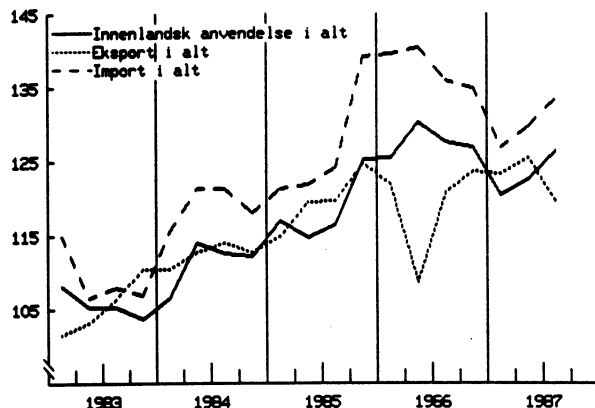
Effektene av reduksjonen i husholdningenes formue er svært vanskelig å anslå, men et eventuelt etterspørselsutslag i konsumet vil sannsynligvis bare utgjøre en liten del av formuestapet. Det er også grunn til å tro at et eventuelt utslag i etterspørselen vil strekke seg over noen tid. Det er således neppe grunn til å vente store utslag i konsumetterspørselen av kursfallet. Selv om bedriftenes tap bare er om lag 2/3 av husholdningenes tap, kan effektene på etterspørselen etter investeringsvarer likevel tenkes å bli større enn virkningene på konsumetterspørselen pga. økte finansieringskostnader og reduserte forventninger om framtidig etterspørsel.

KONSUM OG INVESTERINGER
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

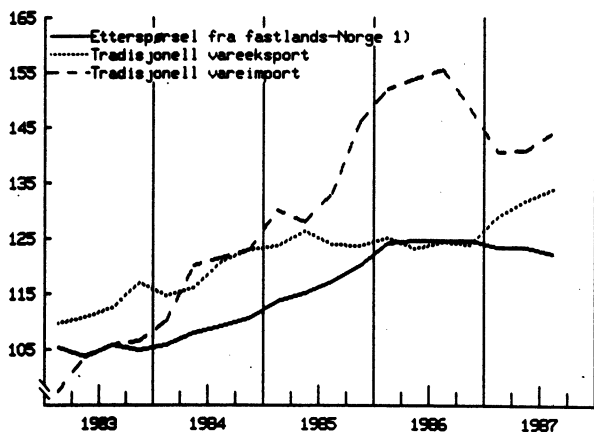

1) Utenom lagerendring.

EKSPORT, IMPORT OG INNENLANDSK ANVENDELSE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

EKSPORT, IMPORT OG ETTERSPORSEL FRA FASTLANDS-NORGE
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

1) Utenom lagerendring.

bærer nå en verdiøkning fra 1986 til 1987 på bare 2 1/2 prosent. Dette betyr en betydelig nedgang i volum. Anslaget for påløpte investeringskostnader for 1988, som er betydelig oppjustert siden forrige telling, medfører likevel en forsterkning av den nedgangen vi har hatt i år.

Eksport

Oppgangen i eksportvolumet for tradisjonelle varer, som har vart siden årsskiftet, fortsatte i 3. kvartal, men med noe avtakende vekst. Det har vært sterkest volumvekst for varer fra utekonkurrerende industri, særlig metaller. Eksportoppsvinget har vært påvirket av devalueringen i mai 1986. Denne ser ut til å ha gitt økte eksportpriser i andre halvår 1986 og økt eksport, særlig i 1987. Dessuten har økt lageroppbygging i utlandet av ikke-jernholdige metaller bidratt vesentlig til eksportoppsvinget.

Utviklingen i den tradisjonelle vareeksporten framover vil avhenge av den innenlandske kostnadsveksten og av markedsveksten hos handelspartnerne. Ettersom effekten av devalueringen sprer seg til innenlandske kostnadskomponenter som lønn og vareinnsats, avtar kostnadsfordelen av devalueringen og dette vil påvirke veksttakt i negativ retning. Også markedsveksten vil trolig bli lav i 1988. Allerede anslag gitt før fallet i aksjekursene antydte en beskjeden veksttakt for samlet produksjon i OECD-området, vel 2 prosent. Fallet i aksjekursene kan føre til enda svakere vekst. Beregninger som hittil er publisert for internasjonale virkninger av kursfallet, antyder et negativt utslag på BNP-veksten i større OECD-land på mellom 0,5 og 1,5 prosent for 1988.

Import

Nedgangen i innenlandsk etterspørsel førte til at også importvolumet har vært i nedgang fra slutten av 1986. Det var tegn til utflating og ny oppgang i importen i 2. og 3. kvartal, noe som bl.a. må sees i sammenheng med oppbremsingen av fallet i privat konsum. Om nedgangen i enkelte viktige import-

krevene etterspørselskomponenter nå flater ut, vil importen endre seg lite framover.

Utenriksøkonomi

Anslag for de første 9 månedene i år gir et underskudd på driftsbalansen på 18 milliarder kroner, en nedgang i underskuddet sammenlignet med tilsvarende periode i 1986 på litt over 8 milliarder kroner. Bedringen skyldes både økt eksportverdi og redusert importverdi. Det var en sterk økning i nettoeksport av brukte skip i første halvår i år. Opprettelsen av det norske internasjonale skipsregisteret (NIS) i sommer vil trolig redusere denne eksporten betydelig i andre halvår. Den fallende dollarkursen har blitt motvirket av en tilsvarende oppgang i dollarprisene for olje og gass. Årsanslaget for driftsbalansen fra Konjunkturtendensene i august i år på omlag 25 milliarder kroners underskudd synes fortsatt å være rimelig med mindre det skjer en betydelig innflagging av norske skip til NIS.

Produksjon

Siden sommeren 1986 har det vært ubetydelig vekst i bruttonasjonalproduktet utenom olje og sjøfart. Nedgangen i innenlandsk etterspørsel fra slutten av 1986 har påvirket produksjonen negativt, men den kraftige veksten i tradisjonell vareeksport har bidratt til fortsatt vekst i industriproduksjonen. Med den beskjedne andelen industriproduksjonen har av bruttonasjonalproduktet i fastlands-Norge, har dette likevel ikke kunnet forhindre en svak produksjonsutvikling.

Det er grunn til å regne med ytterligere volumnedgang i innenlandsk etterspørsel utover i 1988. Samtidig er anslagene for oljeinvesteringene lavere enn for 1987. Oppsvinget i tradisjonell vareeksport vil trolig også flate ut. Investeringsnedgangen vil særlig ramme bygge- og anleggsvirksomheten neste år, men etterspørselen rettet mot verkstedindustrien vil trolig også avta. Det samme vil gjelde for konsumvareindustrien og privat tjenesteyting.

Sysseilsetting

På grunn av den konjunkturmessige nedgangen i etterspørsel og produksjon vi har hatt siden i fjor sommer har timeverksveksten bare steget svakt det siste året. Men antall sysselsatte har fortsatt vært i klar vekst, dels på grunn av arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar i år og dels fordi endringer i etterspørselen etter arbeidskraft vanligvis slår raskere ut i timeverkene enn i antall personer. Arbeidsmarkedet er fortsatt stramt og ledigheten har vært stabil i de tre første kvartalene i år, på om lag 2 prosent justert for normale sesongsvingninger. Månedsobservasjoner fra de seneste månedene kan tyde på at bunnen i arbeidsledigheten nå er nådd. Utviklingen i etterspørsel og produksjon peker i retning av at vi vil kunne se en økning i ledigheten framover.

Priser og lønninger

Konsumprisveksten, målt som vekst over 12 måneder, har fortsatt å avta i høst, men noe langsommere enn tidligere antatt. Fra 1986 til 1987 vil veksten trolig bli 8,7 prosent. Importprisstigningen er nå svært lav siden effekten av devalueringen er i ferd med å bli uttømt. Hos handelspartnerne er konsumprisveksten nede på 3-4 prosent og prisveksten for internasjonale handelsvarer ligger normalt lavere enn konsumprisene. Den sterke innenlandske lønnsveksten, som i stor grad må forstås som en følge av devalueringen i 1986, arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar og det stramme arbeidsmarkedet, representerer nå en betydelig prisdrivende faktor.

Lønnsveksten i 1987 har vært sterkt påvirket av arbeidstidsforkortelsen fra 1. januar for alle med over 37 1/2 times arbeidsuke. Særlig for arbeidere i industri og bygg og anlegg og for enkelte offentlige ansatte har denne reformen slått ut i høy timelønnsvekst. Presset i arbeidsmarkedet, som har blitt forsterket av arbeidstidsforkortelsen, har trolig bidratt til ytterligere lønnsvekst. Den lave importprisveksten gjennom 1987 vil trolig motivere til reduserte

KAN VI FORKLARE DEN STERKE LØNNSVEKSTEN I 1986-87

I en egen artikkel i denne utgaven av Økonomiske analyser har en tallfestet virkningene av importprisvekst, arbeidsledighet og produktivitetsutvikling mm. på den samlede lønnsveksten i industrien. Beregningene tyder på at importprisveksten gjennom de to foregående år er en vesentlig forklaringsvariabel for lønnsveksten i industrien.

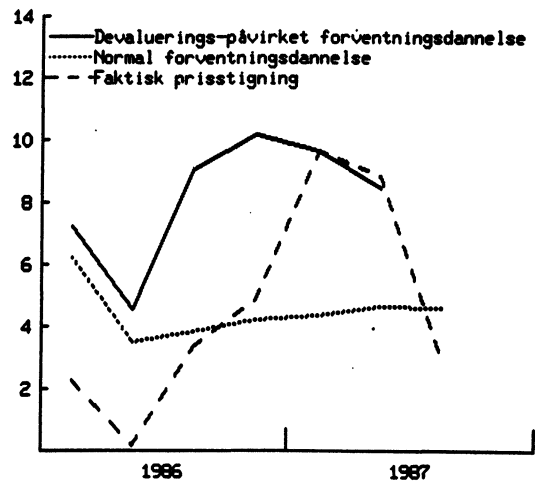
Den sammenhengen som en i artikkelen ble stående ved som forklaring på samlet lønnsvekst for årene 1969-85, gir også en god beskrivelse av lønnsutviklingen gjennom 1985 og fram til våren 1986, men den undervurderer klart lønnsveksten i de påfølgende 5 kvartalene, også når en korrigerer for bidraget fra arbeidstidsforkortelsen. Bortsett fra at devalueringen av norske kroner med 12 prosent i mai 1986 må ha ført til et skift i aktørenes importprisforventninger, skjedde det ikke noe som skulle tilsi at normale sammenhenger mellom lønn og de lønnsbestemmende faktorene skulle endre seg i denne perioden. Det er dermed mulig å tolke denne sterkere lønnsveksten som et utslag av et skift i importprisforventningene som følge av devalueringen.

I figuren har en vist den faktiske veksten i importprisene og den importprisveksten (basert på tidligere observert importprisvekst) som følger av den normale forventningsdannelsen. Dessuten har en beregnet hvordan prisforventningene må ha vært for å forklare faktisk lønnsutvikling, gitt at alle andre lønnsbestemmende faktorer har bidratt på normal måte.

Som det framgår tyder beregningen på at den forventede importprisveksten som er nødvendig for å kunne forklare faktisk lønnsvekst i de to første kvartalene av 1986, ikke avvek særlig fra prisveksten basert på den normale forventningsdannelsen. Fra og med 3. kvartal 1986 ble det imidlertid et klart avvik mellom de to prisforventningsbanene.

Om forutsetningen om at sammenhengene mellom samlet lønnsvekst og øvrige lønnsbestemmende faktorer holdt seg uendret holder, kan beregningene tolkes slik at devalueringen førte til et brudd

IMPORTPRISER FOR INDUSTRIVARER 1)
Faktisk og forventet vekst over 4 kvartaler. Prosent.

1) Ekskl. raffinerte oljeprodukter.

med den normale forventningsdannelsen, som var basert på tidligere prisobservasjoner. Dette kan forklares med at devalueringen ga aktørene en helt ny type informasjon, nemlig at importprisene i kommende år kunne stige med inntil 12 prosent mer enn tidligere antatt. Vi ser også av figuren at aktørene på denne måten kan ha overvurdert den faktiske importprisveksten, idet de ikke tok hensyn til at det ville ta tid før devalueringen slo igjennom i importprisene. Det kan også være de undervurderte den internasjonale nedgangen i prisnivået på varer av denne typen som følge av fallet i oljeprisene i 1986.

Gjennom første del av 1987 synes prisforventningene å ha kommet mer på linje med faktisk importprisvekst. Den faktiske importprisveksten - regnet på 4 kvartalers basis - falt kraftig fra 2. til 3. kvartal og vil høyst sannsynlig bli lav i tiden framover. Om prisforventningene gjennom siste del av 1987 vil følge fallet i importprisveksten, vil lønnsveksten kunne bli lavere enn det som følger av en normal forventningsdannelsen. Men selv om aktørene vender tilbake til den "gamle" måten å danne forventninger på, vil reduserte prisforventninger bidra til å redusere lønnsveksten i tiden som kommer.

tillegg i resten av 1987 og utover i 1988. Her er det avgjørende hva aktørene i arbeidsmarkedet forventer om den framtidige prisstigning. Den sterke lønnsveksten i industrien siden sommeren 1986 kan delvis forklares med at devalueringen på 12 prosent slo kraftig ut i prisforventningene. Hvis den sterkt reduserte importprisveksten gjennom 1987 nå slår tilsvarende sterkt ut i forventningene vil dette kunne gi en klart lavere lønnsvekst, og dermed lavere kostnads- og prisvekst. En viss økning i arbeidsløsheten framover vil neppe påvirke lønnsveksten i den nærmeste framtid, fordi historiske sammenhenger tyder på at lønnsveksten reagerer med en tidsforskyvning på endringer i presset i arbeidsmarkedet.

Disponibel realinntekt for Norge

I motsetning til begrepet bruttonasjonalprodukt, som er et produksjonsmål, gir disponibel realinntekt uttrykk for kjøpekraften

av denne produksjonen. Utviklingen i bytteforholdet med utlandet (forholdet mellom eksport- og importpriser) er den viktigste kilde til forskjellen mellom de to begrepene. De tre første kvartalene i år falt disponibel realinntekt for Norge med om lag 1 1/2 prosent sammenlignet med tilsvarende periode i fjor. Eksportprisene har falt svakt, mens importprisene har økt med nesten 6 prosent fra samme periode.

Bytteforholdet har imidlertid bedret seg gjennom de to siste kvartalene i år, og den underliggende veksttakten i disponibel realinntekt har dermed vært økende. Disponibel realinntekt for Norge ligger imidlertid fortsatt betydelig lavere enn nivået før fallet i oljeprisen satte inn. Underskuddet i utenriksøkonomien er et uttrykk for at dette inntektstapet på langt nær har slått gjennom i samlet innenlands bruk av varer og tjenester.

UTVIKLINGEN I NOEN MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER.
 Prosentvis volumendring i 1986-priser 1)

	Mrd. 1986- kr.	Vekst fra samme periode året før				Underliggende tendens. Årlig rate (regnet fra foregående kvartal) 6)			
		1986	86.4	87.1	87.2	87.3	86.4	87.1	87.2
Privat konsum 2)	279,8	1,5	-1,6	-4,4	-1,0	-3	-3	-1	0
Varer	189,3	-0,1	-4,3	-9,1	-4,2	-7	-7	-4	-1
Tjenester	79,3	5,5	4,6	5,7	4,6	5	6	5	3
Nordmenns konsum i utlandet ..	19,1	2,2	-1,9	-1,8	..	*	*	*	*
- Utlendingers konsum i Norge	7,9	-4,9	-4,6	-11,0	..	*	*	*	*
Offentlig konsum	102,1	11,8	4,5	3,3	2,4	*	*	*	*
Bruttoinvesteringer (inkl.lager)	151,7	-4,3	-4,8	-22,3	-0,9	*	*	*	*
Oljevirksomhet og sjøfart 3) ..	29,8	-13,1	-35,3	-44,8	41,7	*	*	*	*
Fastlands-Norge	108,1	12,3	4,2	-4,6	-5,7	1	-5	-7	-7
Industri og bergverk	17,6	19,6	18,6	9,6	-9,9	12	3	-9	-18
Annen vareproduksjon	16,0	1,2	-6,1	-14,8	..	-9	-14	-14	..
Annen tjenesteyting	74,6	13,4	3,1	-5,5	..	0	-5	-6	..
Varelagre (BNP-vekstbidrag) 4)	13,8	(-2,9)	(-0,3)	(-2,4)	(-1,1)	*	*	*	*
Innenlandsk anvendelse	533,6	1,8	-1,3	-8,4	-0,3	-5	-5	2	4
- ettersp. fra fastlands-Norge ..	490,0	5,9	0,9	-2,9	-1,4	-1	-2	-2	-2
Eksport 2)	194,0	-1,0	4,6	11,4	-0,2	7	5	1	-5
Tradisjonelle varer	70,3	-1,2	8,1	2,4	7,4	5	8	9	7
Råolje og naturgass	53,1	17,7	10,9	45,6	-0,7	23	12	4	-5
Skip og plattformer	12,7	-27,6	12,4	72,2	-33,7	*	*	*	*
Tjenester	58,0	-6,6	-7,9	-10,2	..	-8	-9	-7	..
Samlet anvendelse	727,7	1,0	0,4	-3,4	-0,3	-2	-3	-1	1
Import 2)	211,7	-2,9	-5,3	-11,3	-1,3	-8	-8	-3	4
Tradisjonelle varer	141,6	1,7	-2,5	-13,2	-7,0	-9	-11	-7	0
Råolje	1,8	-70,2	-2,0	-63,5	21,3	*	*	*	*
Skip og plattformer	9,6	-45,9	-37,9	-24,6	36,8	*	*	*	*
Tjenester	58,7	-1,4	-4,9	-0,1	..	-1	0	6	..
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	516,0	2,7	2,7	0,1	0,1	1	-1	0	0
- fastlands-Norge	448,5	1,9	2,4	-2,8	1,2	0	-1	0	1
Oljevirksomhet og u. sjøfart ...	67,5	7,8	4,3	22,8	-7,4	9	5	0	-6
Fastlands-næringer	437,5	4,5	4,1	-0,5	1,8	2	0	0	-1
Industri og bergverk	80,8	1,6	6,1	-2,1	1,5	2	2	1	1
Annen vareproduksjon	72,7	2,0	8,3	2,4	4,7	4	3	1	-1
Annen tjenesteyting	284,0	6,0	2,4	-0,6	1,0	2	-1	-1	-1
Korr.poster (BNP-vekstbidrag) 5)	11,0	(-2,0)	(-1,4)	(-2,1)	(-0,5)	*	*	*	*

1) Se "Teknisk merknad". 2) Avgrensningen mellom de ulike grupper av varer og tjenester avviker fra inndelingen i årlig nasjonalregnskap/utenriksregnskapet. 3) Inkl. skip, oljeplattformer og plattform-moduler under arbeid. 4) Utenom skip, oljeplattformer under arbeid og plattform-moduler under arbeid. BNP-vekstbidragene er beregnet som differansen mellom lagerinvesteringene i kvartalet og samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før. 5) Korreksjon for frie banktjenester og visse avgiftsberegninger. BNP-vekstbidragene er beregnet som økningen i posten fra samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før. 6) Vekst fra foregående kvartal i glattet sesongjustert serie, omregnet til årlig rate. a) Anslag tildels basert på framskrivinger. *) Endringstall blir meningsløse regnet som årlig rate.

PRISINDEKSER FOR MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER

	Prosentvis endring fra samme periode året før					
	86.2	86.3	86.4	87.1	87.2	87.3
Privat konsum	6,4	8,5	8,9	9,9	9,0	7,1
Offentlig konsum	4,2	7,7	9,0	12,6	10,9	5,5
Bruttoinvesteringer (inkl. lager)	5,7	7,4	9,6	11,6	13,6	8,3
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	5,7	8,0	9,1	10,9	10,6	7,2
- etterspørsel fra fastlands-Norge ...	5,7	8,1	8,7	11,5	10,3	7,3
Eksport	-18,9	-19,4	-14,9	-4,8	0,3	3,6
- tradisjonell vareeksport	-10,2	-6,9	-2,0	4,2	7,3	5,1
Samlet anvendelse	-2,9	-0,8	1,3	6,1	7,6	6,3
Import	-2,1	0,5	3,9	7,6	7,1	2,3
- tradisjonell vareimport	-2,0	1,4	4,4	9,6	8,8	1,9
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	-3,2	-1,4	0,3	5,5	7,8	7,8
- uten oljevirksomhet og sjøfart	7,5	9,4	11,5	11,7	10,5	8,0

TEKNISK MERKNAD OM KVARTALSREGNSKAPSTALLENE

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene for årene til og med 1986 er avstemt mot de sist publiserte årlige regnskapstallene.

Basisår og kjeding: Volumtall for 1986 og 1987 er beregnet i 1986-priser, og det er brukt vekter fra dette året. I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes alle størrelser i faste priser med året før som basisår. I de årlige nasjonalregnskapene er basisåret 1980. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenlikningens skyld er det derfor i alle teksttabeller gitt vekstrater med 1986 som basisår (felles omregningsår). Dette er gjort ved å kjede fastpristallene for årene før 1986 til 1986-priser. Kjedingen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Bruttoinvesteringer: Bruttoinvesteringer i fast kapital i alt er sterkt påvirket av de store svingningene i investeringer i oljevirksomhet. Disse svingningene skyldes blant annet at plattformer som har vært under arbeid i flere år, regnes som investert i det kvartal og med den kapitalverdi de har ved uttauingen til feltet.

Offentlig konsum og investeringer: Byrået har nå fått indikatorer som brukes for å fordele statlig sektors innkjøp av varer og tjenester over året. For kommunal sektor hvor slik informasjon ikke er tilgjengelig, har en valgt å fordele utgiftene jevnt utover med en firedel på hvert kvartal.

Sesongjusterte tall: Det kvartalsvise nasjonalregnskapet utarbeides som et ikke-sesongjustert regnskap, der en søker å registrere de faktiske transaksjoner i hvert kvartal. Mange av tallseriene på det detaljerte regnskapsnivået viser derfor klare sesongsvingninger. Disse seriene er sesongjustert og deretter summert sammen med de øvrige tallseriene til de totalstørrelsene som er presentert i teksttabellene og diagrammene. For statlig sektors innkjøp av varer og tjenester hvor en foreløpig ikke har tilstrekkelig informasjon til å fastlegge sesongmønsteret, er sesongjusteringen basert på skjønn.

REVISJONER AV BEREGNET UNDERLIGGENDE TENDENS

(Vekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate)

Publisert	85.1	85.2	85.3	85.4	86.1	86.2	86.3	86.4	87.1	87.2	87.3
-----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

BNP fastlands-Norge

Apr-86	2	4	8	9							
Aug-86	6	6	6	5	1	-3					
Nov-86	6	5	5	4	3	2	3				
Jan-87	4	4	5	5	3	2	2	3			
Mai-87	6	6	6	7	5	3	3	2	-1		
Aug-87	6	6	6	7	5	3	2	0	-1	-1	
Nov-87	7	6	7	7	5	3	1	0	-1	0	1

Etterspørsel fra fastlands-Norge

Apr-86							
Aug-86	6	7	8	7	5	2					
Nov-86	6	7	8	8	7	4	1				
Jan-87	7	8	9	9	8	5	1	-3			
Mai-87	8	9	10	10	9	6	2	-2	-6		
Aug-87	8	8	9	9	8	5	2	0	-1	-1	
Nov-87	8	9	9	9	8	5	2	-1	-2	-2	-2

MERKNADER TIL REVISJONENE

Publisert:	Pris-basis:	Nytt årlig regnskap:	Andre merknader:
Apr-86	1984		
Aug-86	1985	1983-85	Arbeidskonfliktene i 86.2 trakk veksttakten ned. Ny glattemetode gir anslag 1 kvartal lenger fram.
Nov-86	"		
Jan-87	"		
Mai-87	"	1984-85	
Aug-87	1986	1986	Endret glattemetode for siste observasjon.
Nov-87	"		Problematiske sesongjustering av BNP for 87.3.

=====

PRODUKSJON

=====

Olje- og gassutvinning

Norsk olje- og gassproduksjon var på 57,0 mill. tonn oljeekvivalenter (toe) de tre første kvartaler i 1987, en økning på 15,3 prosent fra samme periode i fjor. Oljeproduksjonen økte med 19,8 prosent og gassproduksjonen med 8,2 prosent. En stor del av veksten kommer av streiken i april 1986 som stanset produksjonen i 3 uker. Korrigerer man skjønsmessig for streiken var veksten i olje- og gassproduksjonen knapt 8 prosent. Fra februar 1987 har imidlertid oljeproduksjonen på norsk sokkel blitt redusert med 7,5 prosent i forhold til de vedtatte produksjonsplanene. Det betyr at produksjonskapasiteten har økt noe mer enn produksjonen.

Oljeproduksjonen i august var særlig lav på grunn av oppjekking av plattformene på Ekofiskfeltet. Produksjonen fra feltet ble stoppet mens oppjekkingen pågikk, men også produksjonen fra Valhall og Ula ble redusert tilsvarende da oljeproduksjonen fra disse feltene transporteres i rør via Ekofiskfeltet. Det årlige vedlikeholdsarbeidet ble lagt til den samme perioden. Produksjonen på Statfjord- og Gullfaksfeltet transporteres med skip og ble således ikke berørt av stengningen av Ekofisksenteret.

Oljeproduksjonen på Statfjordfeltet økte med 6 prosent fra de tre første kvartaler i 1986 til samme periode i år. Feltet er Norges klart viktigste oljefelt, og produksjonen der utgjorde drøyt 60 prosent av den totale oljeproduksjonen.

Gullfaksfeltet har økt produksjonen nesten hver måned siden produksjonen startet rett før årskiftet 1986/87. Produksjonen er kommet opp i om lag 110 000 fat pr. dag og utgjorde i september over 10 prosent av den totale oljeproduksjonen. Produksjonen i 4. kvartal vil imidlertid bli redusert til om lag 60 000 fat pr. dag som en følge av at

produksjonsbegrensningene på 7,5 prosent på Statfjord- og Gullfaksfeltene samlet vil bli tatt ut på Gullfaksfeltet. Årsaken til dette er at Statfjordfeltet er delt mellom Norge og Storbritannia. En evt. norsk reduksjon av oljeproduksjonen på dette feltet ville ikke kunne tas igjen før ved slutten av feltets levetid.

Oljeproduksjonen fra Ekofiskområdet gikk ned med om lag 23 prosent de tre første kvartalene i år sammenliknet med samme periode i fjor. Vanninjeksjonen på feltet, som skal øke feltets totale utvinnbare reserver, er kommet i gang.

Samlet gassproduksjon økte med drøyt 8 prosent de tre første kvartalene i år sammenliknet med samme periode i 1986. Korrigerer man for streiken i fjor er produksjonen om lag uendret. Produksjonsbegrensningene gjelder ikke gass, men på de felt som produserer assosiert gass, vil også gassproduksjonen påvirkes. Gassproduksjonen kunne vært noe høyere ved full oljeproduksjon, men det er vanskelig å gi et nøyaktig tall.

Friggfeltet som er den største gassprodusenten, er et rent gassfelt, og er således ikke omfattet av produksjonsbegrensningen. Men undersøkelser har vist at de opprinnelige utvinnbare reservene er mindre enn tidligere antatt, og man har derfor valgt å redusere produksjonen i forhold til tidligere planer. Produksjonen i de tre første kvartalene lå knapt 5 prosent under tilsvarende periode i fjor.

Gassproduksjonen på Ekofiskfeltet er knapt 2 prosent lavere i de tre første kvartaler enn samme periode i fjor. Gassinjeksjonen som pågikk tidligere er stoppet da intet tydet på at den hadde noen innvirkning på innsynkingen av havbunnen under plattformene.

Norsk oljeproduksjon vil ventelig bli drøyt 48 mill. tonn i 1987, en økning på om lag 14 prosent fra året før. Gassproduksjonen vil ventelig komme over 28 mill. toe, en økning på om lag 5 prosent. Samlet vil norsk olje- og gassproduksjon kunne komme opp mot 77

mill. toe, en økning på om lag 10 prosent.

Norsk kapasitet for produksjon av olje vil ventelig øke med om lag 5 prosent som gjennomsnitt fra 1987 til 1988. Hvordan norsk oljeproduksjon faktisk vil utvikle seg avhenger av hva som skjer med produksjonsbegrensningene til neste år. Gassproduksjonen vil sannsynligvis gå ned med om lag 5 prosent hovedsakelig på grunn av redusert gassproduksjon på Friggfeltet. Dersom de norske produksjonsbegrensningene for oljeproduksjonen fortsetter på dagens nivå, vil samlet olje- og gassproduksjon bare øke svakt fra 1987 til 1988.

Industriproduksjonen

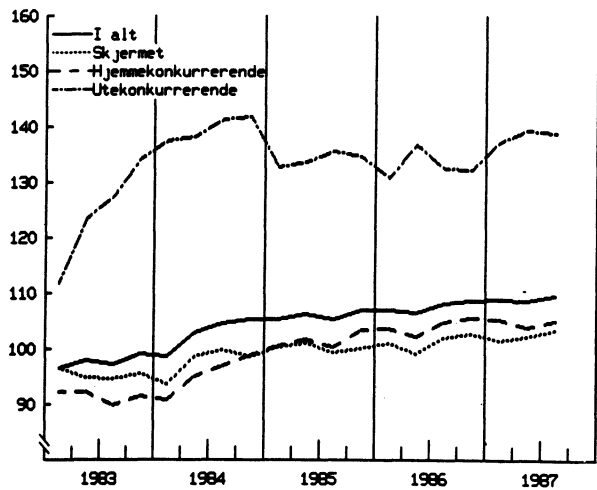
Industriproduksjonen fortsatte å vokse også i 3. kvartal. Veksten fra 2. kvartal var 0,8 prosent målt med sesongjusterte tall fra det kvartalsvise Nasjonalregnskapet. Den underliggende tendensen er imidlertid preget av en viss avmatning; beregnet som årlig rate har den underliggende veksten fra foregående kvartal falt fra vel 2 prosent i 3. kvartal 1986 til om lag 1,2 prosent 3. kvartal 1987. Denne utviklingen kan delvis forklares med at de kortsiktige vekstimpulser som følge av devalueringen i 1986 er i ferd med å utspille sin rolle. Dersom veksttakten fra 2. til 3. kvartal holder seg ut året, vil volumveksten i industriproduksjonen fra 1986 til 1987 bli på om lag 1,8 prosent.

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT

Prosentvis volumendring fra foregående kvartal. Sesongjustert

	86.4	87.1	87.2	87.3
Utekonk.	-0,2	3,9	1,6	-0,5
Hjemmekonk.	0,8	-0,4	-1,2	1,1
Skjermet	0,7	-1,2	0,6	1,2
I alt	0,6	0,2	-0,1	0,8
- tendens	0,5	0,4	0,3	0,3

BRUTTOPRODUKT I INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT. 1980=100

Som påpekt i forrige konjunkturrapport var det et eksportledet oppsving i utekonkurrerende industri som forhindret fall i samlet industriproduksjon i første halvår 1987. Utviklingen i 3. kvartal kan tyde på at dette bildet er i ferd med å endre seg noe. Den sterkeste veksten finner man nå i skjermet industri, der den underliggende veksten fra foregående kvartal, beregnet som årlig rate, har økt fra vel 1,3 prosent i 1. kvartal til 1,9 prosent i 3. kvartal inneværende år. I hjemmekonkurrerende industri har en oppgang i 3. kvartal brakt bruttoproduktet opp til om lag samme nivå som i 1. kvartal. Den underliggende tendensen tyder imidlertid fortsatt på at det har skjedd en utflating av produksjonen i denne sektoren i løpet av 1987 etter til dels sterk vekst i 1985 og 1986.

Gjennom de tre første kvartaler i 1987 har bruttoproduktet i utekonkurrerende industri ligget klart over nivået i 1986, målt på samme tidspunkt. Veksten har imidlertid vist tegn til avmatning i løpet av 2. og 3. kvartal. Veksten i eksporten av sektorens produkter har trolig i stor grad gått sammen med en oppbygging av kundenes innsatsvarelagre. Avmatningen i produksjonsveksten gjelder særlig raffinering av jordolje som - justert for normale sesongvariasjoner - opplevde en svært sterk vekst

i 1. kvartal 1987 fra et unormalt lavt nivå siste halvår 1986.

For treforedling steg produksjonen fra 2. til 3. kvartal med 1,4 prosent, etter korreksjon for normale sesongsvariasjoner. Denne veksten etterfølger to kvartaler der bruttoproduktet har falt sammenlignet med nivået i foregående kvartal, etter et oppsving siste kvartal 1986. Denne uklare tendensen er vanskelig å forklare på bakgrunn av at konjunktorene vurderes som gode for treforedlingsprodukter, da særlig avisepapir og cellulose. En mulig forklaring er at høy kapasitetsutnyttning innen disse deler av næringen gjør at produksjonen her ikke kan økes i særlig grad på kort sikt. Svingningene innen treforedling kan da tilskrives redusert etterspørsel etter andre treforedlingsprodukter, dvs. først og fremst tremasse.

Sesongjustert produksjon av kjemiske råvarer falt med 0,8 prosent fra 2. til 3. kvartal etter vekst i de to forutgående kvartaler. Også i denne næringen er kapasitetsutnyttningen høy; Byråets konjunkturbarometer viser at ved utgangen av 3. kvartal har alle bedriftene i undersøkelsen en kapasitetsutnyttingsgrad høyere enn 65 prosent, og 75 prosent av

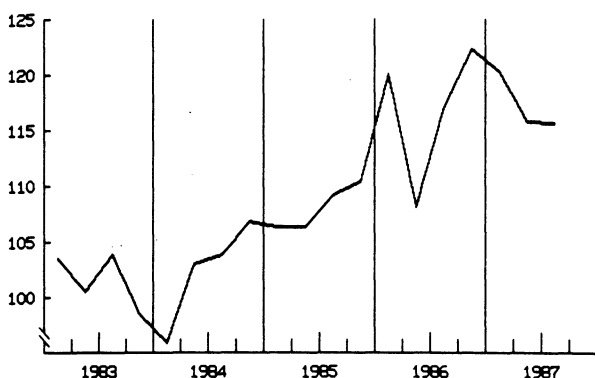
bedriftene har en kapasitetsutnyttingsgrad høyere enn 95 prosent. Noe av nedgangen kan forklares med stans ved Hydros kunst- og fullgjødselanlegg på Herøya og i Glomfjord, og må følgelig antas å være av forbigående karakter. Imidlertid har verdiindeksen for både ordretilgang og reserver falt markert - hhv. 14 og 10 prosent - fra 2. til 3. kvartal.

Også metallproduksjonen har falt gjennom de to siste kvartaler etter klar vekst gjennom kvartalene rundt årskiftet. Nedgangen var på hhv. 0,2 og 2,4 prosent. Situasjonen innen denne sektoren er imidlertid sammensatt. På den ene side er det fortsatt vekst for gruppen ikke-jernholdige metaller; Byråets sesongjusterte produksjonsindeks viste en vekst på 11,1 prosent de 9 første måneder av 1987 sammenlignet med samme periode året før. Dette skjer til tross for at kapasitetsutnyttningen er svært høy. Spesielt gjelder dette innenfor aluminiumsproduksjonen, der ytterligere vekst betinger kapasitetsutvidelse. Sterk vekst i verdiindeksen for ordretilgang og -reserver for metaller i alt avspeiler oppsvinget for ikke-jernholdige metaller. For den øvrige metallproduksjonen, dvs. jern, stål og ferrolegeringer, viser produksjonsindeksen et fall på 4,8 prosent i årets 9 første måneder sammenlignet med tilsvarende periode i 1986. Produksjonen, sesongjustert, gikk ned gjennom hele første halvår 1987, mens tendensen har vært uklar de siste måneder. Imidlertid har det også for denne gruppen metaller vært en klar realvekst i ordretilgang og -reserver fra 2. til 3. kvartal. De svake konjunktorene for jern og stål mm. har gitt seg utslag i svak prisutvikling og en reduksjon av kapasiteten på 14 prosent innen stål og ferrosilisium i løpet av det siste året. Den svake produksjonsutviklingen skyldes ikke bare svak etterspørselsutvikling på eksportmarkedene, men må også ses på bakgrunn av redusert innenlandsk etterspørsel via avmatning og redusert aktivitet i den stålintensive bygg- og anleggssektoren, verkstedsindustrien og offshore virksomheten.

KAPASITETSUTNYTTING I UTEKONKURRERENDE
INDUSTRI VED UTGANGEN AV 3. KVARTAL
1987

Næring	0-65 pst.	65-80 pst.	80-95 pst.	95 pst. og over
Treforedling	2	13	43	42
Kjemiske råvarer	-	10	15	75
Metaller	-	12	24	63
Ikke jern- holdige	-	1	7	93
Jern, stål, ferroleg.	-	31	52	17

Kilde: Konjunkturbarometeret

BRUTTOPRODUKT I BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET
1980=100. Sesongjustert.

Som nevnt er utviklingen i hjemmekonkurrerende industri preget av at nedgangen gjennom første halvår er avløst av en oppgang på 1,1 prosent fra 2. til 3. kvartal. Helhetsbildet sett over et noe lenger tidsrom tyder imidlertid på at den sterke veksten som denne sektoren har hatt siden konjunkturbunnen i 1983 nå er i ferd med å flate ut. Det er særlig utviklingen innen tekstil- og bekledningsindustrien, trevareproduksjon og verkstedproduksjon utenom bygging av skip og oljeplattformer som bidrar til stagnasjon. Tekstil- og bekledningsindustrien var i nedgang gjennom nesten hele 1986, og den svake produksjonsutviklingen har forsterket seg gjennom de tre første kvartaler i 1987. Dette kan tilskrives både svakere vekstimpulser fra innenlandsk etterspørsel og at næringen taper markedsandeler overfor import. Tapet av markedsandeler må ses på bakgrunn av sterk kostnadsvekst fra 1986 til 1987.

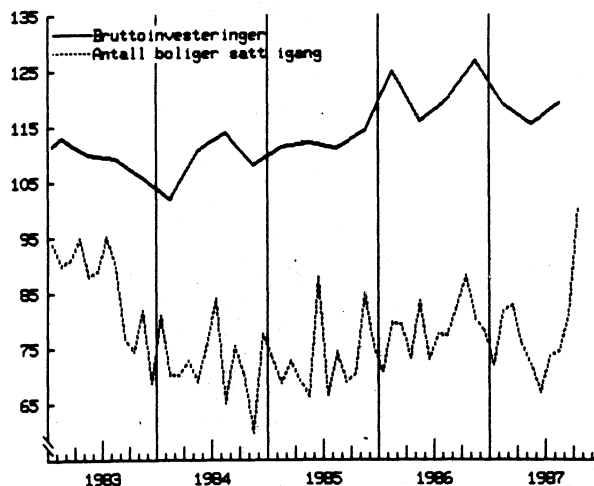
Det sesongjusterte bruttoproduktet for trevareindustrien falt med hhv. 7,0 og 1,4 prosent i 2. og 3. kvartal regnet fra foregående kvartal. Utviklingen er imidlertid ikke representativ for alle deler av næringen; både produksjonsindeksen og uttalelser fra bransjehold peker nå på en klart positiv produksjonsutvikling for møbler med gjenvinning av markedsandeler. Den svake utviklingen for produksjon av andre trevarer har klar sammenheng med redusert aktivitet i bygge- og

anleggsektoren.

Verkstedindustrien, utenom bygging av skip og oljeplattformer, hadde en produksjonsvekst på 0,6 prosent fra 2. til 3. kvartal, etter nedgang gjennom første halvdel av 1987. Oppgangen i 3. kvartal kan i stor grad tilskrives økt eksport. Sterk vekst i sesongjusterte tall for eksportordrettilgang så langt i 1987, bekrefter dette oppsvinget. I motsatt retning virker imidlertid nedgangen i den innenlandske etterspørselen etter maskininvesteringer. Sesongjusterte verditall for ordrettilgangen fra innenlandske etterspørrere viser også nedgang fra 2. til 3. kvartal. Tilsvarende utvikling synes å gjøre seg gjeldende for ordreservene. For bygging av skip og oljeplattformer har veksttakten vært økende gjennom 1987. Fra 2. til 3. kvartal var veksten 3,1 prosent.

Sterk vekst fra 2. til 3. kvartal (3,6 prosent) finner vi også for gruppen kjemiske og mineralske produkter. Dette til tross for redusert aktivitet i næringer som er betydelige avtakere av disse produktene; først og fremst kjemisk råvareproduksjon, metallindustri og bygge- og anleggsvirksomhet.

Veksten i skjermet industri, som har pågått

BOLIGINVESTERINGER OG -IGANGSETTING
1980=100. Sesongjustert.

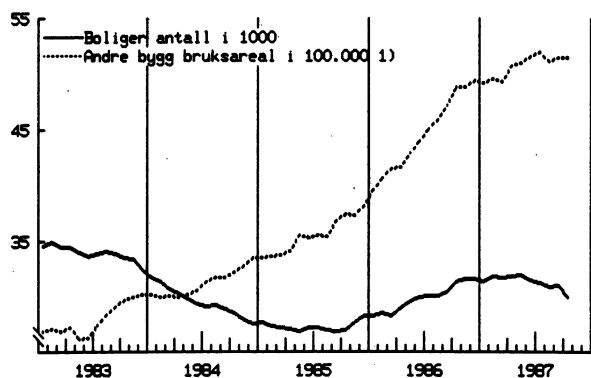
siden begynnelsen av 1985, har fortsatt i de tre første kvartalene i 1987, til tross for utflating og tildels nedgang i konsumet av næringens produkter. Dette må sees på bakgrunn av at en beregnet lagernedgang for slike produkter i 1986 har stanset opp gjennom 1987. Når produksjonen nå har økt samtidig som importen av skjermede varer har flatet ut, kan dette tyde på at skjermet industri har vunnet markedsandeler. Dette vil i så fall ha skjedd til tross for at prisene på næringens produkter har økt sterkere enn tilsvarende importpriser.

Bygge- og anleggsvirksomheten: Nedgang, men fortsatt høy aktivitet

Sesongjusterte tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet tyder på at toppen i bruttoproduktet i bygge- og anleggsvirksomheten ble nådd 4. kvartal 1986. Gjennom de tre første kvartalene i 1987 var den underliggende tendensen fallende. Det sesongjusterte tallet for 3. kvartal 1987 viste bare en ubetydelig nedgang fra kvartalet før, noe som kan tyde på at nedgangen i aktivitetsnivået, i hvert fall midlertidig, er i ferd med å stoppe opp.

Endel av produksjonsnedgangen i bransjen gjennom de tre første kvartalene i 1987 kan tenkes forklart av redusert produksjonskapasitet pga. arbeidstidsforkortelsen i januar. Reduksjonen i boligbygging og bygg- og anleggsinvesteringer i industri, kraftforsyning og offentlig og privat

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert.

1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

tjenesteyting, er andre faktorer bak denne avmatningen. Igangsetting av boliger og andre bygg, målt i kvadratmeter, fra januar til oktober i år, viser 6 prosents nedgang i forhold til samme periode året før. Men samtidig har det vært en tildels sterk vekst i igangsettingen av boliger og andre bygg gjennom de tre siste månedene.

De siste oppgaver over ordretilgangen i bransjen fra 2. kvartal 1987 viser en 10 prosents reduksjon fra kvartalet før, korrigert for normale sesongvariasjoner. Mens byggevirksomheten står for en ubetydelig del av fallet, var fallet i ordretilgangen til anleggsvirksomheten på 38 prosent, både fra forrige kvartal og fra samme kvartal i 1986. Ordreservene for bygge- og anleggsvirksomheten holder seg imidlertid oppe på et høyt nivå, slik at det nok vil ta en tid før disse negative impulsene får konsekvenser for aktivitetsnivået i sektoren. I følge den siste investeringsundersøkelsen i Statistisk Sentralbyrå ventes det en markert volumnedgang både for investeringer i industri og kraftforsyningssektoren i 1988. Dette, sammen med utsikter til en svak utvikling i boligbyggingen, må antas å få negative konsekvenser for produksjonsutviklingen i bygge- og anleggssektoren i 1988.

ARBEIDSMARKEDET

Helt siden samlet produksjon passerte en konjunkturtopp sommeren 1986 har det bare vært en ubetydelig vekst i etterspørselen etter arbeidskraft målt i timeverk. Til tross for dette har veksten i antall sysselsatte personer holdt seg oppe, men veksten har ikke vært fullt så sterk som i 1985 og første halvår 1986. Når antall sysselsatte har fortsatt å vokse i løpet av det siste året, kan det både forklares med arbeidstidsforkortelsen ved siste årsskifte og at et omslag i etterspørselen etter arbeidskraft raskere gir seg utslag i timeverkene enn antall personer. Uten arbeidstidsforkortelsen hadde etter alt å

dømme veksten i antall sysselsatte nå vist tegn til å flate ut.

Den svakere veksten i antall sysselsatte har også gitt seg utslag i at veksten i arbeidsstyrken har avtatt i 1987, selv om det fortsatt er sterk vekst regnet fra samme periode året før. Derimot ser arbeidsledigheten ikke ut til å ha blitt påvirket til nå; justert for normale sesongvariasjoner har ledigheten holdt seg noenlunde uendret siden begynnelsen av 1986, til tross for at arbeidsmarkedstiltakene samtidig har blitt trappet kraftig ned.

ARBEIDSSTYRKEN				
1 000 personer/heltidsekvivalente.				
	3 før-	Endring	Vekst i	
	ste	fra	års-	gjenn-
	kvar-	tilsv.	nomsnitt	
	taler	periode	-----	
	1987	1986	1986	1985
Arbeidsstyrken	2170	47	33	47
Arbeidssøkere	46	2	-11	-11
Sysselsatte	2124	44	44	58
- omregnet				
til heltid ¹	1866	12 ²	57	64

¹ å 37,5 timers uke
² justert for forskyving av referanseuke i 3. kvartal

Tallene for tilgangen på og beholdningen av ledige plasser ved arbeidskontorene tyder også på at det fortsatt er et betydelig press på arbeidsmarkedet, men etter en topp i 1. kvartal 1987 har beholdningen av ledige plasser justert for normale sesongvariasjoner deretter vist en synkende tendens. Mangelen på arbeidskraft er likevel stor blant enkelte kategorier med høyere utdanning, og det er i første rekke i Osloområdet at mangelen har gjort seg gjeldende.

På grunn av den svake veksten i norsk økonomi er det neppe grunn til å vente noen

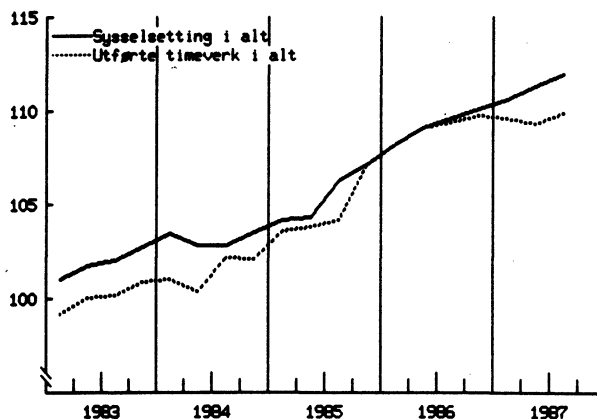
særlig vekst i timeverkene i tiden som kommer. Arbeidstidsforkortelsen begynner nå også å komme såpass på avstand at veksten i antall sysselsatte trolig vil bli sterkt begrenset i løpet av vinteren. Virkningen av dette på arbeidsledigheten vil delvis bli motvirket av en svakere vekst i arbeidsstyrken, men justert for normale sesongvariasjoner er det grunn til å tro at ledigheten kan øke. Den store beholdningen av ledige plasser vil imidlertid i første omgang bidra til å motvirke en kraftig økning i ledigheten.

Sysselsettingen: Avtakende vekst

Justert for normale sesongvariasjoner og andre tilfeldige avvik har tallet på utførte timeverk ifølge arbeidskraftundersøkelsene (AKU) bare vokst ubetydelig siden 2. kvartal 1986. Når en justerer for forskyvning av AKUs referanseuke i 3. kvartal, lå tallet på utførte timeverk i årets tre første kvartaler bare 0,7 prosent over nivået for de tilsvarende kvartaler i 1986. Til sammenlikning var veksten i rekordåret 1986 på 3,6 prosent.

Tallet på sysselsatte personer har til tross for den svake økningen i timeverkene fortsatt vist klar vekst det siste året. Dette kan i første rekke forklares med arbeidstidsforkortelsen som ble gjennomført ved årsskiftet. Når det skjer store endringer i etterspørselen etter arbeids-

SYSSELSETTING OG UTFØRTE TIMEVERK I ALT IFØLGE ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN. 1980=100. Sesongjustert.

kraft eller arbeidstiden blir vesentlig redusert, tar det som oftest noen kvartaler før dette gir seg fullt utslag i tallet på sysselsatte. Ifølge AKU var det 2 124 000 sysselsatte regnet som gjennomsnitt av årets tre første kvartaler. Dette utgjorde en økning på 44 000 eller 2,1 prosent sammenliknet med de tre første kvartalene av 1986.

Når avviket mellom veksten i timeverk og sysselsatte i forhold til 1986 ikke er større, til tross for at den gjennomsnittlige normalarbeidstid på grunn av arbeidstidsforkortelsen er anslått til å ha blitt redusert med om lag 3 prosent, skyldes det økt bruk av overtid og tendens til lengre gjennomsnittlig arbeidstid blant deltidsarbeidende kvinner.

Som i 1986 ser sysselsettingsveksten ut til å ha vært sterkest innen næringsgruppene bank, forsikring og forretningsmessig tjenesteyting og bygge- og anleggsvirksomhet. Veksten i disse næringene avspeiler ettervirkningene av den generelle ekspansjonen i norsk økonomi de siste årene, men sammenliknet med situasjonen i 1986 ser veksten nå ut til å være i ferd med å avta. Etter en klar vekst i 1986 har nedgangen i privat konsum medført at etterspørselen etter timeverk i varehandelen har gått svakt tilbake i løpet av det siste året. Arbeidstidsforkortelsen har imidlertid ført til fortsatt vekst i antall sysselsatte personer i varehandelen, men i et svakere tempo enn tidligere.

Som følge av dårligere konjunkturer for deler av norsk industri samt produktivitetsvekst på grunn av arbeidstidsforkortelsen har innsatsen av timeverk i industrien gått klart tilbake i 1987 etter en tilsvarende sterk oppgang i 1986. Ifølge opplysninger fra Arbeidstakerregisteret har derimot antall sysselsatte personer vist svak stigning.

I motsetning til i næringene nevnt ovenfor har sysselsettingsveksten i offentlig, sosial og privat tjenesteyting tiltatt i

1987 til tross for en klar nedtrapping av arbeidsmarkedstiltakene. Veksten ser i første rekke ut til å ha funnet sted i privat tjenesteyting, kommuneadministrasjon og helsesektoren, og innen de to siste områdene har arbeidstidsforkortelsen ført til at veksten i antall sysselsatte personer har vært en del sterkere enn veksten i timeverkene.

Sysselsettingsveksten i offentlig og privat tjenesteyting har bidratt til at det særlig er blant ungdom i aldersgruppen 16-19 år og blant kvinner i aldersgruppen 25-54 år at sysselsettingsveksten har gjort seg gjeldende. I det siste året har det også vært en økning i sysselsettingen blant menn i aldersgruppen 25-54 år, noe som har sammenheng med en økning i befolkningstallet for denne gruppen.

UTFØRTE TIMEVERK		
Vekst i prosent fra året før.		
	3 første kvartaler 1987	Vekst i årsverk 1986
Næring		
Primærnæringer	-6	-0,3
Oljeutvinning, industri, bergverk og kraftfors.	-2	2,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	5	7,8
Varehandel, hotell og restaurant	-1	4,9
Samferdsel	3	1,7
Bank, forsikring og forr.tj.yt.	9	11,4
Offentlig, sosial og privat tj.yt.	4	1,8
I alt	0,7*	3,4

*Korrigert for forskyving av referanseuka i 3. kvartal

Arbeidsstyrken: Avtakende vekst i 1987

Som en følge av den noe svakere veksten i antall sysselsatte personer kan de siste AKU-tallene tyde på at den sterke veksten i arbeidsstyrken som har funnet sted de siste to årene er i ferd med å avta. Regnet som gjennomsnitt over årets tre første kvartaler utgjorde arbeidsstyrken over 71 prosent av befolkningen i aldersgruppen 16-74 år. Til tross for den svakere veksten i løpet av 1987, lå likevel arbeidsstyrken i gjennomsnitt over årets tre første kvartaler 47 000 personer eller 2,2 prosent over nivået for de tilsvarende kvartaler i 1986.

I tråd med sysselsettingsutviklingen har veksten i arbeidsstyrken de siste årene gjort seg sterkest gjeldende for ungdom i aldersgruppen 16-19 år og blant kvinner i aldersgruppen 25-54 år. For den siste gruppen var yrkesdeltakingen regnet som gjennomsnitt av de tre første kvartalene av 1987 kommet opp i nær 80 prosent etter en sterk vekst i løpet av hele det siste tiåret. Yrkesdeltakingen for menn i aldersgruppen 25-54 år har holdt seg konstant i overkant av 94 prosent de siste årene, mens yrkesprosenten for menn i aldersgruppen 55-66 år har avtatt, blant annet som følge av utbyggingen av trygdeordningene.

YRKEDELTAING			
Arbeidsstyrken i prosent av befolkningen			
Befolkningsgruppe	Årsgjennomsnitt		3 første kvartaler
	1985	1986	
16-19 år	44,5	50,2	51,0
20-24 år	73,7	76,0	76,3
25-54 år			
Menn	94,5	94,2	94,3
Kvinner	75,1	78,2	79,8
55-66 år			
Menn	74,0	72,5	72,3
Kvinner	49,3	49,7	50,9
67-74 år	13,3	12,9	14,6
16-74 år	68,8	70,4	71,2

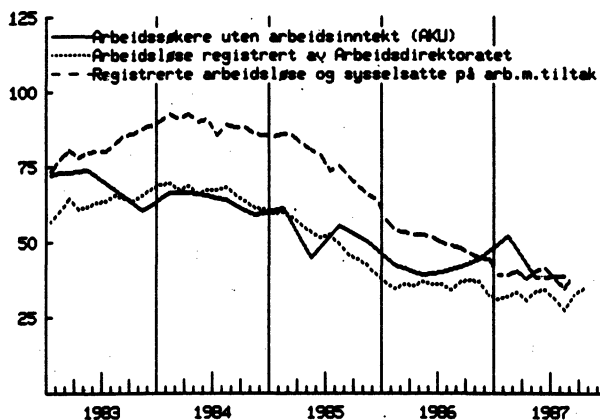
Arbeidsledigheten: Uendret ledighet det siste året

Arbeidsledigheten har, justert for normale sesongvariasjoner, holdt seg så å si uendret siden inngangen av 1986. til tross for den noe svakere sysselsettingsveksten og nedtrappingen av arbeidsmarkedstiltakene. Ifølge AKU var det i gjennomsnitt over årets tre første kvartaler 46 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette utgjorde 2,1 prosent av arbeidsstyrken, det samme som i de tre første kvartalene av 1986. På grunn av en tilsynelatende tilfeldig høy ledighet i første kvartal kan det ikke ses bort fra at AKU overvurderer ledigheten noe i årets tre første kvartaler sett under ett. I oversikten over registrerte ledige meldt ved arbeidskontorene kan det ikke spores en slik midlertidig økning.

På den andre siden ser det ut til at registreringstilbøyeligheten for arbeidssøkende ungdom var lavere i august i år enn det som har vært vanlig de siste årene. Dette bidro til at den sesongjusterte registrerte ledigheten nådde et bunnpunkt i august. De to siste månedene har den sesongjusterte serien økt noe igjen og medført at ledigheten ved utgangen av oktober var i overkant av det som er observert tidligere i år. Selv om utslaget foreløpig er lite kan det indikere at ledigheten er på veg oppover igjen.

I alt var det ved arbeidskontorene regis-

ARBEIDSLLEDIGE
Arbeidssøkere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

trert 31 300 helt ledige ved utgangen av oktober, en nedgang på 2 500 sammenliknet med oktober 1986.

På grunn av den svakere sysselsettingsveksten i industri og varehandel har både tallet på permitterte og personer som arbeider med innskrenket arbeidstid vært noe høyere i hele 1987 sammenliknet med 1986.

Arbeidsmarkedstiltakene ble trappet kraftig ned i løpet av 1986 og videre inn i 1987. Ved utgangen av september var det utenom utføringstiltakene sysselsatt 7 500 personer ved arbeidsmarkedstiltak. Dette utgjorde en nedgang på 4 300 sammenliknet med september 1986, og nivået lå 2 500 under nivået for september 1981, året før opptrappingen startet.

Ledige plasser: Fortsatt høyt nivå

Tilgangen på ledige plasser har holdt seg på et høyt nivå både i 1986 og 1987, og tendensen de siste månedene har, justert for normale sesongvariasjoner, vært svakt stigende. I løpet av oktober ble det således ved arbeidskontorene registrert en tilgang på 27 300 ledige plasser, en økning på 700 sammenliknet med oktober 1986. Det kan imidlertid ikke ses bort fra at en del av

veksten som har funnet sted de siste årene har sammenheng med bedre rutiner ved arbeidskontorene og økt aktivitet for å skaffe en oversikt over de ledige plassene, blant annet ved oppsøkende virksomhet og registrering av ledige stillinger som blir utlyst i dagspressen.

Beholdningen av ledige plasser ved utgangen av måneden har også vokst sterkt siden 1985, men justert for normale sesongvariasjoner har beholdningen vist en klart synkende tendens siden utgangen av mars i år. Ved utgangen av oktober var det i alt registrert 9 600 ledige plasser, om lag det samme som i oktober 1986.

Mangelen på arbeidskraft ved utgangen av september var mest utpreget for yrkesgruppene som er tilknyttet de næringer som har vist sterkest vekst i løpet av det siste året. Spesielt gjorde dette seg gjeldende for yrkesgrupper med høyere utdanning, herunder helsepersonell. Men det var også mangel på arbeidskraft i mer servicebetonte yrker og fagarbeidere innen bygg og anlegg. Det er i første rekke i Oslo-området, hvor det så å si ikke finnes arbeidsledighet av betydning, at mangelen på arbeidskraft er størst.

REGISTRERTE ARBEIDSLØSE OG BEHOLDNINGEN AV LEDIGE PlassER ETTER YRKE VED UTGANGEN AV SEPTEMBER 1987

Yrke	Registrerte arbeidsløse 1000 personer	Ledige plasser 1000 personer	Ledige plasser i prosent av arbeidsløse
Primærnæringsarbeid	0,7	0,2	23
Industri og gruvestarbeid	8,0	2,1	26
Bygge- og anleggsarbeid	1,6	0,6	40
Transportarbeid	2,4	0,4	18
Handel og kontorarbeid	5,9	2,5	42
Servicearbeid	4,3	1,7	40
Teknisk-vitenskapelig, humanistisk arbeid	3,6	3,9	106
Annet	3,1	0,0	0
I alt	29,7	11,5	39

=====

PRISER OG LØNNINGER

=====

Fram til første halvår i år har prisutviklingen i Norge vært preget av ettervirkninger av devalueringen i mai 1986. En viktig prisdrivende faktor har vært den sterke importprisstigningen i siste halvdel av 1986. Utover i 1987 har denne effekten blitt uttømt; nivået på importprisene for industriprodukter har falt fra kvartal til kvartal gjennom 1987. For tradisjonelle importvarer i alt er prisstigningen over fire kvartaler nå nede på et par prosent. Den innenlandske kostnadsveksten har nå overtatt som viktigste prisdrivende faktor. Arbeidstidsforkortelsen, kombinert med betydelig lønnsглиdning, har ført til sterkt økte lønnskostnader.

PRISSTIGNING FOR HOVEDKOMPONENTER I NASJONALREGNSKAPET

Prosent fra samme periode året før.

	86.4	87.1	87.2	87.3
Priv. konsum	8,9	9,9	9,0	7,1
Off. konsum	9,0	12,6	10,9	5,5
Bto. inv. i fast kap.	6,1	11,3	12,3	9,7
Innenl. anv.	9,1	10,9	10,6	7,2
Eksport	-14,9	-4,8	0,3	3,6
-trad. varer	-2,0	4,2	7,3	5,1
Import	3,9	7,6	7,1	2,3
-trad. varer	4,4	9,6	8,8	1,9

Valutakursbevegelsene vil kunne påvirke prisutviklingen på importvarer selv uten offisielle re-/devalueringer. Mellom øvre og nedre grense for kurvindeksen er det ca. 4,5 prosent forskjell. Mot slutten av 1986 svekket krona seg og verdien av valutakurven målt i norske kroner steg opp mot sin øvre grense. Fra årsskiftet og fram til høsten styrket krona sin verdi og i løpet av siste halvår har kurvindeksen for det meste stanget mot den nedre grensen. Noe av den

lave prisveksten på importvarer gjennom 1987 skyldes trolig denne styrkingen av kronkursen. I løpet av den siste måneden har indeksen igjen beveget seg i retning øvre grense.

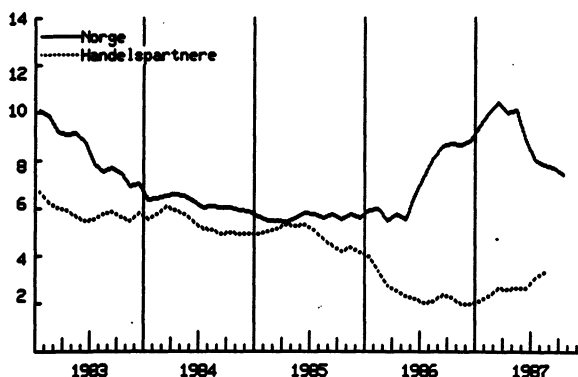
Konsumprisene

Den sesongjusterte månedlige prisstigningsraten (regnet fra foregående måned) nådde toppunktet sommeren 1986 - like etter devalueringen i mai. Denne toppen ble også påvirket av økte indirekte skatter - bl.a. ble bensinavgiften økt på det tidspunktet. Veksttakten for konsumprisindeksen målt som vekst over 12 måneder kuliminerte i mars 1987 med en stigning på 10,4 prosent. Utover våren og sommeren avtok den merkbart. Utover høsten har veksttakten fortsatt å avta, men i noe langsommere takt. Den underliggende veksttakten på en måneds basis ser nå ut til å ligge på rundt regnet 6 prosent.

I konsumprisindeksen er det helsepleie (4,4 prosent) og matvarer (5,7 prosent) som har lavest prisstigning siste 12 måneder. Den forholdsvis moderate prisveksten for matvarer skyldes et markert prisfall på importerte matvarer uten norsk konkurranse. Det er spesielt kaffeprisene som har falt sterkt. Sterkest prisstigning er det for gruppen reiser og transport (8,7 prosent). De øvrige varegrupper har vekstrater nær konsumprisindeksen i alt.

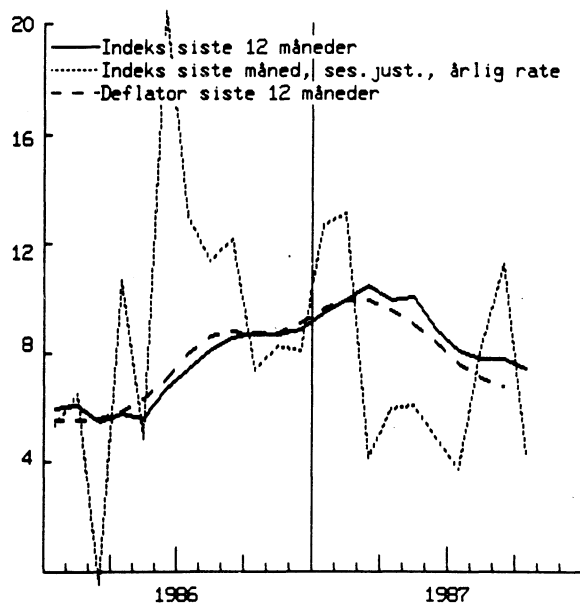
Med den store vridningen i relative priser vi har opplevd det siste halvannet året,

KONSUMPRISVEKSTEN I PROSENT FRA SAMME MÅNED ÅRET FØR

KONSUMPRISVEKST

Vekst i konsumprisindeksen og kvartalsregnskapets konsumdeflator. Prosent.

spiller vektgrunnlaget for prisberegningen en stor rolle. Veksten over fire kvartaler for deflatoren for privat konsum i det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) for 3. kvartal lå således klart under stigningen målt ved konsumprisindeksen (7,1 prosent mot 7,8 prosent).

Det detaljerte prismaterialet er det samme for disse to indeksene slik at forskjellen skyldes ulikheter i vektgrunnlaget. Vektgrunnlaget i KNR er basert på sammensetningen av konsumet i hvert enkelt kvartal, mens det i konsumprisindeksen er et gjennomsnitt av konsumsammensetningen de tre foregående årene. Eksempelvis har bilkonsumet i de siste kvartalene fått lavere vekt i KNR enn i konsumprisindeksen pga. kraftig redusert bilsalg gjennom 1 1/2 år. Siden prisstigningen på nye biler har ligget over gjennomsnittet for alle varer, trekker denne forskjellen i vektgrunnlaget isolert sett i retning av høyere prisstigning i konsumprisindeksen enn i deflatoren i KNR.

Selv med relativt lav prisstigning fra oktober og ut året vil neppe den gjennomsnittlige stigningen i konsumprisindeksen fra 1986 til 1987 bli mindre enn 8,7

prosent. Med en månedlig prisstigning både i november og desember på mellom 0,1 og 0,3 prosent blir veksten på årsbasis 8,7 prosent. Målt ved nasjonalregnskapets private konsumdeflator kan prisstigningen bli lavere, i overkant av 8 prosent.

For offentlig konsum avtok prisveksten merkbart fra 2. til 3. kvartal. Den reduserte prisveksten skyldes at det ikke ble gitt noe generelt tillegg ved de sentrale lønnsforhandlingene i offentlig sektor i år. Prisindeksen for denne etterspørselskomponenten er i stor grad bestemt av lønnskostnadsutviklingen i offentlig sektor.

Investeringsprisene

Av hovedkomponentene i Nasjonalregnskapet er det bruttoinvesteringer i fast kapital som nå synes å ha sterkest prisvekst. Tendensen er litt usikker, men også for investeringsvarer synes nå prisveksten å ha passert toppen. Prisstigningen over 4 kvartaler var 9,7 prosent i 3. kvartal etter å ha vært over 12 prosent i 2. kvartal. Nedgangen i prisstigningstakten kan ha sammenheng med en utflating og nedgang av investeringsnivået slik at presset i investeringsvaremarkedet har avtatt. Dessuten har prisutviklingen på importerte investeringsvarer blitt avdempet. Prisstigningen for investeringer i maskiner og transportmidler var bare 5,4 prosent, mot hele 12,0 prosent for bygninger og anlegg. Denne forskjellen kan skyldes at maskiner m.m. har høy importandel og derfor i mindre grad enn bygg- og anleggsinvesteringene rammes av den høye innenlandske prisstigningen. For mange næringer er trolig økte kostnader som følge av arbeidstidsforkortelsen og lønnsglidning i stor grad blitt veltet over i prisene. I bygg- og anleggsbransjen har timelønningene for arbeidere økt med hele 18,4 prosent fra 2. kvartal 1986 til 2. kvartal 1987.

Lønninger

Den avtalte arbeidstidsforkortelsen for grupper med mer enn 37 1/2 timers arbeidsuke fra 1. januar har bidratt til en svært sterk

timelønnsvekst i første halvår av 1987. Utslaget på timelønnsveksten varierer mellom sektorer. Foruten i industrien er utslagene store i bygge- og anleggsbransjen og helsevesenet, mens de antagelig er mindre i privat tjenesteyting. En har imidlertid få observasjoner utenom LO/NAF-området å bygge på.

For industrien har full lønnskompensasjon for arbeidstidsforkortelsen økt timelønnen for arbeidere med 6,7 prosent. Men også endel funksjonærer i industrien har trolig hatt fordel av arbeidstidsforkortelsen. Økt overtidsbruk - noe som også fulgte av arbeidstidsforkortelsen - har ytterligere trukket timelønnsveksten for arbeidere opp med 0,7 prosent.

Økt lønnsevne i bedriftene som følge av devalueringen, kombinert med sterk innenlandsk prisstigning og et meget stramt arbeidsmarked, har ført til at lønnsglidningen i industrien fortsatt ga sterke bidrag til timelønnsveksten i 2. kvartal. Lønnsglidningen i LO/NAF-området vært stigende gjennom lengre tid. Fra 2. kvartal 1986 til 2. kvartal 1987 var gjennomsnittlig lønnsglidning for arbeidere på hele 9,0 prosent.

Til tross for at det ikke ble gitt generelle tariff-tillegg i LO/NAF-området i år økte gjennomsnittlig timelønn for mannlige industriarbeidere med hele 16,8 prosent siste 4 kvartaler fram til 2. kvartal. Med en antatt svak lønnsutvikling for arbeidere i industrien siste del av 1987 fordi den underliggende importprisveksten nå er sterkt redusert, kan gjennomsnittlig timelønnsvekst fra 1986 til 1987 bli på ca. 17 prosent. Ved å korrigere for virkninger av arbeidstidsforkortelsen kan årslønnsveksten fra 1986 til 1987 anslås til knapt 10 prosent.

Fraværet av generelle tillegg ved LO/NAF-oppgjøret i år ble retningsgivende både for stat- og kommuneoppgjøret samt for mange områder innen privat tjenesteyting. Det var riktignok en viss lønnsjustering av enkelte stillinger i offentlig sektor, men rammen

for disse justeringene var bare på 1 prosent. Utviklingen i deler av kommunesektoren er imidlertid usikker. Årslønnsveksten fra 1986 til 1987 i offentlig sektor kan på usikkert grunnlag anslås til knapt 7 prosent. De fleste av tariffavtalene inneholder klausuler om mulige reforhandlinger ved nyttår avhengig av hva lønnsglidningen blir i industrien.

=====

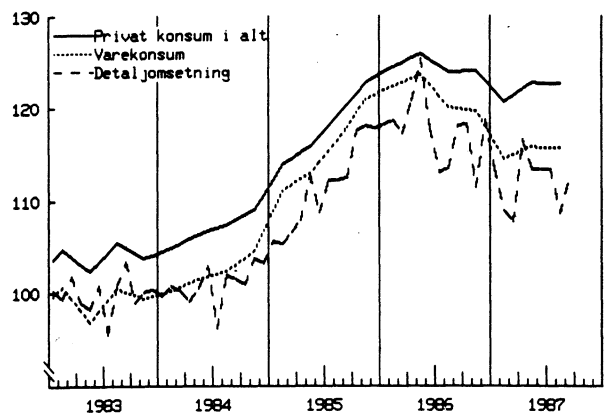
PRIVAT KONSUM

=====

Etter en sterk konsumvekst som pågikk helt fra andre halvår 1984, nådde konsumet et toppunkt i løpet av første halvår 1986, justert for normale sesongvariasjoner. Den etterfølgende nedgangen fortsatte helt gjennom første halvår 1987, men foreløpige nasjonalregnskapstall tyder på at nedgangen i det private konsumet nå kan være i ferd med å flate ut. Det var kjøpet av varige forbrugsgoder som trakk veksten ned. Ikke-varige goder har bare falt svakt siden toppunktet sommeren 1986, mens tjenestekonsumet fortsatt er i vekst.

Spareraten lå i 1986 på om lag -6 prosent. Dette var svært lavt sammenlignet med normalnivået fra tidligere år. Nedgangen i spareraten gikk sammen med en sterk vekst i kjøp av varige forbrugsgoder, som i stor grad blir lånefinansiert. En liberalisering

PRIVAT KONSUM OG DETALJOMSETNING
1980=100. Sesongjustert.

av kredittmarkedet sammen med sterkt stigende boligpriser og muligheten for å nytte egen bolig som sikkerhet ved låneopp-tak kan muligens forklare en del av denne forbruksveksten.

Samlet konsum: Nedgang tross inntektsvekst

I inneværende år har salget av varige forbruksgoder vært i nedgang, noe som har gitt det vesentligste bidraget til at samlet konsum faller fra 1986 til 1987. Fallet i konsumet vil bidra til at husholdningenes sparerate vil øke noe sammenlignet med ifjor, men den vil fortsatt være negativ. Den endring i konsummønsteret som er nødvendig for å bringe spareraten tilbake til et positivt nivå, tar dermed tid. Det kan forventes en ytterligere økning av spareraten de kommende år, men fra et lavt nivå. Økningen vil ikke være av en slik størrelse at en vil nå tilbake til normalnivået før nedgangen satte inn. De nye rammebetingelsene for husholdningenes tilpasning, særlig det at lånemulighetene er bedret, har trolig ført til at husholdningssektorens langsiktige sparerate har gått ned.

Det er uklart hvilket nivå spareraten vil havne på i år særlig fordi det er stor usikkerhet knyttet til hva veksten i disponibel inntekt vil bli. Også i 1987 vil vekst i sysselsettingen bidra til inntektsvekst for husholdningene sett under ett, om enn klart svakere enn for tidligere år. Lønnsveksten vil bli klart høyere enn myndighetenes måltall på 6,5 prosent, mens driftsresultatet i jordbruket blant annet pga. et moderat jordbruksoppgjør - trolig vil trekke økningen i husholdningenes realinntekter ned. Et annet element som bidrar negativt til inntektsveksten er de økte renteutgiftene, som kommer som følge av de økte låneopp-tak som ledsaget fjorårets lave sparerate. Veksten i realdisponibel inntekt for husholdningene henger også i en viss grad sammen med en gunstig utvikling i overføringene fra det offentlige. En årsak til dette er at trygdeytelsene øker fordi andelen av minstepensjonister går ned. Endelig vil økte direkte skatter bidra negativt til

veksten i disponibel inntekt. Alt i alt peker dette mot en vekst i disponibel realinntekt for husholdningene på om lag 2 prosent. Kombinert med en konsumnedgang på 2 prosent, gir det en anslått sparerate for husholdningene på -2 prosent.

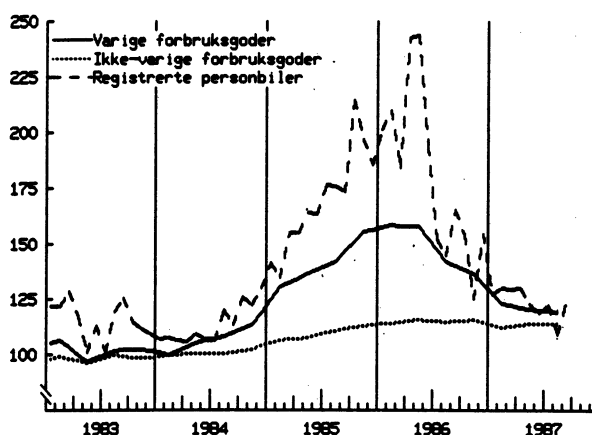
Varekonsumet: Mot utflating?

Nedgangen i varekonsumet, som satte inn på forsommeren 1986, synes å ha stanset opp fra 2. til 3. kvartal i år. Dette skyldes utviklingen i det ikke-varige konsumet, mens kjøpet av varige forbruksgoder fortsatt bidrar negativt. Nedgangen fra 2. til 3. kvartal var imidlertid klart lavere enn for de foregående kvartalene. Regnet i faste priser lå konsumet av varige forbruksgoder de tre første kvartalene av inneværende år 12 prosent under nivået for tilsvarende periode i 1986. Til tross for dette lå kjøp av varige goder i 3. kvartal fortsatt betydelig høyere enn nivået før konsumoppsvinget satte inn i 1984.

I løpet av de 9 første månedene i år har det blitt registrert om lag 50.000 færre personbiler enn i samme tidsrom ifjor, en reduksjon på omtrent 35 prosent. Nedgangen er imidlertid nå i ferd med å flate ut.

For varige fritidsvarer og møbler og elektriske artikler har det også vært en nedgang i 3. kvartal. Dette gjelder både om en sam-

VAREKONSUMET
1980=100. Sesongjustert.

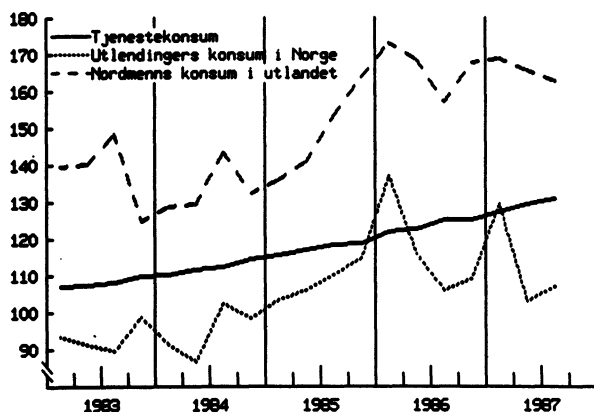
menligner med tilsvarende kvartal i foregående år eller om ser på den sesongkorrigerte veksten fra andre til tredje kvartal i år. Nedgangen fra 3. kvartal i 1986 var på omlag 20 prosent.

I 2. og 3. kvartal 1987 flatet nedgangen i konsumet av ikke-varige forbruksgoder ut etter å ha falt svakt fra sommeren 1986. Det var matvarekonsumet som sto for nedgangen. For matvarer og klær og skotøy er den underliggende tendens fortsatt negativ, mens det er en positiv tendens for drikkevarer, elektrisitet og driftsutgifter til egne transportmidler. Sammenlignet med samme kvartal i foregående år har det vært vekst for de fleste konsumgrupper unntatt matvarer og klær og skotøy. Spesielt har det vært sterk vekst for drikkevarer og tobakk. Dette kan forklares ved polstreiken i tilsvarende kvartal i 1986.

Tjenestekonsumet: Tegn til svikt

Tjenestekonsumet har vært i vekst gjennom de tre første kvartalene av 1986. Veksttakten ser imidlertid nå ut til å avta svakt. Dette gjelder for både bolig tjenester og andre tjenester. Dersom en sammenligner med tilsvarende kvartal ifjor, har det vært vekst i alle tjenestekomponentene. Sterkest har veksten vært for diverse transporttjenester og helsepleie, begge med en vekstrate på om lag 9 prosent. For disse tjenestekomponentene har også prisstigningen vært minst.

TJENESTEKONSUMET OG KONSUM I UTLANDET
1980=100. Sesongjustert.

Selv om veksten i tjenestekonsumet i noen grad kan begrunnes med at inntektsøkninger i særlig grad kommer tjenestekonsumet til gode, må den anslåtte veksten vurderes med forsiktighet siden det er betydelig usikkerhet knyttet til indikatorene som er brukt. Hertil kommer også problemet med å fordele tjenesteproduksjonen på vareinnsats og konsum. Det er grunn til å tro at dette problemet kan medføre en overvurdering av veksten i tjenestekonsumet. Dette kan særlig gjelde for teletjenester, som har vist en svært sterk vekst de siste årene.

For nordmenns konsum i utlandet og utlendingers konsum i Norge er tendensen negativ. Denne nedgangen har pågått siden andre halvår 1986. Disse tallene er imidlertid svært usikre fordi statistikkgrunnlaget - valutastatistikken - er basert på bokførte og ikke påløpte verdier.

PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumvekst fra foregående kvartal. Sesongjustert.

	86.4	87.1	87.2	87.3
Varer	-0,3	-4,3	1,1	-0,1
- varige	-3,8	-9,8	-2,3	-0,8
- andre	0,6	-2,9	1,9	0,0
Tjenester	0,2	1,7	1,6	0,9
- bolig tjenester	1,3	0,4	1,2	1,2
- andre	-0,4	2,5	1,9	0,7
Spesifisert konsum	-0,2	-2,5	1,3	0,2
+ Nordmenns konsum i utlandet	6,8	0,6	-1,9	-1,7
- Utlendingers konsum i Norge	3,3	18,4	-20,2	3,8
Privat konsum	0,2	-2,8	1,8	0,0
- tendens	-0,7	-0,8	-0,4	0,1

=====

INVESTERINGER

=====

Oljeutvinning og rørtransport:
Reduserte etterspørselsimpulser

I Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse fra 3. kvartal 1987 er påløpte investeringskostnader til utvinning og rørtransport av råolje og naturgass anslått til 34,3 milliarder kroner i 1987. Anslaget innebærer en svak nedjustering fra forrige anslag, og det ligger nå bare knapt 2,5 prosent høyere nominelt enn påløpte investeringskostnader i 1986. Det innebærer med andre ord en reduksjon i volum.

Anslaget for 1988 er 30,9 milliarder kroner,

en verdinedgang på om lag 10 prosent fra 1987. Anslaget for 1988 er imidlertid oppjustert med nesten 3 milliarder fra det første anslaget for 1988 som ble innhentet i forrige kvartal. 1988 føyer seg således godt inn i det mønsteret man har hatt for de to foregående år hvor totale påløpte investeringskostnader har blitt justert opp fra første til andre investeringsundersøkelse. Det er særlig investeringene til felt i drift og landvirksomhet som reduseres fra 1987 til 1988.

Påløpte letekostnader er anslått til 5 milliarder kroner i 1987. Anslaget er oppjustert med over 25 prosent siden forrige telling, men innebærer en verdinedgang på 25 prosent fra det siste anslaget for 1986. Dette betyr en volumnedgang på mer enn 30 prosent.

UTFØRTE OG ANTATTE PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER I OLJEUTVINNING OG RØRTRANSPORT

Mrd. kroner, løpende priser.

	1986	1987 ¹	1988 ¹
Utvinning av råolje			
og naturgass	33,0	33,4	33,5
Leting	6,7	5,0	5,0
Feltutbygging	21,8	20,5	20,7
Varer	12,3	10,8	10,0
Tjenester	8,2	8,2	8,8
Produksjons-			
boring	1,3	1,5	1,8
Felt i drift	2,3	5,6	3,8
Varer	0,5	1,3	0,6
Tjenester	0,7	3,1	0,9
Produksjons-			
boring	1,1	1,3	2,2
Landvirksomhet ²	2,2	2,2	1,1
Rørtransport	0,5	0,9	0,4
I alt	33,5	34,3	30,9

¹ Anslag ifølge Byråets investeringsstatistikk innhentet 3. kvartal 1987.

² Omfatter kontorbygg, baser og terminalanlegg på land

En del volumindikatorer for leteaktiviteten på sokkelen viser noe mindre nedgang. Antall påbegynte letehull var 33 de 10 første månedene av 1987, det samme som tilsvarende periode året før. Antall boremeter var imidlertid redusert med drøyt 10 prosent. Antall borefartøydøgn, som kanskje er den beste indikatoren på selve leteaktiviteten på sokkelen, ble imidlertid redusert med om lag 33 prosent, som ligger nær nedgangen i anslaget for kostnadene. Dette kan bety at det utføres mindre testing o.l på den enkelte boring.

Anslaget for 1988 er 5 milliarder kroner, det samme som i 1987 i verdi. Anslaget for 1988 er nedjustert 0,7 milliarder fra forrige telling. Dette betyr at det bildet som ble tegnet av leteaktiviteten i forrige investeringstelling med et stort fall i letekostnadene i år med et kraftig hopp i 1988 er blitt snudd helt om. Bildet nå tyder på at letekostnadene i 1987 og 1988 blir ganske jevne, men på et lavere nivå enn hva som har vært tilfellet de senere år.

Påløpte investeringskostnader til feltutbygging er anslått til 20,5 milliarder kroner i 1987. Det er en nedjustering på nesten 3 milliarder kroner fra forrige telling, og

det er varekostnadene som er nedjustert mest; fra 13,2 til 10,8 milliarder kroner. Anslaget for 1987 ligger 6 prosent under 1986 i verdi. Påløpte investeringskostnader til feltutbygging er den største gruppen i utvinningsektoren, og har utgjort om lag 2/3 de senere år. I 2. kvartal ble følgende prosjekter regnet under utbygging: Ekofisk vanninjeksjon, Gullfaks B og C, Oseberg A og B, Øst-Frigg, Tommeliten, Oseberg gassinjeksjon, Troll Øst, Sleipner Øst, Veslefrikk og Gyda.

For 1988 er anslaget oppjustert fra 19,2 milliarder kroner i forrige telling til 20,7 milliarder kroner i den siste. Det betyr at anslaget ligger nominelt litt over anslaget for 1987, og at man ikke kan forvente noe dramatisk fall i aktiviteten i feltutbygging neste år. Investeringer i feltutbygging er den delen av oljeinvesteringene som særlig retter seg mot produksjon i fastlands-Norge. Fra 1987 til 1988 skjer det en vridning i sammensetningen av varer og tjenester ved at tjenestene øker mens varekostnadene reduseres. Dette kan innebære at etterspørselen rettet mot verkstedsindustrien reduseres noe. Feltutbygging i Nordsjøen består i sin natur av få men svært store prosjekter slik at leverandørene må forvente svingninger i etterspørselen. Det gjelder særlig for verkstedindustrien som har sine leveranser konsentrert mot midten av investeringsperioden.

Påløpte investeringskostnader til felt i drift har utgjort om lag 2 milliarder kroner årlig de senere år, med produksjonsboringen som den største posten. På grunn av arbeidet med å jekke opp de sentrale plattformene på Ekofiskfeltet i sommer, er anslaget for 1987 vesentlig høyere, 5,6 milliarder kroner. Anslaget har blitt oppjustert ved hver eneste investeringsundersøkelse. Anslaget for 1988 er 3,8 milliarder kroner, som innebærer nesten en dobling fra forrige anslag.

Industriinvesteringer: I nedgang

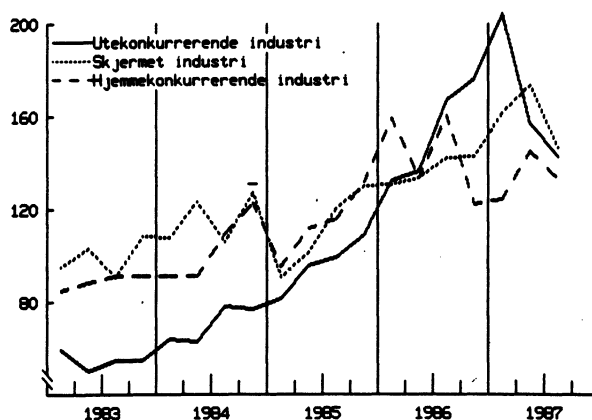
Sesongjusterte tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet fram til og med 3.

kvartal 1987 tyder på at industriinvesteringene er i nedgang fra toppåret 1986 hvor investeringene var 17,6 milliarder kroner. Fra 1. kvartal til 3. kvartal 1987 falt investeringene i industri og bergverk med 15 prosent, justert for normale sesongvariasjoner. Den underliggende tendensen har vært tiltakende negativ i de to kvartalene, med henholdsvis -2,3 i 2. kvartal og -4,8 i 3. kvartal. Utviklingen er i betydelig grad påvirket av utbyggingen på Mongstad, som i 1987 vil stå for om lag en fjerdedel av de samlede investeringene i industri og bergverk.

I forhold til utviklingen i de siste kvar-

INVESTERINGER I INDUSTRI OG BERGVERK				
Prosentvis volumendring fra foregående kvartal. Sesongjustert.				
	86.4	87.1	87.2	87.3
Utekonk.	5,6	15,7	-23,2	-9,0
Hjemmekonk.	-23,6	1,7	16,3	-8,2
Skjermet	0,3	13,0	7,6	-15,5
I alt	-6,7	10,7	-5,0	-10,3
-tendens	2,8	0,7	-2,3	-4,8
Bygninger og anlegg	-3,2	-0,3	12,2	-19,3
Maskiner og transportmidler	-8,8	17,7	-14,2	-4,0

INVESTERINGER I INDUSTRI OG BERGVERK
1980=100. Sesongjusterte volumindekser.

talene er det omslaget i investeringene i den skjermete industrien som er det nye: De var i sterk vekst til og med 2. kvartal 1987, men anslaget for 3. kvartal innebærer et fall på 182 millioner 1986-kroner, en reduksjon på vel 15 prosent i sesongjusterte tall. Det er særlig utviklingen i investeringene i undergruppen grafisk produksjon og forlagsvirksomhet som står for fallet.

I den hjemmekonkurrerende industrien var det et betydelig fall i investeringene mellom 3. og 4. kvartal 1986, noe som har medført at den underliggende tendensen har vært negativ alt fra 3. kvartal 1986. Fallet i den underliggende tendensen ser imidlertid ut til å ha stoppet opp i 2. og 3. kvartal 1987. Av undergruppene er det én som skiller seg ut med en positiv utvikling: I trevare-, møbel- og innredningsindustrien ligger investeringene i de tre første kvartalene av 1987, 14 prosent over samme periode året før.

De sesongjusterte tallene for investeringene i den utekonkurrerende industrien viser en markert nedgang fra 1. til 3. kvartal 1987. Holdes Mongstadinvesteringene utenfor, faller investeringene i annen utekonkurrerende industri markert i 1. kvartal 1987 samtidig som de flater ut i 2. og 3. kvartal. Det er i hovedsak investeringene i metallindustrien som står for fallet. Investeringene sank her til under det halve fra de tre første kvartalene i 1986 til samme periode 1987. I 1987 vil Mongstad-utbyggingen trolig stå for omlag halvparten av investeringene i utekonkurrerende industri og bergverk. Vekstbidraget fra Mongstad-utbyggingen, når en ser på utviklingen fra samme kvartal året før, er betydelig, men avtakende gjennom 1987. Ser en derimot på utviklingen gjennom 2. og 3. kvartal i 1987, har Mongstad-utbyggingen neppe motvirket nedgangen. Fordelingen av Mongstadinvesteringene over året er imidlertid litt usikker p.g.a. de oppjusteringer av investeringsanslagene som finner sted i løpet av inneværende år.

Ser en på en oppsplitting av industriinvesteringene i bygninger og anlegg på den ene side og maskiner og transportmidler på den andre, synes den underliggende tendensen å være ganske lik for disse to gruppene. Det samme synes være tilfellet for den utekonkurrerende industrien alene, men ikke for de to andre industrigruppene. For hjemmekonkurrerende industri ligger maskininvesteringene fortsatt på det samme høye nivå som i 1986; den underliggende tendensen er flat gjennom hele 1986 og i de første tre kvartalene i 1987. Investeringene i bygninger og anlegg har derimot vist en klart fallende tendens fra toppnivået midt i 1986 og ut 3. kvartal 1987. At maskininvesteringer henger etter i utviklingen er i tråd med hva en ville vente i denne fasen av konjunkturforløpet. Førre nye prosjekter settes i gang og flere bygge- og anleggsprosjekter er fullført medfører nedgang i bygge- og anleggsinvesteringene. Samtidig fortsetter maskininstalleringen i de ferdige byggene en tid.

I den skjermete industrien er utviklingen av investeringene etter art helt motsatt av utviklingen i den hjemmekonkurrerende industrien: Maskininvesteringene falt markert i 3. kvartal 1987, mens investeringene i bygg og anlegg fortsatte å vokse, selv om veksten i den underliggende tendensen var avtakende. Investeringsundersøkelsen tyder imidlertid på en fortsatt betydelig vekst i de samlede investeringene for denne sektoren fra 1987 til 1988.

Nedgangen i industriinvesteringene ventes å fortsette i 4. kvartal og videre utover i 1988. Tall fra investeringsundersøkelsen fra 3. kvartal i år antyder et fall på rundt 20 prosent i volum fra 1987 til 1988. Etter at disse anslagene ble innhentet, har vi opplevd det store fallet i aksjekursene verden over, som kan tenkes å ville føre til enda lavere investeringsaktivitet.

Boliginvesteringer: Stopper nedgangen opp?

Sesongjusterte tall fra det kvartalsvise

nasjonalregnskapet viser at investerings-
toppen for boliginvesteringer ble nådd 4.
kvartal 1986 med et kvartalsnivå på 6,5
milliarder 1986-kroner. Oppgangen hadde da
vart siden begynnelsen av 1984 da bolig-
investeringene lå på 5,2 milliarder
1986-kroner i kvartalet, noe som innebærer
en vekst på 27 prosent. Den forrige
oppgangsperioden varte nøyaktig like
lenge, fra 2. kvartal 1980 til 1. kvartal
1983, men veksten i de sesongjusterte
tallene var da 16 prosent. Nedgangen i den
underliggende tendensen har så langt vært
2,6 prosent fra toppen i siste kvartal i
1986 til 3. kvartal 1987. Utviklingen i de
sesongjusterte tallene fra 2. til 3. kvartal
1987 viser en viss oppgang og det er også
andre tegn som kan tyde på at nedgangen i
boliginvesteringene er i ferd med å stanse
opp.

Sesongjusterte tall for antall igangsatte
boliger har steget jevnt fra juli til
september og økte kraftig fra september til
oktober. Det siste tilgjengelige tall for
verdien av ordretilgangen for boligbygg er
for 2. kvartal i 1987 og viser en vekst på
32,5 prosent i forhold til samme kvartal i
1986. Videre står det i Husbanken 40 prosent
mer igjen til oppføringslån til nye boliger
for 4. kvartal i 1987, enn det som ble
innvilget i samme kvartal i 1986. Dette kan
være en faktor bak den høye igangsettingen
av nye boliger i oktober. Antall innkomne
søknader til Husbanken om oppføringslån til
nye boliger, har vist en sterkt økende
veksttakt gjennom de tre første kvartalene i
1987. I 3. kvartal 1987 lå det 80 prosent
over tallet for samme kvartal i 1986.

Boliginvesteringene i de tre første
kvartalene i 1987 ligger 345 millioner
1986-kroner under nivået i den samme
perioden i 1986. Selv ikke en videre vekst i
det sesongjusterte investeringsnivået fra 3.
til 4. kvartal, vil forhindre en viss
nedgang fra 1986 til 1987 ettersom 4.
kvartalstallet i 1986 var meget høyt.

Innføringen av et skattesystem hvor verdien
av rentefradraget reduseres sammen med et

eventuelt fortsatt høyt rentenivå, er
faktorer som taler for en svak utvikling av
boliginvesteringene i 1988. Også det høye
prisnivået for boliginvesteringer peker i
denne retning. En økning av Husbankens
rammer til oppføringslån på rundt 20 prosent
nominelt bl.a. gjennom en ny ordning med
oppføringslån til statsobligasjonsrente, vil
påvirke boliginvesteringene i positiv
retning, men vil neppe hindre en svak
utvikling i 1988.

=====

UTENRIKSØKONOMI

=====

Utenriksøkonomien bedret seg de tre første
kvartalene i 1987 sammenlignet med til-
svarende periode i 1986. Utviklingen fra 2.
til 3. kvartal i år innebar imidlertid en
svækkelse, med oppgang i total import og
nedgang i total eksport, selv når en korri-
gerer for redusert eksport av råolje og
naturgass pga. oppjekkingen på Ekofiskfeltet
i august i år. Men også i 3. kvartal var
underskuddet overfor utlandet mindre enn i
tilsvarende kvartal i 1986.

Driftsbalansen

Foreløpige anslag viser et underskudd på
driftsregnskapet overfor utlandet på 9,1
milliarder kroner i 3. kvartal 1987, 2,7
milliarder kroner høyere enn i kvartalet
før. Dette er basert på et anslag for sep-
tember for varer og tjenester utenom han-
delsstatistikken og for rente- og stønads-
balansen. Det økte underskuddet skyldes
delvis redusert eksport av råolje og natur-
gass, men også en sterk nedgang i netto-
eksporten av eldre skip.

Anslaget for 3. kvartal innebærer et samlet
underskudd på driftsbalansen på 18,0
milliarder kroner så langt i 1987. Det er
8,1 milliarder kroner mindre enn i
tilsvarende periode i 1986. Særlig handels-
balansen for tradisjonelle varer bedret seg
gjennom de tre første kvartalene i 1987. De
gunstige virkningene av devalueringen i fjor
på pris- og volumutviklingen for eksport og

DRIFTSBALANSEN ¹					
Millioner kroner.					
	1.-3.kv.	1.-3.kv.	Endring 1.-3.kv. 1986 - 1987	Dekomponering	
	1986	1987		Volum	Pris
Vare- og tjenestebalansen	-14677	- 6874	7803	16615	-8812
- olje og gass	37259	38190	931	6697	-5766
- skip og plattform	810	4453	3643	2620	1023
- tradisjonelle varer	-52577	-44970	7607	11188	-3581
- tjenester	-170	-4543	-4373	-3463	-910
Rente- og stønadsbalansen	-11389	-11135	-254
Driftsbalansen	-26066	-18009	8057

¹ September 1987 er delvis basert på anslag

import viser nå tendens til å flate ut. Rente- og stønadsbalansen bedret seg med 0,3 milliarder kroner de tre første kvartalene i 1987 sammenlignet med tilsvarende periode i fjor.

Samlet eksport

Total eksport gikk ned fra 2. til 3. kvartal 1987 både i volum og verdi etter en oppgang siden devalueringen i fjor. Nedgangen skyldes i hovedsak redusert eksport av råolje og naturgass og eldre skip. Eksportprisindeksen viser fortsatt tegn til oppgang.

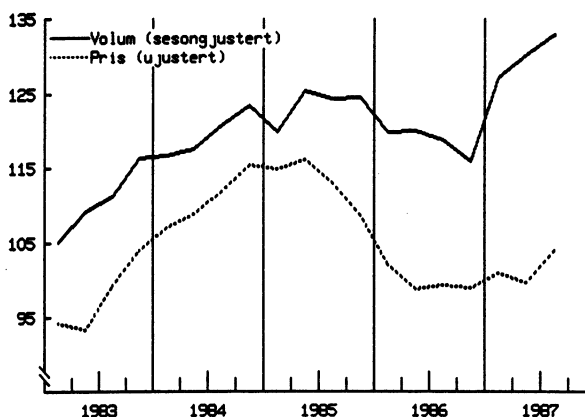
Tradisjonell vareeksport

Oppgangen i eksportvolumet og prisindeksen for tradisjonelle varer (alle varer unntatt råolje, naturgass, skip og oljeplattformer) siden 3. kvartal 1986 har fortsatt noe avdempet så langt i 1987. Den positive volum- og prisutviklingen har gitt vekst i eksportverdien fra 3. kvartal 1986 og fram til 2. kvartal 1987. Verdien gikk noe ned fra 2. til 3. kvartal i år, men 3. kvartal 1987 er likevel høyere enn 3. kvartal 1986.

Eksportverdien for varer fra utekonkurrerende næringer viste en svak utvikling fram til årskiftet 86/87, men har etter

det vært i klar oppgang. Veksten skyldes i hovedsak volumutviklingen som var særlig sterk for metaller. Verdiindeksen for eksportordretilgangen for metaller var svært høy de tre første kvartalene i 1987. En lageroppbygging internasjonalt samtidig med en økning i prisene på ikke-jernholdige metaller har bidratt til den positive utviklingen i eksportverdien. Aluminiumsprisen, som hadde en særlig sterk økning i første halvår 1987, har falt igjen siden september i år. Prisene på jernholdige metaller falt gjennom første halvår 1987, men styrket seg igjen i 3. kvartal. Eksportverdien for metaller kan forventes å bli høy også i 4. kvartal 1987 pga. fortsatt høy eksportordre-

EKSPORT AV UTEKONKURRERENDE VARER
(utenom råolje og naturgass). Indekser 1980=100.

tilgang og fordi eventuelle prisfall først vil slå fullt ut ved inngåelse av nye eksportkontrakter.

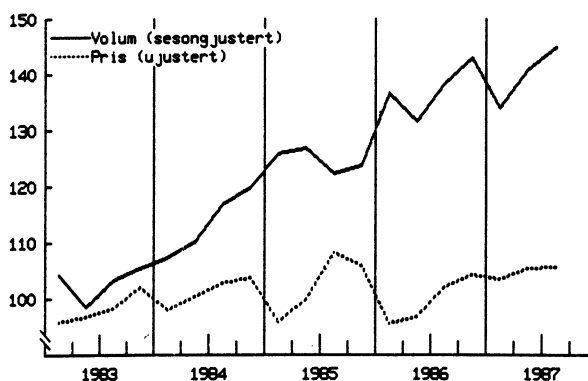
Av andre enkeltvarer har særlig treforedlingsprodukter og bergverksprodukter hatt en sterk prisoppgang, men også raffinerte oljeprodukter som følge av prisoppgangen på råolje.

Den underliggende oppgangen i eksportvolumet for varer fra hjemmekonkurrerende næringer, som har vart helt fra 2. kvartal 1983, har fortsatt også gjennom 1987. Prisindeksen har stabilisert seg i 1987 etter en relativt kraftig oppgang gjennom 1986. Prisutviklingen har vært særlig sterk for trevarer, møbler og innredninger og verkstedprodukter. Tekstil- og bekledningsvarer har hatt en relativt svak volumutvikling hittil i år, mens kjemiske og mineralske produkter og verkstedprodukter har vært i oppgang siden 3. kvartal 1986. Eksportordrettilgangen i verdi for verkstedprodukter var fortsatt i oppgang i 3. kvartal 1987.

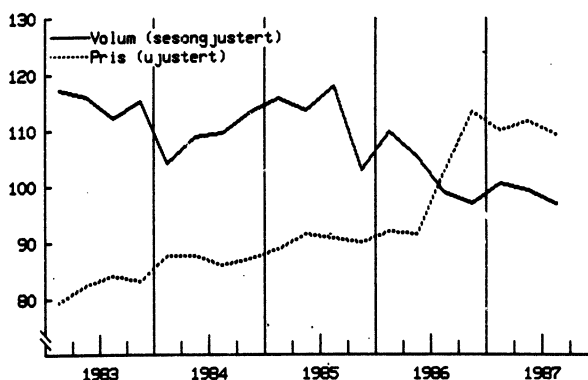
Nedgangen i eksportvolumet for varer fra skjermede næringer gjennom 1986 fortsatte i 1987. Oppgangen i prisindeksen siden 2. kvartal i fjor har flatet ut i 1987, og eksportverdien, som var i oppgang rundt årsskiftet, viser nå tegn til utflating. De skjermede næringene domineres av nærings- og nytelsesmiddelindustrien.

Eksportvolumet for primærnæringsvarer, som var i sterk økning gjennom 1986 og inn i 1987, viste tegn til utflating gjennom 2. og 3. kvartal 1987. Prisindeksen økte gjennom første halvår 1987, men en nedgang fra 2. til 3. kvartal i år kan tyde på utflating. Eksportverdien var i sterk vekst første halvår 1987, men falt betydelig fra 2. til 3. kvartal som følge av nedgangen i prisene. Denne varegruppen domineres av fisk, og forhold på tilbudssiden som fangstmengder og kapasitet i oppdrett er vesentlig for eksportutviklingen.

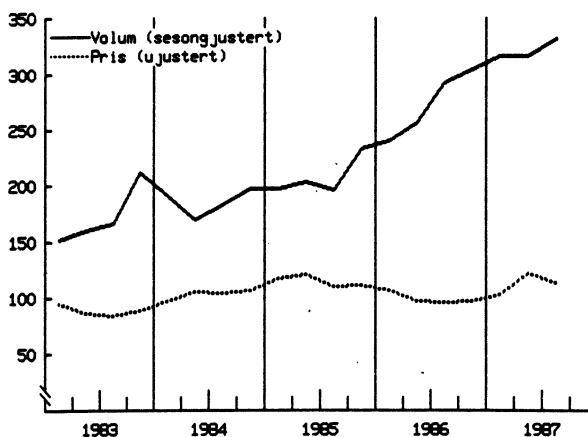
EKSPORT AV HJEMMEKONKURRERENDE VARER
(utenom skip og plattformer). Indekser 1980=100.

EKSPORT AV SKJERMELE VARER
Indekser 1980=100.

EKSPORT AV PRIMERNÆRINGSVARER
Indekser 1980=100.

EKSPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR ¹									
Millioner kroner/prosentvis endring fra forrige kvartal.									
	Nivå	Volum (sesongjustert)				Pris (ujustert)			
	1986	86.4	87.1	87.2	87.3	86.4	87.1	87.2	87.3
Tradisjonelle varer	70 316	-0,4	4,0	2,2	1,7	2,3	0,2	1,4	1,4
Primærnæringsvarer	2 739	4,0	4,0	0,1	4,5	0,9	6,0	18,3	-7,8
Skjermede varer	9 353	-2,1	3,9	-1,2	-2,4	10,8	-3,4	1,8	-2,5
Utekonk. varer	34 828	-2,4	9,6	2,4	2,1	-0,4	2,0	-1,4	4,4
Hjemmekonk. varer	23 224	3,5	-6,2	5,1	2,9	2,7	-0,9	1,9	0,3
Elektrisk kraft	172	-73,4	444,9	-48,0	-29,7	15,8	-14,2	5,8	-22,3
Råolje og naturgass	53 077	2,1	-2,6	2,9	-4,2	2,6	1,2	-4,5	6,4
Skip og plattformar	12 682	12,6	15,3	8,3	-56,1	-2,0	10,1	-6,7	7,9
Tjenester	57 920	3,8	-6,6	-2,3	2,1	-0,3	-3,2	0,0	1,6
Eksport i alt	194 046	2,3	-0,2	1,7	-4,8	1,2	0,6	-1,4	3,1
- tendens		1,7	1,2	0,2	-1,3				

¹ September 1987 er delvis basert på anslag

Eksport av råolje og naturgass

Det var en kraftig nedgang i eksporten av råolje og naturgass fra 2. til 3. kvartal 1987 både i volum og verdi. Nedgangen skyldtes oppjekkingsarbeidene på Ekofiskfeltet i august. Prisen på råolje har vært i oppgang siden 3. kvartal 1986. Utviklingen i eksportverdien framover vil avhenge av eventuelle selvpålagte produksjonsbegrensninger og utviklingen i prisen på råolje i norske kroner. I den senere tid har et samtidig fall i råoljeprisen i dollar og dollarkursen ført til at prisen i norske kroner igjen ligger på et lavt nivå. Dersom den lave prisen på råolje i norske kroner holder seg framover, vil dette gi redusert eksportverdi for denne varen i 4. kvartal 1987.

Eksport av skip og oljeplattformer

Det var nedgang i eksportverdien for skip og oljeplattformer (nye og eldre) gjennom 2. og 3. kvartal 1987, fra et rekordhøyt nivå rundt årskiftet 86/87. Dette skyldes hovedsakelig at utflaggingen av den norske utenriksflåten er stanset opp etter opprettelsen

av Det norske internasjonale skipsfartsregisteret (NIS).

Tjenesteeksport

Den kraftige nedgangen i eksportvolumet for tjenester stanset opp fra 2. til 3. kvartal 1987. Både bruttofrakter fra utenriks sjøfart og utlendingers konsum i Norge, som utgjør størstedelen av tjenesteeksporten, gikk opp i volum og verdi. Prisindeksen for brutto frakter ved skipsfart økte gjennom 1986 og har ligget stabilt så langt i 1987 etter et fall rundt årskiftet 86/87. Oppgangen i prisindeksen for utlendingers konsum i Norge gjennom 1986 fortsatte i 1987.

Samlet import

Samlet import økte i volum og verdi fra 2. til 3. kvartal 1987 etter en nedgang siden 2. kvartal 1986. Veksten i prisindeksen gjennom 1986 flatet ut i 1987, og det var en svak nedgang fra 2. til 3. kvartal. Importøkningen fra 2. til 3. kvartal i år gjenspeiler at importvarelagre er blitt relativt

kraftig nedbygd. Volumindeksen for importvarelagre gikk ned med 8 prosentpoeng fra 2. kvartal 1986 til 2. kvartal 1987. Det kan også være at sammensetningen av innenlandsk etterspørsel nå er i ferd med å vri seg i retning av varegrupper med større importinnhold. Dessuten tilsier den sterke kostnadsveksten innenlands at importandelene for de enkelte varegruppene nå øker.

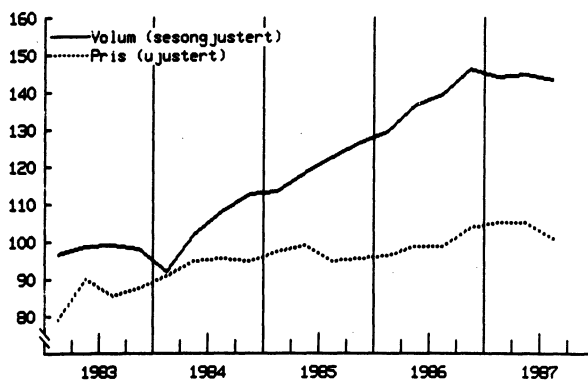
Tradisjonell vareimport

Volum- og prisutviklingen for import av tradisjonelle varer fulgte utviklingen for total import fram til 2. kvartal i år. Nedgangen i importvolumet flatet ut fra 2. til 3. kvartal 1987, mens nedgangen i importverdien fortsatte også fra 2. til 3. kvartal for tradisjonelle varer.

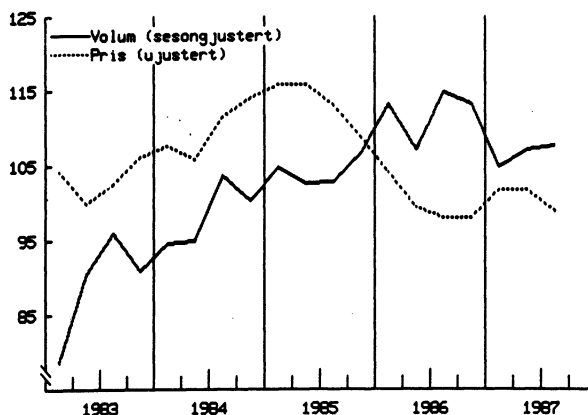
Nedgangen i importvolumet for utekonkurrerende varer flatet ut gjennom 2. og 3. kvartal 1987. Prisindeksen har vært i svak nedgang hittil i år, og verdinedgangen gjennom 1986 fortsatte. Volumnedgangen skyldes hovedsakelig en nedgang for metaller, men også importen av raffinerte oljeprodukter og kjemiske råvarer gikk ned i volum. Den sterke prisøkningen for treforedlingsprodukter gjennom 1986 og begynnelsen av 1987 viste tegn til utflating gjennom 2. og 3. kvartal 1987. Prisindeksen for raffinerte oljeprodukter falt relativt kraftig gjennom 1986, men har så langt i 1987 stabilisert seg etter en oppgang rundt årskiftet 86/87. Nedgangen i den totale prisindeksen i 1987 skyldes en nedgang i prisene for kjemiske råvarer og metaller.

Importvolumet for hjemmekonkurrerende varer økte gjennom 2. og 3. kvartal 1987 etter en nedgang siden 3. kvartal 1986. Prisindeksen økte gjennom 1986 og første halvår 1987, men falt noe fra 2. til 3. kvartal i år. Veksten i importverdien gjennom 1986 har flatet ut i 1987. Av enkeltvarene bidro særlig utviklingen for tekstil- og bekledningsvarer til volumutviklingen for varegruppen totalt. Disse varene hadde betydelig volumøkning fra 2. til 3. kvartal 1987. Importvolumet for verkstedprodukter gikk kraftig ned fra 2.

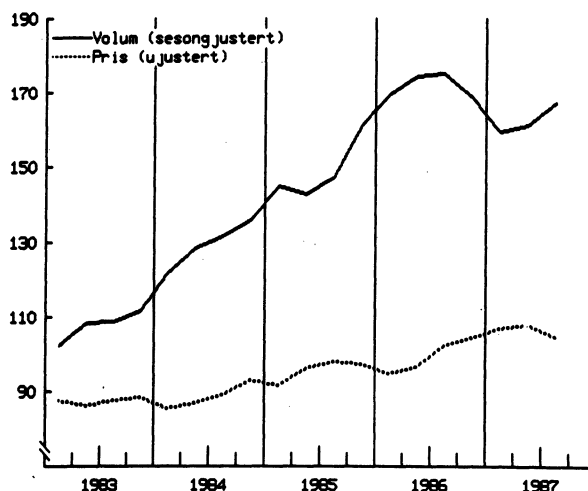
IMPORT AV SKJERMEDE VARER
Indekser 1980=100.

IMPORT AV UTEKONKURRERENDE VARER
(utenom råolje). Indekser 1980=100.

IMPORT AV HJEMMEKONKURRERENDE VARER
(utenom skip og plattformar). Indekser 1980=100.

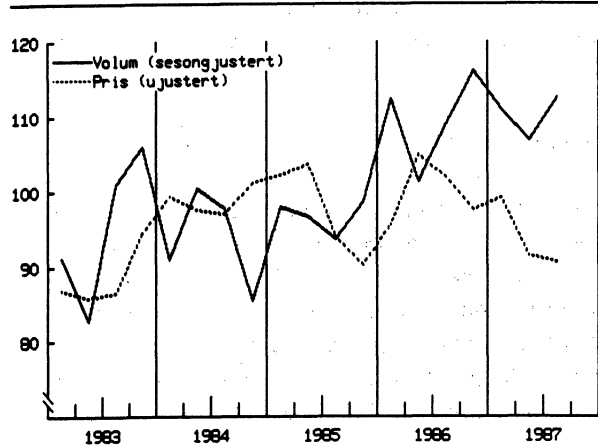

til 3. kvartal 1987. Prisindeksene for enkeltvarene, som utviklet seg svært likt gjennom 1986, har hatt tildels ulike utviklingstendenser så langt i 1987. Tekstil- og bekledningsvarer hadde en nedgang i prisindeksen fra 4. kvartal 1986 og fram til en ny oppgang i 3. kvartal i år. Tilsvarende prisutvikling hadde også varegruppen skip og oljeplattformer (inkludert reparasjoner). For de øvrige varegruppene var utviklingen som for hjemmekonkurrerende varer i alt.

Veksten i importvolumet og prisindeksen for skjermede varer flatet ut første halvår 1987. Det var en nedgang fra 2. til 3. kvartal 1987. Verdien har falt gjennom 1987 etter en topp i 4. kvartal 1986. Denne varegruppen domineres av nærings- og nytelsesmidler. Grafiske produkter hadde en verdiøkning fra 2. til 3. kvartal 1987 som følge av en relativt sterk volumøkning.

Importvolumet for primærnæringsvarer viste ny tendens til oppgang fra 2. til 3. kvartal 1987 etter en nedgang siden 4. kvartal 1986. Både prisindeksen og importverdien har vært

IMPORT AV PRIMÆRNÆRINGSVARER
Indekser 1980=100.

i nedgang gjennom hele 1987.

Nedgangen i importvolumet for transportmidler uten tilsvarende norsk produksjon siden 3. kvartal 1986 har fortsatt gjennom 1987. Nedgangen skyldtes særlig en kraftig nedgang i konsumet av varige goder, særlig biler. Den underliggende tendensen viste imidlertid tegn til utflating fra 2. til 3. kvartal 1987. Prisindeksen, som økte gjennom

IMPORT ETTER LEVERENDE SEKTOR¹

Millioner kroner/prosentvis endring fra forrige kvartal.

	Nivå	Volum (sesongjustert)				Pris (ujustert)			
		1986	86.4	87.1	87.2	87.3	86.4	87.1	87.2
Tradisjonelle varer	141 552	-4,5	-5,4	0,2	2,3	1,6	2,8	0,6	-3,1
Primærnæringsvarer	5 813	6,6	-4,4	-3,6	5,3	-4,3	1,6	-7,7	-0,9
Skjermede varer	6 734	4,9	-1,6	0,7	-1,0	4,1	1,3	0,2	-4,3
Utekonk. varer	24 517	-1,4	-7,4	2,3	0,5	0,1	3,7	-0,1	-2,8
Hjemmekonk. varer	93 078	-3,8	-5,4	1,1	3,8	0,2	2,4	1,3	-3,1
Transportmidler	11 003	-29,7	-0,7	-13,0	-10,8	4,1	6,6	2,8	-3,0
Elektrisk kraft	407	93,7	-55,0	45,4	96,6	5,3	18,5	-31,5	30,3
Råolje og naturgass	1 833	-81,6	269,4	17,0	52,6	22,6	38,3	3,0	2,5
Skip og plattformer	9 598	39,3	-10,4	16,5	-6,0	-0,4	-4,4	0,4	4,7
Tjenester	58 670	6,8	-8,2	4,9	4,5	1,6	-0,53	0,65	1,2
Import i alt	211 654	-0,8	-6,0	2,3	3,0	1,8	1,8	0,2	-1,4
- tendens		-2,1	-2,0	-0,7	1,0				

¹ September 1987 er delvis basert på anslag

hele 1986 og første halvår 1987, gikk ned fra 2. til 3. kvartal i år. Verdien har vært sterkt avtakende siden en topp i 2. kvartal i fjor.

Tjenesteimport

Etter en nedgang i importvolumet for tjenester i alt gjennom 1986, har det vært en relativt sterk vekst så langt i 1987. Tjenesteimporten domineres av skipsfartens driftsutgifter og nordmenns konsum i utlandet. Begge disse tjenestegruppene har økt i volum gjennom 1987, men for skipsfartens

driftsutgifter lå de tre første kvartalene i 1987 likevel betydelig lavere enn tilsvarende periode i 1986. Dette kan bl.a. forklares med den sterke utflaggingen av den norske handelsflåten gjennom 1986 og første halvår 1987. Utflaggingen flatet ut i 3. kvartal etter opprettelsen av Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Prisindeksen for skipsfartens driftsutgifter var stabil gjennom 1986, men falt ved årsskiftet. For nordmenns konsum i utlandet økte prisindeksen gjennom 1986 og inn i 1987, men har deretter vært stabil.

ØKONOMISK-POLITISK KALENDER AUGUST-OKTOBER 1987

=====

SEPTEMBER

=====

19. Shell vedtar å legge driftsorganisasjonen for Draugenfeltet til Kristiansund.

25. Det blir kjent at Statoils pågående arbeider ved Mongstad-raffineriet vil bli vesentlig dyrere enn budsjettet, både pga. høyere priser og større ressursinnsats enn planlagt. Overskridelsen anslås til nær 4 mrd. kroner, en kostnadssprekk på ca 40 prosent.

25. Regjeringen tildeler Norsk Jernverk et lån på 300 millioner. Jernverket kom i prekære likviditetsvansker etter reaksjoner fra utenlandske banker. Disse reaksjonene hadde sin bakgrunn i KV-saken.

=====

OKTOBER

=====

1. Gjeldsnevnda for Kongsberg Våpen godkjenner salget av forsvarsdivisjonen til Norsk forsvarsteknologi for 800 mill. kr.

1. Regjeringen fjerner tilleggsreservekravet overfor bankene.

1. Forretningsbanken, Bøndenes bank, Vestlandsbanken og Buskerudbanken går sammen til en bank med navnet Fokus bank. Den nye banken har en forvaltningskapital på 34,5 milliarder og blir den femte største av alle norske banker.

2. Norsk Hydro tildeler Moss-Rosenborg Verft i Stavanger en kontrakt på 70 millioner kroner i forbindelse med gassinjeksjonsprosjektet på Troll-Oseberg.

6. Regjeringen legger fram forslag til

statsbudsjett og nasjonalbudsjett for 1988. I følge statsbudsjettet er statens samlede utgifter budsjettet til 262 milliarder kroner. Utgifter utenom statlige petroleumsvirksomhet øker 6,6 prosent. Budsjettet har et overskudd før lånetransaksjoner på 9,3 milliarder kroner. Finansieringsbehovet er på 6,1 milliarder kroner. Tar en hensyn til aktivitets nivået i økonomien og enkelte andre forhold, innebærer statsbudsjettet en innstramning i finanspolitikken på omlag 1 prosent av BNP. Styringen av valutakursen vil fortsatt være et hovedhensyn for penge- og kredittpolitikken. Det ordinære kredittbudsjettet blir avskaffet og erstattes med et styringsintervall for veksten i innenlandsk kreditttilførsel, for 1988 satt til 8-12 prosent. Etterspørselen fra fastlands-Norge inklusiv varelager ventes å bli redusert med 1,4 prosent fra 1986 til 1987, og med 0,7 prosent fra 1987 til 1988. Ettersom etterspørselen avtar, regner en med at veksten i BNP utenom olje og sjøfart avtar til 0,4 prosent mellom 1987 og 1988. Underskudd på driftsbalansen (utenom skip) er beregnet til 26 milliarder i 1988. Regjeringen venter en prisstigning på omlag 5 prosent fra 1987 til 1988. Dette er basert på en teknisk forutsetning om 5 prosent gjennomsnittlig lønnsvekst.

19. Aksjekursene på flere viktige utenlandske børser faller dramatisk. Den samme tendens gjør seg gjeldende ved Oslo børs. Den 19. oktober faller aksjekursen målt ved totalindeksen, som omfatter bank, forsikring, industri, olje og skipsaksjer, nær 33 poeng eller 7,7 prosent. Fallet fortsetter i de følgende dagene. Fra rekordnoteringen 21. september på vel 442 poeng, faller totalindeksen til vel 289 poeng den 29. oktober, hele 34,5 prosent. Det vil si at aksjekursene omlag er på samme nivå som ved årsskiftet 1986/87.

KONSUM, INVESTERING OG SPARING I NORGE I ET INTERNASJONALT PERSPEKTIV

Av

Ann Lisbet Brathaug og Nils-Henrik Mørch von der Fehr

1. INNLEDNING

1985 og 1986 var år med en etter norske forhold uvanlig sterk vekst i privat konsum. Med utgangspunkt i dette har vi sett på den historiske utviklingen fra 1970 for en del makroøkonomiske hovedstørrelser og sammenlignet disse med tilsvarende størrelser for OECD-landene Sverige, Danmark, Finland, USA, Storbritannia, Vest-Tyskland, Nederland og Australia. De internasjonale sammenligningene gjelder perioden 1970-1985.

Norge skiller seg fra andre OECD-land når det gjelder sammensetningen av innenlandsk bruk av varer og tjenester. I overkant av 51 prosent av den innenlandske anvendelsen i Norge gikk til privat konsum i gjennomsnitt i årene 1970-85, i overkant av 19 prosent til offentlig konsum og i underkant av 30 prosent til bruttoinvesteringer. Andelen som gikk til privat konsum var gjennomsnittlig 9,5 prosentpoeng lavere enn i OECD-området samlet, mens årlig andel til bruttoinvesteringer var gjennomsnittlig 7 prosentpoeng høyere og offentlig konsum 2,5 prosentpoeng høyere. I siste del av perioden (1981-85) har andelene til privat og offentlig konsum økt både i Norge og andre OECD-land, mens andelen til bruttoinvesteringer har avtatt. Privat konsumandel har gjennomsnittlig økt mindre i Norge enn i OECD-området samlet, mens offentlig konsumandel har økt gjennomsnittlig mer. Bruttoinvesteringene har derimot avtatt gjennomsnittlig like mye i Norge og OECD.

Norge har i årene fra 1969 til 1985 hatt en

klart høyere gjennomsnittlig årlig volumvekst i BNP (bruttonasjonalproduktet) enn OECD-området under ett og høyere enn BNP-veksten i noen av de 8 landene det er sammenlignet med. I Norge vokste BNP gjennomsnittlig med 4,1 prosent i perioden, mens BNP ekskl. olje og sjøfart vokste gjennomsnittlig 2,9 prosent. I samme periode var gjennomsnittlig årlig vekst i BNP i OECD-området 2,9 prosent. Også privat konsum, offentlig konsum og bruttoinvesteringer har vokst sterkere i Norge fra 1969 til 1985 enn de tilsvarende størrelser i OECD. I Norge var gjennomsnittlig årlig vekst i privat konsum i perioden 3,3 prosent, i offentlig konsum 5,0 prosent og i bruttoinvesteringene 3,5 prosent, mens gjennomsnittlig årlig vekst i OECD-området var hhv. 3,1 prosent, 2,7 prosent og 2,1 prosent.

Norges gjennomsnittlige sparerate - definert som sparingens andel av disponibel inntekt - var 15,5 prosent i årene 1970-85. Dette var 3 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i OECD i samme periode. Norge utmerker seg ved å ha en svært høy sparerate i offentlig sektor sammenlignet med andre land, mens spareraten i privat sektor er lav.

2. SAMMENSETNINGEN AV INNENLANDSK BRUK AV VARER OG TJENESTER

2.1 Norge

Tabell 1 viser innenlandsk bruk av varer og tjenester i løpende priser, samt de prosentvise andelene privat og offentlig konsum og bruttoinvesteringene, utgjør av innenlandsk

TABELL 1. SAMMENSETNINGEN AV INNENLANDSK BRUK AV VARER OG TJENESTER

	Innenlandsk anvendelse Mrd.kroner	I prosent av innenlandsk bruk i alt		
		Priv. kons.	Off. kons.	Bruttoinv.
1970	80,9	53,2	16,7	30,1
1971	92,0	52,0	17,4	30,6
1972	97,6	53,8	18,3	27,9
1973	112,4	51,9	18,1	30,0
1974	133,5	49,5	17,8	32,7
1975	158,7	48,9	18,1	33,0
1976	186,9	47,9	18,2	33,9
1977	212,0	49,0	18,2	32,8
1978	215,0	51,5	20,3	28,2
1979	232,4	51,7	20,0	28,3
1980	267,6	50,5	20,0	29,5
1981	301,9	51,4	20,7	27,9
1982	341,8	51,3	20,6	28,1
1983	370,3	52,1	21,1	26,8
1984	411,3	51,3	20,4	28,3
1985*	460,7	53,5	20,1	26,4
1986*	533,6	52,4	19,1	28,5

* Foreløpige tall
Kilde: Nasjonalregnskapet

bruk av varer og tjenester.

Det framgår av tabell 1 at privat konsums andel av total innenlandsk anvendelse har vært relativt stabil i perioden 1970-86. Med unntak av de 4 årene, 1974-77, har andelen ligget i overkant av 50 prosent og ikke variert mer enn ca. 3 prosentpoeng. I årene 1974-77 er det høye bruttoinvesteringer som en følge av de store investeringene i Nordsjøen, som presser privat konsumandel ned. Fra 1984 til 1985 vokste privat konsum meget sterkt og mye sterkere enn noen av de andre anvendelseskomponentene. Dette medførte at den private konsumandelen økte med over 2 prosentpoeng, og nådde det nest høyeste nivået som er observert etter 1970.

Bruttoinvesteringenes andel av innenlandsk

bruk av varer og tjenester har variert fra et toppunkt på 33,9 prosent i 1976 til et bunnpunkt på 26,4 prosent i 1985 for så å øke til over 28 prosent i 1986.

I 1970-årene gikk en stadig økende andel av innenlandsk anvendelse til offentlig konsum. Andelen økte fra 16,7 prosent i 1970 til 20,3 prosent i 1978. Den holdt seg om lag på dette nivået fram til 1983 da den høyeste offentlige konsumandelen ble observert. Etter 1983 har andelen avtatt gradvis, og i 1986 var den om lag 19 prosent. Økningen i offentlig konsumandel på 1970-tallet henger bl.a. sammen med den såkalte "motkonjunkturpolitikken" som ble ført.

Hvis vi ser på sammensetningen av de innenlandske etterspørselskomponentene så langt tilbake som 1950, vil vi finne at andelen til privat konsum avtok gradvis fra 61,1 prosent i 1950, til 58,1 prosent i 1960 og deretter til 53,2 prosent i 1970. Fra 1950 til 1970 avtok den private konsumandelen på bekostning av offentlig konsum. Den offentlige konsumandelen økte gradvis fra 9,5 prosent i 1950, til 12,6 prosent i 1960 og til 16,7 prosent i 1970. Bruttoinvesteringenes andel av innenlandsk bruk av varer og tjenester varierte rundt 29 prosent noe som er om lag på samme nivå som bruttoinvesteringenes andel etter 1970.

2.2 Internasjonal sammenligning

Tabell 2 viser etterspørselskomponentenes gjennomsnittlige, prosentvise andel av samlet innenlandsk anvendelse for periodene 1970-85 og 1981-85 for Norge og noen OECD-land.

Bruttoinvesteringenes andel av total anvendelse er markert høyere i Norge enn i de øvrige landene med unntak av Finland. For perioden under ett er andelen mer enn 7 prosentpoeng høyere i Norge enn for gjennomsnittet i OECD. Det framgår at en mindre andel av den totale innenlandske anvendelsen går til investeringer i siste del av perioden. Dette gjelder både for Norge og de andre landene i tabellen.

TABELL 2. ETTERSPØRSELSKOMPONENTENES GJENNOMSNITTLIGE PROSENTVISE ANDEL AV SAMLET INNENLANDSK ANVENDELSE

	Privat konsum		Offentlig konsum		Bruttoinvesteringer	
	1970-85	1981-85	1970-85	1981-85	1970-85	1981-85
Norge	51,2	51,9	19,1	20,6	29,7	27,5
Sverige	53,1	52,9	26,1	28,8	20,8	18,3
Danmark	54,8	55,4	24,2	27,2	21,0	17,4
Finland	55,2	55,0	17,6	19,7	27,2	25,3
USA	63,1	63,8	18,6	18,4	18,3	17,8
Storbritannia	60,9	61,2	20,4	22,3	18,7	16,5
Vest-Tyskland	57,4	58,5	19,6	20,7	23,0	20,8
Nederland ¹	60,6	62,5	17,5	18,0	21,9	19,5
Australia ²	58,0	58,1	17,8	18,5	24,2	23,4
OECD	60,6	62,0	16,7	17,5	22,7	20,5

Kilde: Nasjonalregnskapet og OECD
¹ Tall for 1970 mangler
² Tall for 1970-73 mangler

Grunnen til at investeringene tar så stor del av innenlandsk anvendelse i Norge, må antakelig først og fremst søkes i sammensetningen av norsk produksjon. Store deler av det som produseres i Norge tilvirkes i kapitalintensive bransjer som elektrisitetsforsyning, jordbruk, metall, sjøfart og olje- og gassutvinning. Videre har næringsstøtte, skatteregler og kredittpolitikken vært innrettet mot et høyt investeringsnivå. Dette har bl.a. gitt som resultat store investeringer i primærnæringene og i boliger. På 80-tallet har bruttoinvesteringene i fast realkapital i primærnæringene vært på over 50 prosent av bruttoinvesteringene i industrien. Til sammenligning kan vi nevne at boliginvesteringene på 80-tallet har vært i gjennomsnitt ca. 80 prosent høyere enn bruttoinvesteringene i fast realkapital i industrien. Også Finland har bruttoinvesteringer i primærnæringene på over 50 prosent av bruttoinvesteringene i industrien i gjennomsnitt i perioden, mens Danmark har i underkant av 50 prosent. I de andre

landene vi har sammenlignet med, utgjør bruttoinvesteringene i primærnæringene under 30 prosent av bruttoinvesteringene i industrien i gjennomsnitt. Ellers kan vi nevne at både USA og Danmark har boliginvesteringer som er over 90 prosent høyere enn bruttoinvesteringene i industrien i gjennomsnitt i begynnelsen på 1980-tallet.

Det offentlige konsums andel av innenlandsk anvendelse er høyere i Norge enn i OECD totalt. Andelen er på nivå med andelen i Finland, Vest-Tyskland og Storbritannia, men klart lavere enn i Danmark og Sverige. Det er for øvrig en gjennomgående tendens i alle landene at det offentlige konsumet legger beslag på en stadig større andel av av den samlede innenlandske anvendelsen.

Når det gjelder privat konsum, er det også en tendens til at andelen av samlet anvendelse øker. I Norge går imidlertid en klart mindre del av innenlandsk bruk av varer og tjenester til privat konsum enn i OECD for øvrig. I første halvdel av 80-årene lå

andelen hele 10 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i OECD. Den private konsumandelen ligger tilnærmet på samme nivå som i de andre nordiske landene.

Det høye norske investeringsnivået gjør at fordelingen av totalkonsumet på privat og offentlig sektor ikke kommer så godt fram i tabell 2. I tabell 3 har vi derfor satt opp denne fordelingen for de samme landene. For

perioden under ett la det offentlige beslag på i overkant av en fjerdedel av det totale konsum i Norge. Dette var klart høyere enn i OECD totalt, men lavere enn i Sverige og Danmark og bare svakt høyere enn i Finland, Storbritannia og Vest-Tyskland. For alle landene var det en økende andel av det totale konsum som ble brukt over de offentlige budsjetter gjennom perioden.

TABELL 3. FORDELINGEN AV TOTALT KONSUM
PÅ PRIVAT OG OFFENTLIG SEKTOR. PROSENT

	Privat sektor		Offentlig sektor	
	70-85	81-85	70-85	81-85
Norge	72,8	71,6	27,2	28,4
Sverige	67,0	64,7	33,0	35,3
Danmark	69,4	67,1	30,6	32,9
Finland	75,8	73,6	24,2	26,4
USA	77,2	77,6	22,8	22,4
Storbritannia	74,9	73,3	25,1	26,7
Vest-Tyskland	74,5	73,8	25,5	26,2
Nederland ¹ ...	77,6	77,6	22,4	22,4
Australia ² ...	76,5	75,8	23,5	24,2
OECD	78,4	77,9	21,6	22,1

Kilde: Nasjonalregnskapet og OECD
¹ Tall for 1970 mangler
² Tall for 1970-73 mangler

3. VEKSTRATER

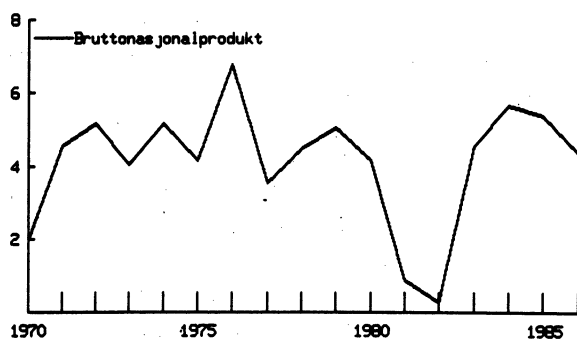
3.1 Norge

I figurene 1 og 2 er vist hhv. den årlige volumveksten i bruttonasjonalproduktet og de årlige volumvekstene i anvendelseskomponentene privat og offentlig konsum og bruttoinvesteringer.

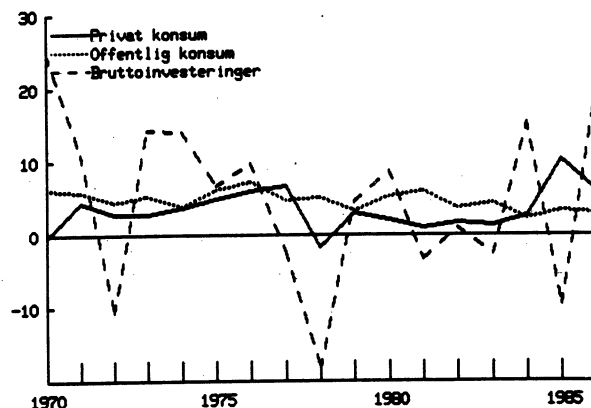
Fra 1969 til 1986 har den gjennomsnittlige årlige veksten i BNP vært 4,1 prosent pr. år. Veksten har vært meget jevn, og bortsett fra i 1981 og 1982 da veksten var under 1 prosent, har år-til-år veksten ikke avveket med mer enn 1-2 prosentpoeng. Den lavere veksten i 1981 og 1982 har medført at den gjennomsnittlige veksten på 80-tallet (1980-86) har vært 0,6 prosentpoeng lavere enn for perioden sett under ett og 1,5 prosentpoeng lavere enn for perioden fra 1982 til 1986.

I skarp kontrast til den jevne veksten i BNP

FIGUR 1. BRUTTONASJONALPRODUKT 1980-priser. Vekstrater.

FIGUR 2. PRIVAT KONSUM, OFF. KONSUM OG BTO. INVESTERINGER 1980-priser. Vekstrater.

står de store årlige endringene i volumet av bruttoinvesteringene. Den gjennomsnittlige veksten i perioden fra 1969 til 1986 var 4,4 prosent, men veksten i de enkelte år har variert fra +24,9 prosent i 1970 til -18,1 prosent i 1978. For perioden under ett har gjennomsnittlig vekst i bruttoinvesteringene vært høyere enn gjennomsnittlig vekst i BNP, mens gjennomsnittlig vekst i bruttoinvesteringene i perioden fra 1982 til 1986 har vært på omlag samme nivå som veksten i BNP. Valg av periode betyr her mye. Den gjennomsnittlige veksten fra 1969 til 1985 er på 3,5 prosent som er lavere enn veksten i BNP tilsvarende periode. Til sammenligning kan nevnes at den gjennomsnittlige veksten i OECD fra 1970 til 1985 har vært 2,9 prosent for BNP og 2,1 prosent for bruttoinvesteringene.

Veksten i offentlig konsum har vært høyere enn gjennomsnittlig BNP-vekst i hele perioden fra 1969. De siste årene er utviklingen snudd, og veksten i offentlig konsum var i gjennomsnitt 1,6 prosentpoeng lavere enn veksten i total produksjon av varer og tjenester i perioden fra 1982 til 1986. Fra 1982 til 1986 økte BNP med 21,7 prosent, offentlig konsum med 14,3 prosent, privat konsum med 22,0 prosent og bruttoinvesteringene med 22,4 prosent.

Den gjennomsnittlige årlige veksten i offentlig konsum var 5 prosent i perioden fra 1969 til 1986 og med relativt små utslag omkring trenden. En gjenfinner motkonjunkturpolitikken på midten av 70-tallet som en særlig sterk vekst, mens veksten var lavest fra 1983 til 1984.

Totalt sett har veksten i det private konsumet vært lavere enn i det offentlige konsumet både for perioden sett under ett og på 80-tallet. I perioden 1982-1986 har imidlertid privat konsumvekst i gjennomsnitt vært 1,7 prosentpoeng høyere enn offentlig konsumvekst. Veksten i det private konsumet har vært mere rykkvis. Etter en relativt jevn vekst på 70-tallet, med særlig sterk vekst under årene med motkonjunkturpolitikken og et tilbakeslag etter avslutningen av denne,

hadde veksten et skift ned til et atskillig lavere nivå de første årene på 80-tallet for så å øke kraftig i 1985 og 1986. I 1985 var privat konsumvekst på 10,4 prosent, den klart høyeste enkeltårsveksten i etterkrigstiden, med unntak av 1969, året før merverdiavgiften ble innført.

Den store økningen i privat konsum i 1985 og 1986 må sees i sammenheng med den lave veksten i årene forut, stor privat inntektsøkning og den gunstige økonomiske utviklingen i Norge i 1984 og 1985, som igjen ga grunnlag for optimistiske forventninger. I tillegg kom at fradrag for gjeldsrenter på avbetalingslån ble godtatt og den generelle liberaliseringen av kredittmarkedet. Husholdningene opplevde også stor formuesgevinst fordi boligprisene, og dermed verdien av boliger, steg kraftig. Dette ga opphav til rekordstore økninger i utlåne, som særlig ble brukt til å finansiere kjøp av varige forbruksgoder. Omsetningen av nye biler var uvanlig stor i 1985 og forklarer nærmere halvparten av økningen i det private konsumet.

3.2 Internasjonal sammenligning

I tabell 4 har vi foretatt en internasjonal sammenligning av volum-vekstrater for BNP, privat og offentlig konsum og bruttoinvesteringer. Vi har valgt å gjengi gjennomsnittlige vekstrater for 4-årsperioder og gjennomsnittet for 16-årsperioden fra 1969 til 1985.

Norge har hatt en høyere årlig BNP-vekst enn alle de landene det er sammenlignet med i perioden 1969-85. Det samme gjelder periodene 1973-77 og 1981-85. I perioden 1977-81 var det kun Finland som hadde høyere BNP-vekst enn Norge. Det er særlig sterk vekst i produksjon av olje og sjøfart som bidrar til Norges høye BNP-vekst sammenlignet med andre land. Fra 1969 til 1985 var Norges gjennomsnittlige årlige vekst i BNP ekskl. olje og sjøfart lik gjennomsnittlig årlig vekst i BNP i OECD-området samlet, mens både Finland og Australia hadde høyere gjennomsnittlig vekst.

TABELL 4. VEKSTRATER I 1980-PRISER FOR BNP, PRIVAT KONSUM, OFFENTLIG KONSUM OG BRUTTOINVESTERINGER. GJENNOMSNIITT I 4-ÅRSPERIODER

	1969-73	1973-77	1977-81	1981-85	1969-85
BNP					
Norge	4,0	4,9	3,7	4,0	4,1 (4,1) ¹
Norge ekskl. olje og sjøfart	3,9	3,8	1,5	3,2	2,9 (3,0) ¹
Sverige	3,4	1,3	1,7	2,3	2,2
Danmark	3,4	1,6	0,9	3,1	2,2
Finland	6,0	1,1	4,3	2,9	3,6
USA	3,1	1,8	2,3	2,5	2,4
Storbritannia	3,7	0,8	0,6	2,6	1,9
Vest-Tyskland	4,2	1,7	2,1	1,5	2,4
Nederland	4,5	2,8	1,2	1,0	2,4 ²
Australia	-	2,1	2,9	3,3	2,8 ²
OECD	4,4	2,2	2,5	2,4	2,9
Privat konsum					
Norge	2,6	5,5	1,3	4,0	3,3 (3,5) ¹
Sverige	2,4	2,3	0,1	0,9	1,4
Danmark	2,3	2,4	-1,0	2,6	1,6
Finland	5,9	1,1	2,9	3,2	3,3
USA	3,9	2,9	2,4	3,5	3,2
Storbritannia	4,3	-0,6	2,3	2,6	2,2
Vest-Tyskland	5,1	3,0	2,0	0,9	2,7
Nederland	4,5	4,2	1,2	0,2	2,5 ²
Australia	-	2,6	3,3	2,5	2,8 ²
OECD	4,9	2,8	2,4	2,5	3,1
Offentlig konsum					
Norge	5,6	5,7	5,1	3,6	5,0 (4,9) ¹
Sverige	3,8	3,6	3,1	1,5	3,0
Danmark	5,5	3,1	4,7	0,8	3,5
Finland	6,1	5,3	4,0	3,7	4,8
USA	-0,1	2,3	2,4	3,8	2,1
Storbritannia	3,3	1,8	1,5	1,0	1,9
Vest-Tyskland	4,7	2,6	2,9	1,0	2,8
Nederland	3,0	3,4	2,3	0,6	2,3 ²
Australia	-	5,9	2,8	4,5	4,4 ²
OECD	2,6	3,0	2,7	2,5	2,7
Bruttoinvesteringer					
Norge	9,2	7,0	-2,5	0,8	3,5 (4,4) ¹
Sverige	2,7	-0,6	-1,8	4,3	0,7
Danmark	4,2	-2,7	-9,3	10,2	0,3
Finland	6,5	-2,6	4,1	2,1	2,4
USA	4,4	-0,8	1,9	5,0	2,6
Storbritannia	4,3	-3,6	-5,4	7,4	0,8
Vest-Tyskland	3,3	-2,4	0,4	0,9	0,5
Nederland	2,4	-0,7	-4,4	4,2	0,3 ²
Australia	-	-2,5	7,2	-0,9	1,2 ²
OECD	5,6	-1,2	1,4	2,8	2,1

Kilde: Nasjonalregnskapet og OECD

¹ Gjennomsnitt for perioden 1969-1986² Gjennomsnitt for perioden 1973-1985

Mens Norge i de to 4-årsperiodene 1969-73 og 1978-81 hadde lavere gjennomsnittlig vekst i privat konsum enn OECD-landene totalt, lå en omtrent på samme årlige vekstrate for perioden sett under ett. I alle 4-årsperiodene har Norge hatt sterkere vekst i privat konsum enn Sverige og Danmark.

Veksten i offentlig konsum har vært nesten dobbelt så stor i Norge i 16-årsperioden som i OECD. Finland er det eneste landet som har tilnærmet samme gjennomsnittlige vekstrate. I Norge er imidlertid veksten i offentlig konsum betydelig lavere i den siste 4-årsperioden enn de 3 andre. Både Australia, USA og Finland hadde høyere vekst i offentlig konsum denne perioden.

Som for de andre størrelsene, har Norge fra 1969 til 1985 også hatt størst gjennomsnittlig vekst i bruttoinvesteringene. Dette skyldes den sterke veksten Norge hadde i første halvdel av 1970-årene. Fra 1981 til 1985 var veksten i bruttoinvesteringene 2 prosentpoeng lavere i Norge enn i OECD-landene totalt. Av de landene vi har sammenlignet med er det kun Australia som har hatt lavere vekst enn Norge denne perioden.

4. SPARERATER

4.1 Norge

I figur 3 er vist sparerater for hhv. Norge totalt, privat og offentlig sektor og for husholdningene. Privat sektor omfatter husholdninger, private finansinstitusjoner og private ikke-personlige foretak, mens offentlig sektor omfatter offentlig forvaltning medregnet kommuneforetak, offentlig eide banker og statsforetak.

Spareraten for Norge var 15,2 prosent i gjennomsnitt for perioden 1970-1986. Den har holdt seg rundt dette nivået i alle årene med unntagelse av "motkonjunkturårene", med en bunn på 7,5 prosent i 1977, og en topp rundt 20 prosent i 1984 og 1985 da disponibel inntekt for Norge ble særlig stor som

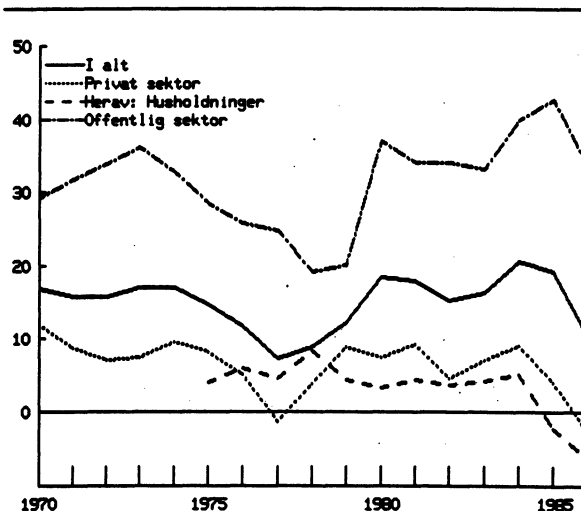
følge av høye oljeinntekter. I 1986 falt spareraten til 10,5 prosent som følge av oljeprisfall og høyt konsum.

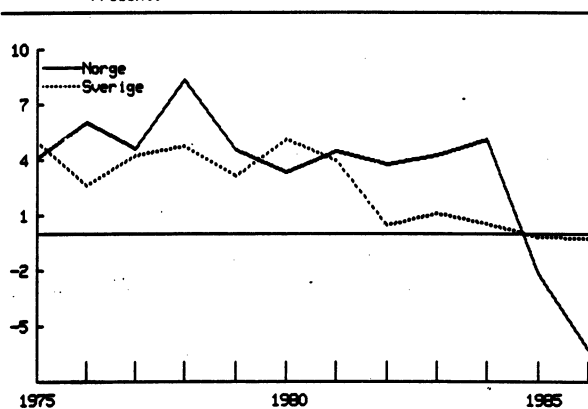
Det framgår av figur 2 at offentlig sektor sparer en adskillig større del av sin inntekt enn privat sektor. Mens offentlig sektor hadde en gjennomsnittlig sparerate på 31,7 prosent for årene 1970-86, var den bare 6,5 prosent i privat sektor. I offentlig sektor er det særlig offentlig forvaltning som bidrar til høy sparing.

For både privat og offentlig sektor har spareraten fluktuert mye gjennom perioden. I offentlig sektor var sparingen over 30 prosent fram til midten av 70-tallet. Den sank så til et bunnpunkt på under 20 prosent i 1978. På hele 80-tallet har sparingen igjen vært meget stor, med en foreløpig rekordnotering i 1985 på 43 prosent. Den høye spareraten de siste årene er først og fremst en følge av at størstedelen av de norske olje- og gassinntektene har tilfalt offentlig sektor som skatter og gjennom statsforetak.

Sparingen i offentlig forvaltning har dels vært lånt ut til privat sektor og dels til statsforetak. På 80-tallet har store deler også vært benyttet til nedbetaling av lån fra utlandet.

FIGUR 3. SPARERATER I NORGE ETTER INSTITUSJONELL SEKTOR
Prosent.

FIGUR 4. HUSHOLDNINGENES SPARERATE
Prosent.

Utslagene i sparingen i privat sektor har ikke vært like store som i offentlig sektor. Størst var sparingen på begynnelsen av 70-tallet og 80-tallet, mens den var særlig lav i 1976-78, med en bunnotering i 1977, da den var negativ. Dette er et speilbilde av det som tidligere er skrevet om privat konsum.

Ser vi på husholdningene, framgår det at spareraten der er lavere enn for privat sektor totalt sett. Til gjengjeld har sparingen for husholdningene vært mer stabil som andel av disponibel inntekt. Unntagelser fra dette er 1985 og 1986 med negative

sparerater. Sammen med høy konsumvekst er det særlig sterk vekst i husholdningenes renteutgifter som bidrar til de negative spareratene. At spareraten blir så lav har tildels sammenheng med konvensjonene i nasjonalregnskapet. Her regnes ikke verdistigning på boliger med slik at inntekten og dermed sparingen for husholdningene blir for lavt anslått.

I Sverige finner vi noe av samme utviklingen med hensyn til husholdningenes sparerate. Fra 1970 til 1980 svingte spareraten rundt 4 prosent. Den har så falt relativt jevnt fra 5 prosent i 1980 til -0,1 prosent i 1985 og -0,2 prosent i 1986. Det antas at spareraten vil falle ytterligere i 1987. Figur 4 viser husholdningenes sparerate i hhv. Norge og Sverige i perioden 1975-1986.

4.2 Internasjonale sammenligninger

I tabell 5 vises internasjonale sammenligninger av sparerater. Vi har valgt å gjengi de gjennomsnittlige årlige spareratene for landene totalt for periodene 1970-85 og de to 4-årsperiodene, 1978-81 og 1982-85. På grunn av problemer med tallmaterialet for

TABELL 5. GJENNOMSNIITTLIGE SPARERATER FOR UTVALGTE LAND

	Totalt			Privat sektor		Offentlig sektor	
	1970-85	1978-81	1982-85	1978-81	1982-85	1978-81	1982-85
Norge	15,5	14,6	18,1	7,5	6,3	27,8	37,7
Sverige	10,2	6,8	5,7	8,7	10,7	2,6	-5,0
Danmark	10,9	7,7	5,7	10,4	12,9	1,0	-14,1
Finland	13,7	12,0	11,4	10,4	11,5	16,6	11,1
USA	7,6	8,4	3,8	11,5	10,3	-4,8	-30,8
Storbritannia .	13,5	7,8	7,0	12,2	11,4	-8,6	-8,1
Vest-Tyskland .	8,5	11,7	10,1	13,0	11,4	7,6	5,3
Nederland	15,5	12,3	13,8	15,0	19,0	1,5	-11,2
Australia	7,6	7,3	13,6	10,3	7,2	-4,8	-12,8
OECD	12,5	11,9	8,8	-	-	-	-

Kilde: Nasjonalregnskapet og OECD

noen av landene er spareratene i privat og offentlig sektor bare beregnet som gjennomsnitt i periodene 1978-81 og 1982-85.

Sammen med Nederland har Norge den høyeste spareraten totalt i perioden 1970-85. I årene 1982-85 har Norge den klart høyeste spareraten, hele 9,3 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for OECD.

Norge har lav sparing i privat sektor sammenlignet med andre land. I den siste perioden har også den gjennomsnittlige

sparing i sektoren avtatt i forhold til perioden 1978-81. De andre nordiske landene har hatt økt gjennomsnittlig sparing fra den første til den andre perioden.

Spareraten i offentlig sektor i Norge er svært høy, og gjennomsnittlig sparerate har økt mye fra 1978-81 til 1982-85. Dette er det motsatte av hva som har vært utviklingen i de andre landene det er sammenlignet med. Utenom Norge, Finland og Vest-Tyskland har alle landene negativ sparerate i offentlig sektor i perioden 1982-85.

LØNSSGLIDNING OG TARIFFTILLEGG I INDUSTRIEN

Av

Einar Bowitz

1. INNLEDNING

Lønnsveksten i norsk industri kan deles i to deler. For arbeidere fastlegges generelle tariff tillegg i forhandlinger mellom hovedorganisasjonene LO og NAF. Den delen av samlet lønnsvekst som ikke kan tilbakeføres til generelle tillegg ved tariffoppgjørene, kalles lønns glidning. Glidningen omfatter dermed lønnsvekst pga. lokale lønnsforhandlinger på bedriftsnivå, endring i omfang av overtid og strukturelle forhold. Som eksempel på det siste vil f.eks. en økt andel høyt lønte trekke gjennomsnittslønna opp og således bli tolket som lønns glidning.

For funksjonærer har lønnsfastsettelsen overveiende skjedd på bedriftsnivå, men har gjennomgående fulgt lønnsutviklingen for arbeidere. Lønnsnivået er imidlertid høyere. Den trendmessige økningen i andelen funksjonærene utgjør av samlet sysselsetting vil

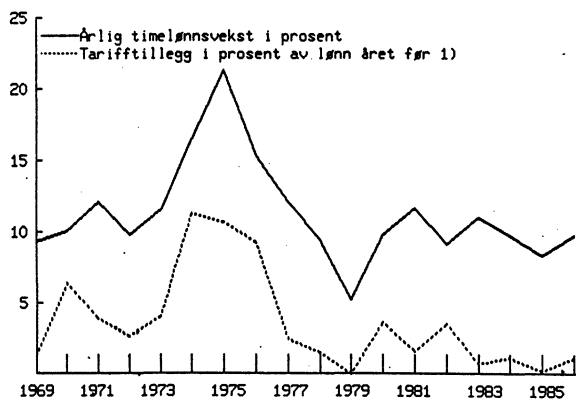
derfor føre til at lønnsveksten for industrien i alt, slik den bl.a. måles i nasjonalregnskapet, blir større enn for både arbeidere og funksjonærer hver for seg.

I denne artikkelen skal vi forsøke å klarlegge hvordan de ulike delene av lønnsveksten - tariff tillegg og lønns glidning - blir bestemt. Vi antar da at forholdet mellom lønns glidning og tariff tillegg er det samme for funksjonærer som for arbeidere.

Datamaterialet er lønn pr. timeverk iflg. arbeidskrafts- og nasjonalregnskapet. Vi betrakter dermed alle lønnstakere under ett, ikke bare arbeidere som det framgår bl.a. i NAF's kvartalsvise lønnsstatistikk.

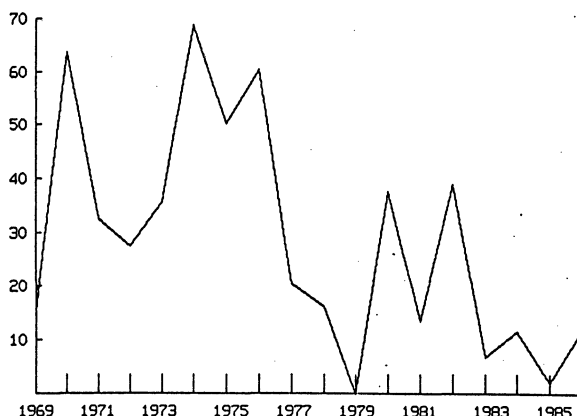
I Stølen (1985) er det framlagt resultater fra arbeidet med å estimere relasjoner for samlet lønnsvekst i industrien på årsdata. Estimeringsresultater for lønn i industrien er også presentert i flere arbeider fra Norges Bank, bl.a. Nymoen (1986) og (1987).

FIGUR 1. LØNSSVEKST I INDUSTRIEN

1) Tariff tillegg (inkl. lavtlønns tillegg) gitt ved LO-NAF-oppgjøret i prosent av gjennomsnittslønn for arbeidere og funksjonærer året før.

FIGUR 2. TARIFFTILLEGG I PROSENT AV SAMLET ÅRSLØNSSVEKST

I motsetning til i disse arbeidene vil hovedvekten i denne artikkelen bli lagt på studiet av fordelingen av samlet lønnsvekst på tariff tillegg og lønns glidning og eventuelle effekter av tariff tilleggene på glidningen. Analysen er basert på kvartals-tall fra 1966 til 1986.

=====

2. OVERSIKT OVER DEN HISTORISKE UTVIKLINGEN

=====

I hele den perioden vi betrakter har tariff-avtalene mellom LO og NAF vært toårige. Fram til midten av 1970-tallet ble det mellom hovedoppgjørene gitt innebygde tillegg og indekstillegg. Indekstillleggene var avhengige av utviklingen i konsumprisene i avtaleperioden. Disse tilleggene har vi regnet som tariff tillegg. Fra midt på 1970-tallet bortfalt den automatiske indekseringen i 2. avtaleår. Det ble isteden åpnet for forhandlinger hvert år, selv om avtalene fortsatt var to-årige. Med bare få unntak (1974, 1982, 1984 og 1986) har det vært samordnede tariffoppgjør, dvs. at LO og NAF forhandler sentralt. Vi har ikke skilt mellom samordnede og forbundsvisse oppgjør. Vi har heller tatt eksplisitt hensyn til ulike former for statlige inngrep i tariff forhandlingene som har vært forsøkt, i form av løfter om skattelettelser osv.

Av figur 1 ser vi at lønnsveksten var særlig høy midt på 1970-tallet og svært lav i perioden med lønns- og prisstopp i 1978-79. På 1980-tallet har samlet lønnsvekst vært svakt avtakende og omtrent på linje med nivået før 1974. Tariff tilleggene var en vesentlig faktor bak den høye lønnsveksten midt på 1970-tallet, men lønns glidningen var også stor. Fra og med 1978-79 har bidraget til økt lønn fra tariff tilleggene avtatt merkbart, og det er reduserte tariff tillegg som har ført til at samlet lønnsvekst har avtatt på 1980-tallet. Lønns glidningen har i større grad holdt seg oppe. Dette ser vi klart av figur 2, som viser andelen av samlet lønnsvekst som skriver seg fra tariff tillegg.

Det kan se ut som om det forholdet mellom

glidning og tariff tillegg vi kunne observere på 1970-tallet, nå er endret i favør av lønns glidningen. En mulig forklaring på dette kan være at tariff tilleggene og lønns glidningen påvirkes av forskjellige årsaksfaktorer og/eller at de påvirkes av de samme faktorene, men med ulik styrke.

Til slutt kan vi merke oss hvor hakkete tariff-andelen er; tariff tilleggene er betydelig større i år med hovedoppgjør enn i år med mellomoppgjør (før 1976 - indekstillegg). Utslagene i samlet lønnsvekst har vært mindre, lønns glidningen har dermed vært lavere i år med hovedoppgjør og relativt store tariff tillegg og større i år med mellomoppgjør.

=====

3. ØKONOMETRISK ANALYSE AV TARIFFTILLEGG OG GLIDNING

=====

For å analysere glidning og tariff tillegg presenteres her to relasjoner; en for samlet lønnsvekst (1) og en for lønns glidningen (2). Siden samlet lønnsvekst består av glidning pluss tariff tillegg, kan vi dermed også avlede en relasjon for tariff tilleggene (3). Dette er en annen tilnæringsmåte enn Isachsen (1982), som estimerte relasjoner for tariff tillegg og lønns glidning separat. Grunnen til at vi har valgt denne framgangsmåten er bl.a. at det er vanskelig å estimere tariff tilleggene direkte på kvartalsdata siden de bare påløper i ett eller to kvartaler hvert år og er null i de øvrige kvartaler.

Hvis f.eks. koeffisienten foran ledigheten er den samme i (1) og (2), kan vi konkludere med at arbeidsløsheten ikke påvirker tariff tillegg, men bare lønns glidningen. Tilsvarende gjelder for de øvrige variablene.

En nærmere beskrivelse av arbeidet med lønnsrelasjoner på kvartalsdata vil bli gitt i Bowitz (1988). Dette arbeidet tar sitt utgangspunkt i litteraturen om "Phillipskurven", dvs. sammenhengen mellom nivået på arbeidsledigheten (og veksten i evt. andre

Relasjonene er:

$$(1) \quad wg = a_0 + a_1 \cdot p + a_2 \cdot 1/U^2 + a_3 \cdot wt + \text{andre variable}$$

$$(2) \quad w = b_0 + b_1 \cdot p + b_2 \cdot 1/U^2 + \text{andre variable}$$

der

w = Samlet lønnsvekst

wt = Tariff tillegg (kronetillegg relativt til lønnsnivå i forrige kvartal).

wg = Lønns glidning (vekst i lønningene fra kvartalet før pga glidning).

p = Prisvekst

U = Arbeidsledighetsraten

$a_0, a_1, a_2, b_0, b_1, b_2$ = Faste (lag-)koeffisienter.

w, wt, wg og p gitt som vekstrater, målt som relativ vekst i forhold til forrige kvartal.

Høyresidevariablene må tolkes slik at de kan inkludere verdier i tidligere perioder. I så fall blir koeffisientene lagkoeffisienter. Vi betrakter da a_1, b_1 osv. som sum av lagkoeffisienter, dvs. som langsiktselastisiteter.

Ved å ta hensyn til at summen av glidning og tariff tillegg utgjør samlet lønnsvekst og å trekke (1) fra (2) fås et uttrykk for tariff tillegget:

$$(3) \quad wt = (b_0 - a_0) + (b_1 - a_1) \cdot p + (b_2 - a_2) \cdot 1/U^2 - a_3 \cdot wt + \text{andre variable}$$

som løst for tariff tillegget gir

$$(3') \quad wt = (b_0 - a_0)/(1 + a_3) + (b_1 - a_1)/(1 + a_3) \cdot p + (b_2 - a_2)/(1 + a_3) \cdot 1/U^2 + \text{andre variable}$$

forutsatt at a_3 er forskjellig fra -1.

variable) og lønnsveksten. (Se f.eks. Stølen (1985) for ytterligere referanser.)

3.1. Teoretiske antakelser om sammenhengen mellom tariff tillegg og lønns glidning

I tidligere studier, bl.a. Tveitereid (1979) og Isachsen (1982) er det antatt at lønns glidningen påvirkes av tariff tillegg i inneværende og evt. tidligere kvartaler, dvs. at tariff tilleggene betraktes som eksogent gitt av aktørene i de lokale lønnsforhandlingene. Innenfor en større modell, imidlertid, må vi anta at også tariff tilleggene er endogene, dvs. at de er bestemt av økonomiske variable som prisvekst, arbeidsløshet osv. Vi må derfor tolke koeffisienten for tariff til-

legget som effekten på glidningen av at tariff tillegget blir unormalt stort i forhold til forventet ut fra de økonomiske variable (et tilfeldig avvik pga. utelatte variable, politiske forhold e.l.). Det er blitt satt fram ulike hypoteser om forholdet mellom tariff tillegg og lønns glidning.

(a) Jo større tariff tillegget er ved det sentrale oppgjøret, jo mindre vil den påfølgende lønns glidningen være. Bak denne hypotesen ligger antakelsen om at det er samlet lønnsvekst som bestemmes av variable som prisstigning, arbeidsløshet osv. Hvis det blir gitt unormalt mye i tariff tillegg, vil det være nødvendig med mindre lønns glidning for at målet om samlet lønnsvekst skal nås.

I sin ekstreme form sier denne hypotesen at 1 prosent økning i tarifftillegget medfører 1 prosent nedgang i den etterfølgende glidning. I så fall vil ikke tarifftillegget påvirke samlet lønnsvekst i det hele tatt. Koeffisienten foran tarifftillegget i (1) vil da være -1, og parametrene i glidningsrelasjonen (1) og relasjonen for samlet lønnsvekst (2) blir dermed like. I så fall vil vi ikke kunne avlede noen tariffrelasjon (3') av (1) og (2). En mindre ekstrem antakelse er at det bare skjer en delvis motvirkende effekt i lønnsglidningen som følge av økte tarifftillegg. Koeffisienten foran tarifftillegget i glidningsrelasjonen vil da i så fall ligge mellom -1 og 0. Tveitereid (1979) fant støtte for denne hypotesen.

(b) En alternativ hypotese er at jo større tarifftillegget er, jo større blir den påfølgende lønnsglidning. I den perioden vi betrakter har tariffoppgjørene alltid medført en sammenpressing av lønnstrukturen. Foruten lavtlønns tillegg vil generelle kronetillegg som gir prosentvis størst lønnsøkning til lavtlønte bidra til det. Markedskreftene, som i større grad må antas å virke på lønnsglidningen, vil søke å gjenopprette relative lønnsforskjeller fra før lønnsoppgjøret. Tarifftillegget målt i prosent er en indikator for grad av sammenpressing av lønnsoppgjøret. Isachsen (1982) har rapportert en slik effekt av tarifftillegget.

3.2. Estimeringsresultater

 Det er brukt data fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet og (det årlige) arbeidskraftregnskapet. Kvartalsvise lønnsatser er laget ved å kvartalsfordele årslønnsatser (lønn pr. timeverk) fra det årlige nasjonalregnskapet/arbeidskraftregnskapet. Som kvartalsindikator er kvartalstall for industriarbeiderlønn fra NAF nytt. De rapporterte estimeringsresultatene er dermed basert på lønnstall for alle ansatte i industrien. Forsøk på å korrigere for at andelen funksjonærer har økt over tid gav svært like resultater og er ikke rapportert. Lønnsvekst er regnet som vekst fra foregående kvartal.

For arbeidsledighetsraten er det brukt tall fra Byråets arbeidskraftundersøkelser (AKU).

Det er brukt minste kvadraters metode i alle de rapporterte estimeringene. Når minst en av høyresidevariablene er endogene (f. eks. tarifftilleggene), burde vi ideelt sett brukt en estimeringsteknikk som tar hensyn til dette (f. eks. bruk av instrumentvariable). Vårt inntrykk fra enkelte forsøk med denne metoden er at resultatene ikke avviker vesentlig fra resultater fra minste kvadraters metode.

Det er for samlet lønnsvekst rapportert relasjoner med bare konsumpriser og med bare importpriser som prisvariabel (tabell 1). For lønnsglidningsrelasjoner er bare importpriser nytt (tabell 2).

I vår analyse fikk vi de samme problemene som Stølen (1985) med å fastslå om det er importprisene eller konsumprisene som påvirker lønnsveksten. Det er mulig å få en langtids priselastisitet på 1 enten konsum- eller importprisen nyttes. Dette kan forklares ved at det er en betydelig samvariasjon mellom importprisene og konsumprisene på lang sikt. I en relasjon med både konsum- og importpriser faller konsumprisene ut (insignifikant) ved lange lag på importprisene. Føyningen er best i en relasjon med bare importpris som prisvariabel (se f.eks. tabell 1, relasjonene (2), (4), (5)). I resten av artikkelen vil vi derfor ta utgangspunkt i lønnsrelasjoner der bare importprisene er nytt som prisvariabel.

"Likevektsledigheten", U_0 , er om lag 2 1/2 prosent i lønnsrelasjonen med importpriser. Dette er den arbeidsledighet som kreves for at nominell lønnsvekst skal være null når det ikke er pris- eller produktivitetsvekst, og eventuelle andre forklaringsvariable er konstante. U_0 er en funksjon av (det negative) konstantleddet og koeffisienten foran arbeidsledighetsvariablen. Importprisene og produktiviteten får begge en langsiktselastisitet nær og tildels over 1 når disse

TABELL 1: RELASJONER FOR SAMLET LØNNSVEKST¹ (standardavvik i parentes)

Variabel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Konstant	-0,002(0,007)	-0,006(0,006)	-0,007(0,006)	-0,004(0,004)	-0,013(0,010)
Arbeidsledighet	0,027(0,014)	0,021(0,013)	0,022(0,013)	0,024(0,011)	0,034(0,013)
Arbeidsgiveravgift	-0,96 (0,56)	-0,97 (0,54)	-0,96 (0,51)	-1,01 (0,50)	-0,99 (0,59)
Konsumpris					0,96 (0,36) (4-2-Hale)
Importpris	0,91 (0,27) (8-2-Hale)	1,17 (0,29) (9-2-Hale)	1,06 (0,28) (9-2-Hale)	1(-)* (9-2-Hale)	-
Produktivitet	0,86 (0,32) (12-1-Hale)	1,06 (0,32) (12-1-Hale)	1,07 (0,31) (12-1-Hale)	1(-)* (12-1-Hale)	1,11 (12-1-Hale)
1. år			0,016(0,006)		
R ²	0,70921	0,73103	0,76022	0,73915	0,69025
SER	0,01269	0,01220	0,01152	0,01202	0,01309
SSR	0,00853	0,00789	0,0069	0,00794	0,00904
DW	2,16	2,21	2,20	2,18	1,89
Estimeringsperiode	1969.1- 1985.4	1969.1- 1985.4	1969.1- 1985.4	1969.1- 1985.4	1969.1- 1985.4

¹ Relativ vekst fra forrige kvartal i lønn pr. time

Estimeringsmetode: Minste kvadraters metode.

R² - den multiple korrelasjonskoeffisienten korrigert for antall frihetsgrader

SER - residual standardfeil

SSR - sum av kvadrerte restledd

DW - Durbin-Watson's testobservator for autokorrelasjon av 1. grad i restleddene

Lag'ene er føyd til et polynom av 1. eller 2. grad. F.eks. betyr 12-1-Hale at det er 12 kvartalers lag, og at det er nyttet et lagpolynom av 1. grad med halerestriksjon på fordelingen av lagkoeffisienter.

Estimerte dummyvariable for sesong og lønns- og prisstopp er ikke med i tabellen.

* Restriksjon at sum av lagkoeffisienter skal være lik 1 er pålagt.

variablene inngår med lag på 10-12 kvartaler. Det er ikke rimelig med langsiktselastisiteter større enn 1. Det er derfor pålagt at summen av lagkoeffisientene for importpriser og produktivitet skal være 1 i relasjon (4), tabell 1. For importprisene

har elastisiteten et svakt pukkeformet forløp. Det innebærer at en importprisøkning vil føre til en moderat lønnsøkning de aller første kvartalene. Etter ett år øker virkningen, mens den etter 6-7 kvartaler avtar raskt. For produktiviteten er det ikke noe

slikt pukkelformet forløp - virkningen på lønnsveksten av en endring i produktiviteten er størst det første kvartalet og avtar deretter jevnt mot null. Koeffisienten for arbeidsgiveravgift er i alle relasjonene nær -1. Dette betyr at en økning i arbeidsgiveravgiften vil redusere lønnsnivået i tilsvarende størrelsesorden.

Relasjon (2) og (3) i tabell 1 er like med unntak av en dummyvariabel for førsteårsoppgjør (lik 1 i kvartaler med tariff tillegg i 1. avtaleår, 0 ellers). Koeffisienten tyder på at lønnsveksten er omlag 1 1/2 prosent høyere i tariffkvartalet i 1. avtaleår enn i 2. avtaleår.

Stølen (1985) hadde problemer med å få signifikante effekter av inntektsskattene på

samlet lønnsvekst. I våre estimeringer var det ikke mulig å spore noen effekt av endring i inntektsskattene på samlet lønnsvekst. Dette gjelder enten import- eller konsumprisene blir nyttet som prisvariabel.

I lønnsglidningsrelasjonene (tabell 2) får arbeidsledigheten en svært liten koeffisient som ikke kan sies å være forskjellig fra null ut fra vanlige statistiske kriterier. Forholdet på arbeidsmarkedet, målt ved den generelle arbeidsledigheten, slår ifølge de refererte relasjonene derfor praktisk talt bare ut i tariff tilleggene, mens lønnsglidningen knapt ser ut til å påvirkes av ledigheten. Dette resultatet står i sterk strid med en antakelse som er vanlig i den økonomisk-politiske debatt om at lav arbeidsledighet gir økt lønnsglidning.

TABELL 2. RELASJONER FOR LØNNSGLIDNING¹ (standardavvik i parentes)

Variabel	(1)	(2)	(3)	(4)
Konstant	0,007 (0,005)	0,008 (0,004)	0,009 (0,004)	-
Arbeidsledighet	0,007 (0,010)	0,007 (0,010)	-	-
Arbeidsgiveravgift	0,45 (0,38)	-0,44 (0,38)	-0,35 (0,35)	-0,25 (0,37)
Importpris	0,61 (0,23) (8-2)	0,57 (0,18) (8-1-Hale)	0,59 (0,18) (8-1-Hale)	0,92 (0,13) (8-1-Hale)
Produktivitet	0,34 (0,23) (8-1-Hale)	0,32 (0,17) (8-1-Hale)	0,29 (0,16) (8-1-Hale)	0,59 (0,12) (8-1-Hale)
Tariff tillegg	-0,32 (0,21) (8-1-Hale)	-0,30 (0,19) (8-1-Hale)	-0,24 (0,17) (8-1-Hale)	-0,21 (0,19) (8-1-Hale)
R ²	0,54971	0,56387	0,56726	²
SER	0,00849	0,00835	0,00832	0,00875
SSR	0,00367	0,00370	0,00374	0,00421
DW	1,86	1,89	1,94	1,68
Estimeringsperiode	1969.1- 1985.4	1969.1- 1985.4	1969.1- 1985.4	1969.1- 1985.4

¹ Se note i tabell 1.

² R² har ingen klar tolkning når relasjonen er uten konstantledd.

TABELL 3: PROSENTVIS ENDRING PÅ LANG SIKT I ÅRLIG TIMELØNNSVEKST VED ØKNING PÅ 1 PROSENT I:*

	Arbeidsløshet ¹	Importpris	Arbeidsgiver- avgift	Produktivitet	Tariff- tillegg
Samlet lønnsvekst	1,3 pst.	1,00	-1	1,00	x
Glidning		0,59	-0,35	0,29	-0,25
Tariff tillegg	1,7 pst.	0,55	-0,86	0,94	x

¹ Reduksjon fra 3 til 2 prosent, regnet som årslønnsvekst.

* Her er brukt relasjon (4) i tabell 1 og (3) i tabell 2. I relasjonen for lønnsglidning er tariff tillegg betraktet som en eksogen variabel. Variabelen for arbeidsgiveravgift er (1 + sats for arbeidsgiveravgift).

x Variabelen inngår ikke.

Forøvrig får både importprisene, produktivitet og arbeidsgiveravgiften mindre koeffisienter enn i ligningene for samlet lønnsvekst. Tidsforsinkelsene er også noe kortere i ligningene for lønnsglidning; effektene av en endring i produktivitet eller importpris er her uttømt etter 8 kvartaler.

Tariff tillegg som forklaringsvariabel i lønnsglidningsrelasjonen får en koeffisient med negativt fortegn. Sum av lag-koeffisientene (over 8 kvartaler) ligger på -0,25 - 0,30. Dette betyr at lønnsglidningen reduseres med om lag en fjerdedel av tariff tillegg over en periode på om lag 2 år. Uvanlig store tariff tillegg vil mao. bare i beskjeden grad bli motvirket ved at den etterfølgende lønnsglidning reduseres ifølge disse resultatene.

Men på lang sikt antar vi at også tariff tilleggene bestemmes av økonomiske variable. For at relasjonen for samlet lønnsvekst skal gjelde på lang sikt, er det derfor tariff tilleggene i senere perioder som i hovedsak må sørge for at samlet lønnsvekst ikke blir større enn f.eks. summen av pris- og produktivetsveksten. Et eventuelt stort tariff tillegg i ett år vil således delvis bli motvirket av redusert glidning, men for det

meste av reduserte tariff tillegg i de(t) følgende år.

Det at økte tariff tillegg medfører redusert glidning er grunnen til at effektene på lønnsglidningen (gitt tariff tillegg) og effektene på tariff tillegg ikke summerer seg til effektene på samlet lønnsvekst i tabell 3. Når vi f.eks. får en importprisøkning, vil dette i første omgang gi både økte tariff tillegg og økt lønnsglidning. Etter noen tid vil imidlertid endel av økningen i tariff tilleggene medføre redusert lønnsglidning igjen.

Konstantleddet i lønnsglidningsrelasjonen (3) i tabell 2 er positivt og signifikant større enn null. Det bidrar med noe over 3 1/2 prosent i lønnsglidning hvert år. Dette er problematisk, idet denne lønnsveksten egentlig er uforklart. Konstantleddet gir uttrykk for en trend i lønnsnivået som er uavhengig av de spesifiserte økonomiske variable. Ved lengre lag på forklaringsvariablene blir konstantleddet bare svakt redusert uten at føyningen bedres. Et positivt konstantledd i glidningsrelasjonen betyr at vi vil ha positiv lønnsglidning selv uten pris- og produktivetsvekst (uansett nivå på ledigheten siden denne

variabelen ikke er signifikant). Dette betyr at relasjonen ikke definerer noen likevektsledighet, U_0 . Det kan virke urimelig å ende opp med en glidningsrelasjon som "forklarer" en vesentlig del av glidningen med en trend (konstantleddet). Ved å krevne at all glidning skal forklares av økonomiske variable, kan vi fjerne konstantleddet (relasjon 4 i tabell 2). Langtidselastisiteten mhp. forklaringsvariablene øker da sterkt og føyningen reduseres noe. Den avledede tariffrelasjonen blir dermed mye mindre følsom overfor importpriser og tildels produktivitet, men fortsatt skjer all virkning av arbeidsløsheten på tarifftilleggene.

Hvilken av de to glidningsrelasjonene (3) og (4) vi velger å "tro" på har stor betydning for hvordan vi tror endringer i importpriser og produktivitet slår ut i hhv. glidning og tariff tillegg (men ikke samlet lønnsvekst siden relasjonen for samlet lønnsvekst ligger fast).

Holder vi, fordi den føyer historien best, fast på glidningsrelasjonen med stort konstantledd, kan vi konkludere med at størstedelen av produktivitetseffekten på samlet lønnsvekst virker via tariffoppgjørene. Importprisendringer slår mer likt ut i glidningen og tarifftilleggene.

Estimeringsresultatene må tolkes som om at det er LO/NAF sentralt som tar hensyn til den generelle ledigheten. Lønnsglidningen blir i første rekke påvirket av lokale forhold (som ikke nødvendigvis blir uttrykt i den generelle ledigheten). Produktiviteten er en vanskelig variabel å tallfeste, og det virker ikke urimelig at LO/NAF sentralt har bedre oversikt over industriens gjennomsnittsproduktivitet enn de som forhandler lokalt.

Ut fra figur 1 og 2 skulle vi vente at lønnsglidningen ble lavere i år med hovedoppgjør enn i år med indekstillegg eller mellomoppgjør. Det var imidlertid ikke mulig å få signifikante estimater for denne eventuelle effekten i glidningsrelasjonen.

3.3. Faktorer bak lønnsveksten i 1980-årene

Tariff tilleggenes reduserte andel av samlet lønnsvekst på 1980-tallet må ifølge våre beregninger ses i lys av den økte ledigheten på 1980-tallet sammenlignet med 1970-tallet. Siden den økte ledigheten ifølge de refererte relasjonene bare har bidratt til lavere tariff tillegg og latt lønns glidningen stort sett være uendret, kan dette bidra til å forklare lønns glidningens økte andel av samlet lønnsvekst på 1980-tallet.

Hvis ledigheten i gjennomsnitt på 1980-tallet hadde holdt seg på nivået fra 1970-tallet - 1,7 prosent - og ikke det faktiske 2,5 prosent, ville den gjennomsnittlige årlige timelønnsveksten ifølge våre relasjoner ha vært nesten 2 prosent høyere. Det samme ville tariff tilleggene ha vært. Uten noen effekt på lønns glidningen, ville i dette tilfellet tariff andelen vært på ca. 30 prosent, som imidlertid fortsatt er under gjennomsnittet for årene 1967-1978.

En dekomponering av lønnsveksten fra 1981-1986 tyder på at importprisene og produktiviteten har betydd mest for lønnsveksten når glidning og tariff tillegg ses under ett. Phillipskurveleddet (konstantleddet og arbeidsmarkedsvariabelen tilsammen) er svakt positivt. Dette kan virke rart, siden likevektsledigheten U_0 er 2,4 prosent og gjennomsnittlig ledighet i perioden er på 2,5 prosent. Vi skulle dermed forventet at Phillipskurveleddet da var negativt. Når det likevel blir positivt, skyldes dette at vi opererer med kvartalsdata og at det er sterk sesong i arbeidsløsheten samtidig som denne variabelen inngår ikke-lineært. I kvartaler med sesongmessig lav ledighet blir lønnsveksten i ligningen relativt større i forhold til årsgjennomsnittet enn den nedgangen vi ser i kvartaler med sesongmessig stor ledighet.

Dekomponeringen av lønns glidningen og tariff tilleggene hver for seg er mer usikker særlig pga. usikkerheten mht. størrelsen på konstantleddet i glidningsrelasjonen og dermed også i den avledede tariff tilleggs-

TABELL 4. DEKOMPONERING AV LØNNSVEKSTEN 1981-1986¹

Variabel	Avledet relasjon for tariff-tillegg	+ Lønns-glidning	= Samlet lønnsvekst
Konstant	-6,8	5,3	-1,5
Arbeidsledighet	2,6	-0,6	2,0
Arbeidsgiveravgift	0	0	0
Importprisvekst	3,0	2,6	5,6
Produktivitetsvekst	2,8	0,3	3,1
Simulert	1,6	7,6	9,2
Faktisk	1,5	8,6	10,1
Avvik	0,1	-1,0	-0,9

¹ Gjennomsnittlig årlig timelønnsvekst.

Ved dekomponeringene er relasjon (4) i tabell 1 og relasjon (3) i tabell 2 nyttet. Vi har betraktet relasjonene samlet, slik at tarifftillegget her blir endogent bestemt.

relasjonen. Dette slår ut i fordelingen av bidragene fra importpriser og produktivitet på glidning og tariff tillegg, men ikke i virkningene av arbeidsledigheten, siden den ikke er med i glidningsrelasjonen. I dekomponeringen er lønns-glidningsrelasjonen med konstantledd nyttet. I tabellen er det tatt hensyn til at økte tariff tillegg virker negativt på glidningen, og dette forklarer at arbeidsledighetens effekt på glidningen er negativ.

=====

OPPSUMMERING

=====

Lønns-glidningen i industrien ser ifølge våre

beregninger ut til å være svært lite følsom overfor endringer i den generelle arbeidsledigheten. Effekten av arbeidsledigheten på lønnsveksten ser i sin helhet ut til å skje via tariff tilleggene. Denne konklusjonen gjenspeiler det forhold at tariff tilleggenes andel av samlet lønnsvekst har avtatt i en periode med stigende arbeidsløshet.

Det er større usikkerhet knyttet til de relative effektene av priser og produktivitet på hhv. glidning og sentrale tillegg. Store utslag i tariff tilleggene ser til en viss grad ut til å bli motvirket ved motsatte bevegelser i den etterfølgende lønns-glidning.

=====

REFERANSER

- =====
- Bowitz, Einar (1988): Lønnsdannelse i KVARTS. Under utgivelse i serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå.
- Isachsen, Arne Jon, Kjær, K.N. og Raam, O. (1982): Dokumentasjon av lønns- og prismodell. Arbeidsnotat fra Norges Bank 21.6-1982.
- Nymoen, Ragnar (1986): Wage formation in Norwegian Manufacturing. Application of a bargaining model to quarterly data. Arbeidsnotater nr. 10 - 1986 fra Norges Bank.
- Nymoen, Ragnar (1987): Lønnsdannelsesprosjektet i Norges Bank. Arbeidsnotater nr. 2 - 1987 fra Norges Bank.
- Stølen, Nils Martin (1985): Faktorer bak lønnsveksten. Økonomiske analyser nr. 9 - 1985, Statistisk Sentralbyrå.
- Tveitereid, Sigurd (1979): En kvartalsmodell for priser og lønninger. Rapporter 79/29 fra Statistisk Sentralbyrå.

TABELL- OG DIAGRAMMEDLEGG

Innhold	Side
A. NASJONALREGNSKAP FOR NORGE	
Tabell A1: Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1986-priser	1*
Tabell A2: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1986-priser	2*
Tabell A3: Privat konsum. Faste 1986-priser	3*
Tabell A4: Bruttoinvesteringer i fast kapital etter næring. Faste 1986-priser	4*
Tabell A5: Eksport. Faste 1986-priser	5*
Tabell A6: Import. Faste 1986-priser	6*
Tabell A7: Bruttonasjonalprodukt etter næring	7*
Tabell A8: Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse	8*
Tabell A9: Privat konsum	9*
Tabell A10: Bruttoinvesteringer i fast kapital etter næring	10*
Tabell A11: Driftsregnskap overfor utlandet	11*
Tabell A12: Disponibel inntekt for Norge	11*
Tabell A13: Eksport	12*
Tabell A14: Import	13*
B. KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE	
Tabell B1: Olje- og gassproduksjon	14*
Tabell B2: Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	14*
Tabell B3: Industriproduksjon - produksjonsindeksen	14*
Tabell B4: Ordretilgang - industri	15*
Tabell B5: Ordreserver - industri	15*
Tabell B6: Lagerbeholdning	16*
Tabell B7: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	16*
Tabell B8: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	16*
Tabell B9: Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	17*
Tabell B10: Boligbygging	17*
Tabell B11: Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	17*
Tabell B12: Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	17*
Tabell B13: Timefortjeneste	18*
Tabell B14: Konsumprisindeksen	18*
Tabell B15: Engrospriser	18*
Tabell B16: Utenrikshandelen - verditall	19*
Tabell B17: Utenrikshandelen - indekser	19*
Diagrammer	
Olje- og gassproduksjon	20*
Produksjonsindeksen	20*
Ordreindeksen - industri	21*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	22*
Ordreindeksen - anleggsvirksomhet	22*
Arbeidsledighet og sysselsetting	23*
Antatte og utførte investeringer i industrien	23*
Lager	23*
Detaljomsetning m.v.	23*
Lønninger	24*
Konsum- og engrospriser	24*
Utenrikshandel	24*
C. INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET	
Tabell C1: Produksjon av råolje på norsk sokkel	25*
Tabell C2: Produksjon av naturgass på norsk sokkel	26*
Tabell C3: Leteaktivitet på norsk sokkel	27*
Tabell C4: Påløpte kostnader til leting etter olje og gass på norsk sokkel	28*
Tabell C5: Påløpte investeringskostnader til feltutbygging på norsk sokkel	28*
Tabell C6: Råoljepriser pr. fat	29*

	Side
D. NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND	
Tabell D1: Bruttonasjonalprodukt	30*
Tabell D2: Privat konsum	30*
Tabell D3: Offentlig konsum	30*
Tabell D4: Bruttoinvesteringer	31*
Tabell D5: Eksport av varer og tjenester	31*
Tabell D6: Import av varer og tjenester	31*
E. KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET	
Tabell E1: Sverige	32*
Tabell E2: Storbritannia	32*
Tabell E3: Forbundsrepublikken Tyskland	32*
Tabell E4: Frankrike	32*
Tabell E5: USA	33*
Tabell E6: Japan	33*

1*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A1: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NÆRING. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	124725	126020	128897	136379	128037	126142	129040
Næringsvirksomhet	106196	107076	110172	117287	109272	106712	109974
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	3346	2349	9266	4114	3790	2319	..
Utvinning og rørtrans- port av råolje og naturgass	14770	10901	13890	16119	16586	15455	13710
Bergverksdrift	344	437	356	422	359	386	339
Industri	19705	20285	18334	20940	20906	19904	18636
Skjermet industri ..	5814	6377	5915	6469	6131	6247	5999
Nærings- og nyttelsesmidler ...	3591	4143	3875	4146	3772	4068	3946
Grafisk produksjon og forlag	2223	2234	2040	2323	2359	2180	2053
Utekonkurrerende industri	3498	3504	3232	3430	3689	3609	3430
Treforedlings- produkter	761	782	718	800	807	753	738
Kjemiske råvarer .	923	931	844	847	940	942	870
Raffinering av jordolje	627	648	547	571	679	692	675
Metaller	1186	1143	1123	1213	1264	1223	1146
Hjemmekonkurrerende industri	10393	10404	9187	11041	11085	10047	9208
Tekstil- og bekleddingsvarer .	542	540	453	546	547	482	406
Trevarer, møbler og innredninger ..	1566	1635	1443	1736	1701	1516	1385
Kjemiske og mine- ralske produkter .	2130	2221	2086	2297	2273	2179	2154
Bygging av skip og oljeplattformer ..	1589	1519	1249	1476	1556	1425	1275
Andre verkstedprodukter	4566	4489	3956	4987	5007	4444	3989
Elektrisitetforsyning	7251	5124	4613	6202	7894	5387	4648
Bygge- og anleggs- virksomhet	6860	7371	7730	8464	7214	7501	7625
Varehandel	14926	17476	15792	18432	14848	15931	15332
Sjøfart og oljeboring	3600	4022	3539	2947	2556	2651	..
Samferdsel	7308	7681	7901	8572	7608	8032	..
Boligtjenester	4828	4857	4893	4936	5026	5060	5096
Annen privat tjenesteyting	21115	22391	22314	22989	22081	22511	..
Korreksjonssektorer ..	2142	4182	1543	3150	404	1575	..
Offentlig forvaltning ..	18530	18945	18726	19094	18766	19431	19067

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A2: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE. 1)

I faste 1986-priser. Mill.kr.

	1986				1987		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	124725	126020	128897	136379	128037	126142	129040
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	126008	136108	134353	137160	124366	124726	133908
Privat konsum	66041	70268	68427	75059	65016	67158	67718
Spesifisert innen- landsk konsum	63876	67578	64908	72192	62844	64331	64030
Konsum i utlandet, netto	2165	2690	3519	2868	2172	2827	3688
Offentlig konsum	24282	25081	25047	27682	25365	25904	25659
Statlig konsum	8578	9377	9344	11978	9388	9927	9682
Sivilt	5501	5893	6159	6440	5774	6269	..
Militært	3077	3484	3185	5539	3614	3658	..
Kommunalt konsum ...	15704	15704	15704	15704	15977	15977	15977
Bruttoinvestering	35684	40760	40878	34419	33985	31664	40530
Bruttoinvestering i fast kapital	25965	51511	30979	33698	26693	28207	42952
Investering i oljevirkksomhet ...	3925	22616	4219	5415	2985	4549	16229
Bygninger og an- legg	14972	15678	17074	18446	15692	15853	..
Skip og båter	-1782	1443	-905	-2195	-951	-1913	..
Annet transport- materiell	2717	3846	3582	3666	2425	2710	..
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	6133	7928	7009	8367	6542	7007	..
Lagerendring	9720	-10752	9899	721	7292	3457	-2422
Oljeplattformer under arbeid	3866	-13021	2269	3367	2788	3215	..
Eksport	49445	45799	46312	52490	51734	51000	46227
- Import	50728	55888	51767	53270	48063	49584	51094

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A3: PRIVAT KONSUM. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Privat konsum	66041	70268	68427	75060	65016	67158	67718
Spesifisert innen-							
landsk konsum	63876	67578	64908	72192	62844	64331	64030
Matvarer	11957	13115	13049	14749	11670	12857	12702
Drikkevarer og							
tobakk	3730	4407	3823	4986	3585	4516	4263
Klær og skotøy	4380	5519	5123	6947	4380	4732	4426
Bolig, lys og bren-							
sel	12912	10681	10173	12134	13449	10920	10523
Møbler og hushold-							
ningsartikler	4744	5092	5232	6798	4968	4906	5138
Helsepleie	2583	2402	2364	2498	2653	2561	2513
Transport, post- og							
teletjenester	11819	13838	11138	10358	10103	11061	10520
Fritidssysler og ut-							
danning	5403	5560	5867	6581	5488	5438	5575
Andre varer og tje-							
nester	6350	6965	8139	7141	6548	7341	8371
Korreksjonsposter	2165	2690	3519	2868	2172	2827	3688
Nordmenns konsum i							
utlandet	3896	4710	6177	4342	3823	4625	..
Utlendingers konsum							
i Norge	-1731	-2020	-2658	-1474	-1651	-1798	..

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST KAPITAL ETTER NÆRING. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttoinvestering i fast kapital	25965	51511	30979	33698	26692	28207	42952
Næringsvirksomhet	22157	47643	26903	29372	22490	24072	38836
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	1292	1983	1822	1589	1049	1639	..
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	4436	22801	4610	4629	3318	4434	16617
Bergverksdrift	69	108	122	199	76	67	60
Industri	3456	4023	4481	5097	4103	4460	4085
Skjermet industri ..	721	883	869	1234	922	1091	908
Nærings og nytelsesmidler ...	532	637	610	771	621	688	654
Grafisk produksjon og forlag	189	246	259	463	300	403	254
Utekonkurrerende industri	1253	1605	1803	2174	1984	1785	1682
Treforedlingsprodukter	164	260	311	326	222	200	314
Kjemiske råvarer .	137	225	181	258	141	164	130
Raffinering av jordolje	316	225	599	760	1186	1015	983
Metaller	637	895	713	831	434	406	255
Hjemmekonkurrerende industri	1481	1535	1809	1689	1197	1585	1495
Tekstil- og beklæringsvarer .	54	70	60	59	34	36	48
Trevarer, møbler og innredninger ..	168	211	215	260	175	245	259
Kjemiske og mineralske produkter .	455	493	625	381	316	407	435
Bygging av skip og oljeplattformer ..	192	185	186	148	113	167	131
Andre verkstedprodukter	612	576	724	842	558	730	622
Elektrisitetstjenesteyting	1347	1571	1806	2496	1397	1315	1541
Bygge- og anleggsvirksomhet	514	514	515	516	515	514	..
Oljeboring	-43	835	14	1322	-80	434	372
Varehandel	1756	1761	1777	1789	1711	1694	..
Sjøfart	-2088	1172	-1185	-2460	-1193	-2139	..
Samferdsel	2181	3377	3064	3512	2029	2424	..
Boliger	5845	5848	6524	6818	5861	5529	6482
Annen privat tjenesteyting (inkl. forretningsbygg)	3394	3651	3355	3864	3705	3700	..
Offentlig forvaltning ..	3808	3868	4076	4326	4202	4135	4116

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

5*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A5: EKSPORT. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksport i alt	49445	45799	46312	52490	51734	51000	46227
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	563	731	602	843	782	909	669
Råolje	7043	5463	7406	8614	8107	8504	7924
Naturgass	7117	4886	5560	6988	7593	6561	4949
Bergverksprodukter	320	413	318	392	332	394	340
Industriprodukter	16958	17503	15948	17458	17976	17884	17425
Levert fra							
Skjermet industri	2137	2635	2257	2325	2059	2367	2216
Nærings- og nytellesmidler	2105	2606	2225	2291	2023	2333	2178
Grafiske produkter .	32	29	32	34	36	33	38
Utekonkurrerende industri	8353	8749	7967	8316	9224	9162	8928
Treforedlings- produkter	1683	1732	1670	1706	1833	1732	1721
Kjemiske råvarer ...	1559	1540	1435	1408	1704	1710	1475
Raffinerte olje- produkter	769	1032	863	936	1147	1169	1108
Metaller	4342	4445	4000	4266	4540	4551	4625
Hjemmekonkurrerende industri	6468	6119	5724	6817	6693	6355	6281
Tekstil- og bekleddingsvarer ...	358	369	395	461	399	374	355
Trevarer, møbler og innredninger	270	278	229	309	271	294	248
Kjemiske og mine- ralske produkter ...	1642	1748	1699	1945	1781	1952	1710
Skip og oljeplatt- former, nybygde og reparasjoner	733	317	418	436	680	437	730
Andre verksted- produkter	3465	3407	2983	3666	3563	3300	3238
Skip og oljeplatt- former mv., eldre	3194	1859	1829	3897	3736	3309	760
Elektrisk kraft	35	31	81	26	112	42	42
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer) ...	194	157	231	196	149	98	..
Bruttofrakter ved skipsfart	8187	8314	7562	7926	6890	7121	..
Direkte eksport av tjenester ved olje- virksomhet	243	162	228	250	240	217	..
Rørtjenester	869	608	693	864	940	841	..
Utlendingers konsum i Norge	1731	2020	2658	1474	1651	1798	..
Tjenester ellers	2992	3654	3197	3563	3225	3319	..

1) Se fotnote 1 i tabell ...

6*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A6: IMPORT. 1)
I faste 1986-priser. Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Import i alt	50728	55888	51767	53270	48063	49584	51094
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1575	1493	1154	1590	1683	1520	1202
Råolje	314	984	452	83	307	360	549
Bergverksprodukter	468	455	496	436	463	434	506
Industriprodukter	32093	34890	31012	34076	30786	30904	30256
Skjermet industri	1474	1642	1667	1950	1713	1668	1721
Nærings og nyttelsesmidler	1103	1254	1210	1501	1254	1275	1223
Grafiske produkter .	371	388	457	449	460	392	498
Utekonkurrerende industri	5610	5618	5449	5984	5438	5347	5078
Treforedlings- produkter	805	892	806	879	869	846	806
Kjemiske råvarer ...	1394	1398	1457	1497	1500	1481	1433
Raffinerte olje- produkter	795	719	880	1181	762	660	752
Metaller	2617	2609	2306	2427	2308	2359	2088
Hjemmekonkurrerende industri	25010	27630	23895	26142	23635	23890	23457
Tekstil- og be- kledningsvarer	3660	3451	3825	3370	3647	3002	3832
Trevarer	1418	1537	1348	1791	1408	1470	1425
Kjemiske og mineral- ske produkter	5460	6189	5709	6161	5752	5690	5770
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	3047	2925	1515	2111	1892	2205	2073
Andre verksted- produkter	11425	13529	11498	12710	10935	11523	10357
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	2761	3428	2670	2145	1989	1891	1463
Elektrisk kraft	29	187	51	140	13	45	132
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirkosomhet	570	521	827	739	560	831	..
Skipsfartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	5557	5257	4872	5580	4895	5198	..
Nordmenns konsum i utlandet	3896	4710	6177	4342	3823	4625	..
Tjenester ellers	3464	3962	4056	4139	3543	3777	..

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

7*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A7: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER NÆRING. 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	123785	123623	129378	139235	134082	133378	139686
Næringsvirksomhet	106310	105211	110033	119176	113932	112384	119094
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	3435	1957	8952	4730	3936	2229	..
Utvinning og rørtrans- port av råolje og naturgass	18887	10433	11913	14448	15513	13600	13079
Bergverksdrift	347	424	363	425	392	397	370
Industri	18118	20160	18796	22190	21401	21696	21413
Skjermet industri ..	5254	6200	6087	7035	6655	7538	7313
Nærings- og nyttelsesmidler ...	3214	3971	4003	4568	4069	4914	4773
Grafisk produksjon og forlag	2040	2229	2084	2468	2586	2624	2540
Utekonkurrerende industri	3263	3796	3388	3217	3066	2905	3085
Treforedlings- produkter	701	760	753	847	833	777	746
Kjemiske råvarer .	905	982	829	829	835	922	911
Raffinering av jordolje	566	952	615	260	222	218	135
Metaller	1091	1102	1190	1282	1177	989	1293
Hjemmekonkurrerende industri	9601	10163	9321	11938	11679	11253	11015
Tekstil- og bekledningsvarer .	489	537	417	638	692	526	421
Trevarer, møbler og innredninger ..	1431	1588	1513	1849	1790	1675	1624
Kjemiske og mine- ralske produkter .	2149	2174	2061	2349	2251	2279	2250
Bygging av skip og oljeplattformer ..	1464	1476	1307	1585	1867	1829	1736
Andre verkstedprodukter	4068	4389	4023	5518	5080	4945	4983
Elektrisitetsforsyning	7206	5120	4612	6252	8421	5779	5010
Bygge- og anleggs- virksomhet	6311	7335	7851	8928	8246	9092	9540
Varehandel	14349	17190	15930	19157	16102	17908	17584
Sjøfart og oljeboring	3272	3944	3764	3128	2321	2353	..
Samferdsel	7129	7722	7928	8683	8009	8608	..
Boligtjenester	4739	4837	4929	5009	5168	5334	5453
Annen privat tjenesteyting	20012	21846	22941	24011	23685	24534	..
Korreksjonssektorer ..	2505	4244	2054	2216	736	854	..
Offentlig forvaltning ..	17476	18413	19346	20060	20151	20995	20593

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A8: BRUTTONASJONALPRODUKT ETTER ANVENDELSE. 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	123785	123623	129378	139235	134082	133378	139686
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	121431	133556	136475	142166	132902	135338	145773
Privat konsum	63809	69190	69366	77431	69019	72099	73510
Spesifisert innen- landsk konsum	61764	66540	65830	74419	66720	69253	69763
Konsum i utlandet, netto	2045	2650	3536	3012	2299	2846	3747
Offentlig konsum	23084	24453	25703	28853	27159	28011	27781
Statlig konsum	8155	9148	9549	12424	10026	10726	10470
Sivilt	5228	5753	6308	6703	6175	6771	..
Militært	2927	3395	3242	5722	3851	3955	..
Kommunalt konsum ...	14928	15304	16154	16428	17133	17285	17311
Bruttoinvestering	34539	39914	41406	35882	36724	35228	44482
Bruttoinvestering i fast kapital	25223	50689	31338	34904	28868	31182	47661
Investering i oljevirkosomhet ...	4022	22353	4254	5546	3126	4689	17947
Bygninger og an- legg	14308	15508	17252	19102	17327	17715	..
Skip og båter	-1550	1317	-970	-2236	-1333	-1975	..
Annet transport- materiell	2567	3761	3649	3833	2693	3071	..
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	5876	7750	7153	8659	7056	7682	..
Lagerendring	9317	-10775	10069	978	7856	4046	-3179
Oljeplattformer under arbeid	3639	-12889	2278	3453	3069	3576	..
Eksport	51816	44896	45340	51993	51603	50135	46879
- Import	49463	54829	52437	54924	50424	52095	52965

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

9*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A9: PRIVAT KONSUM. 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Privat konsum	63809	69190	69366	77431	69019	72099	73510
Spesifisert innen-							
landsk konsum	61764	66540	65830	74419	66720	69253	69763
Matvarer	11457	12861	13281	15271	12307	13489	13584
Drikkevarer og							
tobakk	3615	4351	3883	5097	3927	4952	4687
Klær og skotøy	4136	5459	5071	7303	4558	5162	4779
Bolig, lys og bren-							
sel	12834	10630	10206	12230	14189	11686	11380
Møbler og hushold-							
ningsartikler	4581	5008	5287	6990	5271	5294	5600
Helsepleie.....	2504	2378	2399	2565	2738	2663	2631
Transport, post- og							
teletjenester	11317	13541	11452	10842	10950	12185	11694
Fritidssysler og ut-							
danning	5266	5488	5932	6725	5755	5814	6069
Andre varer og tje-							
nester	6055	6825	8319	7396	7024	8009	9341
Korreksjonsposter.....	2045	2650	3536	3012	2299	2846	3747
Nordmenns konsum i							
utlandet	3713	4631	6244	4537	4056	4787	..
Utlendingers konsum							
i Norge	-1668	-1981	-2709	-1526	-1757	-1942	..

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

10*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A10: BRUTTOINVESTERINGER I FAST KAPITAL ETTER NÆRING. 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttoinvestering i fast kapital	25223	50689	31338	34904	28868	31182	47661
Næringsvirksomhet	21579	46868	27208	30420	24249	26575	43045
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	1239	1949	1853	1645	1121	1812	..
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	4518	22554	4661	4743	3496	4572	18369
Bergverksdrift	65	105	123	205	83	75	66
Industri	3299	3937	4549	5273	4473	4935	4482
Skjermet industri ..	687	863	881	1275	1006	1206	1000
Nærings og nytelsesmidler ...	508	624	619	798	679	762	722
Grafisk produksjon og forlag	179	239	262	478	327	444	278
Utekonkurrerende industri	1193	1568	1828	2246	2164	1978	1846
Treforedlingsprodukter	155	254	316	336	241	220	340
Kjemiske råvarer .	130	220	183	266	154	181	143
Raffinering av jordolje	298	217	603	783	1297	1130	1085
Metaller	610	878	727	861	471	447	278
Hjemmekonkurrerende industri	1418	1506	1840	1751	1303	1750	1636
Tekstil- og beklæringsvarer .	52	69	61	61	37	39	53
Trevarer, møbler og innredninger ..	161	206	218	269	191	271	285
Kjemiske og mineralske produkter .	437	485	636	396	344	450	474
Bygging av skip og oljeplattformer ..	184	182	190	154	123	183	143
Andre verkstedprodukter	584	564	735	871	608	807	681
Elektrisitetstforsyning	1280	1539	1823	2579	1533	1460	1716
Bygge- og anleggsvirksomhet	491	505	525	536	565	571	..
Oljeboring	-44	807	6	1359	-90	472	416
Varehandel	1675	1726	1815	1867	1879	1895	..
Sjøfart	-1845	1052	-1258	-2509	-1574	-2222	..
Samferdsel	2064	3304	3113	3652	2232	2713	..
Boliger	5588	5787	6596	7064	6460	6179	7336
Annen privat tjenesteyting (inkl. forretningsbygg)	3250	3604	3404	4007	4072	4115	..
Offentlig forvaltning ..	3644	3821	4130	4484	4619	4606	4616

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

11^{*}
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A11: DRIFTSREGNSKAP OVENFOR UTLANDET. 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksportoverskudd	2353	-9933	-7097	-2931	1180	-1960	-6086
Eksport av varer og tjenester	51816	44896	45340	51993	51603	50135	46879
Import av varer og tjenester	49463	54829	52437	54924	50424	52095	52965
Rente- og stønads- overskudd	-3503	-4604	-3282	-3838	-3736	-4399	-3000
Renter, aksjeutbytte mv., netto	-2286	-3427	-1947	-1677	-2275	-2969	..
Stønader, netto	-1217	-1177	-1335	-2161	-1461	-1430	..
Overskudd på driftsregn- skapet	-1150	-14537	-10379	-6769	-2556	-6359	-9086

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

TABELL A12: DISPONIBEL INNTEKT FOR NORGE. 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Bruttonasjonalprodukt ..	123785	123623	129378	139235	134082	133378	139686
-Renter, aksjeutbytte mv. til utlandet, netto	2286	3427	1947	1677	2275	2969	..
Bruttonasjonalinntekt ..	121499	120196	127431	137558	131807	130409	..
-Kapitalslit	16798	18162	19237	20140	19251	19879	20929
Nasjonalinntekt	104700	102034	108195	117418	112556	110530	..
-Stønader til utlandet, netto	1217	1177	1335	2161	1461	1430	..
Disponibel inntekt for Norge	103483	100857	106860	115257	111095	109100	115757
Disponibel realinntekt for Norge 2)	107398	102806	105153	111101	104140	100599	106495

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

2) Deflatert med prisindeks for innenlandsk anvendelse, eksl. kapitalslit.

12*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A13: EKSPORT 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksport i alt	51816	44896	45340	51993	51603	50135	46879
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	606	717	587	828	816	1114	768
Råolje	9543	4854	5858	8271	9032	9370	9045
Naturgass	8076	5199	5483	5793	5463	3851	3086
Bergverksprodukter	320	404	323	397	355	411	377
Industriprodukter	16712	17029	16099	18026	18584	18540	18429
Levert fra							
Skjermet industri	1969	2419	2323	2642	2272	2652	2428
Nærings- og nytelsesmidler	1940	2391	2290	2607	2234	2617	2387
Grafiske produkter .	30	23	33	36	38	35	41
Utekonkurrerende							
industri	8542	8675	7928	8241	9316	9130	9284
Treforedlings- produkter	1601	1690	1725	1773	1956	1840	1840
Kjemiske råvarer ...	1574	1524	1418	1425	1710	1714	1529
Raffinerte olje- produkter	1134	1051	698	717	1076	1114	1074
Metaller	4233	4407	4086	4326	4574	4461	4839
Hjemmekonkurrerende							
industri	6201	5935	5849	7143	6996	6759	6717
Tekstil- og bekleddingsvarer ...	354	373	384	471	422	390	377
Trevarer, møbler og innredninger	248	275	238	325	290	316	274
Kjemiske og mine- ralske produkter ...	1723	1762	1652	1897	1804	2019	1751
Skip og oljeplatt- former, nybygde og reparasjoner	712	315	427	451	742	489	823
Andre verksted- produkter	3165	3210	3147	4000	3738	3545	3491
Skip og oljeplatt- former mv., eldre	2912	1961	1918	3988	4226	3476	871
Elektrisk kraft	51	28	68	26	97	39	29
Boring etter olje og gass (inkl. utleie av oljeplattformer)	231	168	218	160	121	74	..
Bruttofrakter ved skipsfart	7636	8210	7882	8261	6552	6765	..
Direkte eksport av tjenester ved olje- virksomhet	231	159	231	261	262	240	..
Rørtjenester	975	607	682	770	940	766	..
Utlendingers konsum i Norge	1668	1981	2709	1526	1757	1942	..
Tjenester ellers	2857	3580	3283	3686	3397	3544	..

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

13^{*}
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

TABELL A14: IMPORT 1)
Mill.kr.

	-----1986-----				-----1987-----		
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Import i alt	49463	54829	52437	54924	50424	52095	52965
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1510	1570	1179	1555	1673	1394	1092
Råolje	595	833	326	79	409	489	760
Bergverksprodukter	461	446	491	457	459	404	465
Industriprodukter	31174	34149	31544	35204	32514	32924	31478
Skjermet industri	1426	1627	1650	2031	1806	1761	1743
Nærings og nyttelsesmidler	1061	1245	1208	1555	1312	1336	1229
Grafiske produkter .	365	382	442	475	494	425	514
Utekonkurrerende industri	5873	5601	5342	5846	5554	5482	5066
Treforedlings- produkter	769	874	822	916	944	921	881
Kjemiske råvarer ...	1398	1431	1439	1477	1555	1585	1494
Raffinerte olje- produkter	1126	693	753	1004	744	651	741
Metaller	2579	2603	2328	2448	2310	2326	1950
Hjemmekonkurrerende industri	23876	26920	24553	27328	25154	25681	24669
Tekstil- og be- kledningsvarer	3366	3232	4030	3678	3736	3016	4004
Trevarer	1304	1524	1380	1884	1563	1622	1501
Kjemiske og mineral- ske produkter	5266	6070	5785	6397	5966	5990	5809
Skip og olje- plattformer (inkl. repara- sjoner)	2949	2923	1561	2165	1859	2173	2141
Andre verksted- produkter	10991	13172	11795	13204	12031	12879	11213
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	2584	3381	2745	2293	2259	2198	1658
Elektrisk kraft	34	181	49	142	15	40	77
Diverse vare- og tjenesteimport til oljevirkosomhet	541	509	838	769	611	920	..
Skipsfartens ut- gifter i utlandet (ekskl. reparasjoner) ..	5557	5257	4872	5580	4650	4865	..
Nordmenns konsum i utlandet	3713	4631	6244	4537	4056	4787	..
Tjenester ellers	3293	3873	4148	4307	3776	4073	..

1) Se fotnote 1 i tabell A1.

14^A
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Apr	Mai	Jun.	Jul	Aug	Sep
Råolje	2.0	2.6	2.9	3.2	3.5	4.2	4.3	3.5	4.2	3.2	4.3
Naturgass	2.1	2.1	2.3	2.2	2.3	2.6	2.4	2.2	2.1	1.3	2.2

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÆRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indekser. 1980=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Produksjon etter næring:											
Bergv.dr., industri og kraftf. 1)	100	102	105	107	108	109	114	107	110	110	110
Bergverksdrift 1)	99	114	111	115	124	110	122	125	125	115	115
Industri	97	96	102	105	107	107	112	104	108	110	108
Kraftforsyning	112	127	121	118	111	118	122	113	117	107	118
Produksjon etter anvendelse:											
Eksport 1)	103	110	117	118	119	121	126	120	123	122	121
Konsum	99	100	102	104	104	105	109	106	105	106	106
Investering 2)	117	112	162	174	175	171	182	165	182	189	176
Vareinnsats i bygg og anlegg	102	101	100	104	109	108	115	105	110	112	112
Vareinnsats ellers	95	92	93	94	94	95	99	94	96	96	94

1)Utenom utvinning av olje og naturgass.

2)Se merknad etter tabell 17.

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1984	1985	1986	-----1987-----					
				Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Industri ialt	5.3	2.5	1.6	4.0	4.9	-2.0	0.7	-0.4	1.4
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	-1.8	-0.8	1.7	5.4	5.0	-7.1	-5.3	-7.6	0.2
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	0.8	2.9	-1.0	-3.0	-2.1	-10.8	-8.6	-10.2	-10.1
Trevarer	0.0	1.4	2.1	1.2	2.1	-7.0	-0.2	-4.3	-4.1
Treforedling	19.4	3.7	-1.3	1.3	3.2	-5.0	1.0	0.1	2.4
Grafisk produksjon og forlagsv.	3.7	2.1	2.7	1.6	2.8	-2.0	0.9	-0.6	0.8
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	16.9	1.0	-0.4	2.5	4.0	1.1	4.2	4.0	5.5
Mineralske produkter	-6.8	7.2	9.6	3.4	4.0	-1.2	3.4	2.9	4.9
Jern, stål og ferrolegeringer	8.2	1.0	-5.7	2.7	0.5	-6.9	-12.2	-12.0	-8.9
Ikke-jernholdige metaller	0.6	-3.1	1.8	13.9	15.5	14.4	11.8	12.5	10.5
Metallvarer	3.1	5.2	3.7	4.5	5.2	-4.0	-1.6	-2.3	0.4
Maskiner	15.9	8.2	3.0	5.3	6.7	-0.8	2.2	2.0	3.6
Elektriske apparater og materiell	4.7	8.1	5.8	11.3	11.5	3.2	5.7	4.0	4.9
Transportmidler	-6.1	-3.2	-2.0	0.8	1.3	-6.4	-3.8	-5.1	-4.5
Tekn. og vitensk. instr. mv.	3.6	3.7	4.7	-0.5	2.3	-3.8	3.0	0.3	-1.0
Industriproduksjon ellers	5.2	7.9	6.2	-3.0	-1.1	-12.4	-6.9	-10.6	-8.7

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B4: ORDRETLILGANG - INDUSTRI

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	1986	--1985--		-----1986-----			-----1987-----			
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:													
Ordretilgang i alt	189	215	233	210	226	228	211	215	216	199	236	210	192
For eksport	195	237	239	218	245	228	199	224	237	213	262	244	213
Fra hjemmemarkedet	181	185	225	199	213	215	222	208	198	167	192	171	174
Produksjon av metaller:													
Ordretilgang i alt	198	224	231	220	227	213	199	235	222	223	216	241	271
For eksport	218	243	246	228	237	227	209	225	235	241	232	258	295
Fra hjemmemarkedet	133	158	181	193	206	164	161	266	189	157	166	180	200
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Ordretilgang i alt	147	168	200	203	199	201	202	201	196	212	206	216	232
For eksport	164	213	231	224	252	227	212	265	205	213	246	271	290
Fra hjemmemarkedet	141	150	188	194	173	189	195	187	186	209	185	206	201

TABELL B5: ORDERRESERVER - INDUSTRI

Orderreserver til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1983	1984	1985	1986	--1985--		-----1986-----			-----1987-----			
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:													
Orderreserver i alt	182	221	258	228	259	260	239	218	227	229	231	196	176
For eksport	189	259	247	186	249	244	185	168	189	201	196	154	130
Fra hjemmemarkedet	172	172	272	282	271	279	308	280	275	265	274	249	233
Produksjon av metaller:													
Orderreserver i alt	127	141	132	116	130	107	121	117	117	107	127	120	144
For eksport	152	167	151	127	148	120	137	121	127	123	149	143	174
Fra hjemmemarkedet	63	71	81	85	81	72	77	104	91	66	70	60	65
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:													
Orderreserver i alt	169	175	222	249	230	234	251	250	248	247	259	259	260
For eksport	187	202	260	305	265	278	295	316	302	307	335	322	344
Fra hjemmemarkedet	161	164	205	225	215	215	233	221	224	222	227	233	225

16*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B6: LAGERBEHOLDNING

Lagerbeholdning i industri og engroshandel. Volumindekser. 1982=100.

	1983	1984	1985	1986	--1985--			--1986--				--1987--	
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Industri og engroshandel:													
Lager i alt:	90	87	86	86	84	87	85	86	82	89	87	86	83
Norskproduserte varer:													
For innenlandsk bruk	101	96	94	95	91	95	93	94	86	100	99	98	93
For eksport	74	72	73	67	72	79	67	68	65	70	66	65	65
Importerte varer:													
Lager i alt	90	87	86	89	85	81	90	89	92	88	88	86	85
Industri:													
Lager i alt	87	84	81	80	83	80	79	79	78	84	80	80	79
Lager av egne produkter	86	83	82	79	83	83	78	81	77	79	78	81	80
Lager av råstoffer	89	87	80	84	83	75	80	77	80	93	87	78	78
Lager etter vare:													
Jern og stål	86	79	84	79	82	82	78	80	78	82	77	77	71
Andre uedle metaller	57	59	62	60	59	60	60	59	55	62	62	59	62
Tre- og treforedl.prod.	93	86	79	75	81	77	72	78	78	75	68	77	75

TABELL B7: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte. 1000 personer.

	1983	1984	1985	1986	--1985--		--1986--				--1987--		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:													
Kvinner	32	28	28	24	39	23	23	23	31	17	24	22	29
Menn	37	36	26	18	26	19	20	16	19	18	28	17	19
Totalt	69	64	54	42	65	42	42	40	50	36	52	39	48

Tallet på sysselsatte 1) 1945 1970 2014 2086 2009 2049 2068 2098 2072 2106 2114 2140 2117

1)F.o.m. 1986 inkluderes også familiemedarbeidere med ukentlig arbeidstid under 10 timer.

TABELL B8: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENES REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1984	1985	1986	--1987--					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Sesongjusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	66.6	51.4	36.2	33.9	34.7	31.4	27.8	32.8	35.2
Ujusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	66.6	51.4	36.2	26.7	28.8	29.0	31.7	29.7	31.3
Herav: Permitterte 1000 pers.	8.3	5.6	3.5	3.6	3.5	3.1	3.0	3.4	4.3
Ledige plasser 1000 pers.	4.3	5.8	10.5	16.0	14.9	13.6	9.3	11.5	9.6
Arbeidsløshetsprosenten 1)	3.2	2.5	1.8	1.3	1.4	1.4	1.5	1.4	1.5
Arb.løse/led.plasser	16.1	8.9	3.5	1.7	1.9	2.1	3.4	2.6	2.7

1)Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

17*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B9: INDUSTRIINVESTERINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1985	1986	1987	1986				1987			
				1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	2371	3354	..	2899	3289	3622	3605	3556	3475
Antatte	2655	3440	3974	3199	3499	3571	3491	3856	3876	3363	4802

TABELL B10: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene
viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1984	1985	1986	1987					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Boliger satt igang	2.2	2.2	2.4	2.2	2.0	2.2	2.3	2.5	3.0
Boliger under arbeid	29.7	27.4	30.0	32.1	31.6	31.4	31.0	31.2	30.1
Boliger fullført	2.6	2.2	2.1	2.3	2.3	2.5	2.4	2.3	2.1

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

TABELL B11: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1985=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av
månedstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	1986	1987					
						Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Omsetning ialt	90	89	90	100	105	104	102	102	102	97	101

TABELL B12: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et
tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1984	1985	1986	1987					
				Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Omsetning ialt	1.1	10.5	5.5	-7.1	-7.3	-7.4	-4.5	-2.6	-3.0
Detaljomsætning etter næring:									
Nærings- og nytelsesmidler	-0.5	0.2	0.7	-3.0	-3.9	-2.5	-1.3	-0.1	-0.8
Bekledning og tekstilvarer	1.7	5.9	2.7	-12.4	-12.7	-15.0	-10.6	-12.2	-14.7
Møbler og innbo	2.6	6.9	8.9	0.1	-4.4	-9.2	-6.4	-1.3	-0.9
Jern, farge, glass, stent. og sport	1.0	1.9	1.0	3.3	2.5	1.5	4.5	5.4	4.1
Ur, opt., musikk, gull og sølv	-0.4	1.5	7.4	-8.8	-10.5	-9.3	-9.4	-8.5	-12.5
Motorkjøretøyer og bensin	2.3	31.3	12.7	-13.7	-13.3	-13.1	-8.0	-4.2	-2.9
Reg. nye personbiler	-1.7	49.5	6.6	-38.8	-41.0	-42.3	-34.6	-28.0	-23.8

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode
året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden,
måneden før og måneden etter.

18*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1984	1985	1986	---1985---		---1986---			---1987---		
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Industri, kvinner	49.1	52.8	58.4	53.1	54.7	55.3	56.9	59.9	61.5	65.6	67.1
Industri, menn	58.6	63.3	69.7	63.6	65.3	65.9	68.4	71.4	73.1	78.3	80.9
Bygge- og anl., menn	65.9	71.0	79.5	71.1	74.2	74.2	79.1	80.8	84.0	89.0	94.0

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1984	1985	1986	---1987---						
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	
Ialt	6.3	5.7	7.2	10.1	8.9	8.1	7.8	7.8	7.5	
Varer og tjenester etter konsumgruppe:										
Matvarer ialt	6.9	6.5	9.2	8.5	7.1	7.1	6.5	6.1	5.7	
Drikkevarer og tobakk	5.4	4.4	9.2	10.7	10.0	8.1	8.2	8.5	8.2	
Klær og skotøy	5.7	7.2	8.9	10.8	9.0	8.0	8.8	8.4	8.3	
Bolig, lys og brensel	7.7	6.2	4.8	7.5	7.7	7.7	7.7	7.7	7.8	
Møbler og husholdningsartikler	4.7	4.8	7.4	10.2	8.8	7.8	7.6	7.4	7.3	
Helsepleie	5.0	6.4	7.2	6.2	6.3	6.0	4.6	4.4	4.4	
Reiser og transport	6.3	3.7	6.0	15.0	12.0	9.9	9.4	9.4	8.7	
Fritidssysler og utdanning	6.3	6.4	7.0	8.6	8.6	8.2	7.9	8.5	8.3	
Andre varer og tjenester	4.6	6.0	8.1	10.2	7.7	6.6	6.4	6.7	6.6	
Varer og tjenester etter leveringssektor:										
Jordbruksvarer	5.7	6.0	10.0	11.3	9.2	9.3	7.6	7.1	6.5	
Andre norskproduserte konsumvarer	7.0	5.7	4.4	10.2	9.2	7.7	8.0	8.3	8.0	
Importerte konsumvarer	5.7	5.9	10.0	11.4	8.3	7.5	7.3	7.2	6.7	
Husleie	7.4	4.9	4.8	5.7	6.1	6.1	6.1	6.3	6.3	
Andre tjenester	5.6	5.5	8.3	10.0	9.9	9.2	8.6	8.2	8.1	

TABELL B15: ENGROSPRISER.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1984	1985	1986	---1987---					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Ialt	6.3	5.0	2.8	6.8	5.7	5.9	6.2	5.0	5.1
Matvarer og levende dyr	7.3	7.6	9.5	4.8	4.2	2.9	2.7	1.8	2.0
Drikkevarer og tobakk	6.3	5.3	8.3	10.5	9.6	8.3	8.9	9.4	8.1
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	10.1	2.3	-0.5	6.1	5.1	4.4	3.2	3.1	3.0
Brenselstoffer, -olje og el.kraft	7.7	5.0	-10.6	7.4	8.2	11.9	15.9	9.5	10.1
Dyre- og plantefett, voks	24.0	-1.0	-14.6	-1.3	-2.0	-2.5	0.8	6.2	7.0
Kjemikalier	5.7	2.6	2.2	5.7	4.2	4.4	3.6	3.7	3.6
Bearbeidede varer etter materiale	5.3	4.2	4.1	7.3	5.7	5.5	5.3	5.3	5.5
Maskiner og transportmidler	3.7	4.4	7.6	7.9	5.4	5.1	4.1	4.2	4.4
Forskjellige ferdigvarer	4.9	5.1	6.0	8.2	6.9	6.7	6.7	6.9	6.6

19*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B16: UTENRIKSHANDELEN - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt
Eksport 1)	4.4	5.0	5.8	6.2	5.8	6.9	6.6	6.3	6.7	6.6	7.2
Import 2)	7.6	7.6	9.0	10.7	12.2	12.0	12.4	11.4	12.6	11.7	11.8
Import 1)	7.2	7.4	8.6	10.4	12.0	12.0	12.1	11.1	12.2	11.7	..

- 1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
2)Uten skip og oljeplattformer.

TABELL B17: UTENRIKSHANDELEN - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. 3 måneders sentrert gjennomsnitt. 1980=100. Årsindeksene er gjennomsnitt av tall for enkeltmånedene.

	1982	1983	1984	1985	1986	-----1987-----					
						Mars	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.
Sesongjusterte tall:											
Eksportvolum 1)	102	112	119	121	119	122	123	127	128	127	128
Importvolum 2)	105	103	118	134	152	143	142	142	139	142	145
Ujusterte tall:											
Eksportpriser 1)	110	114	126	133	127	130	131	131	132	133	135
Importpriser 2)	111	115	119	127	128	136	137	137	137	135	133

- 1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
2)Uten skip, oljeplattformer og råolje

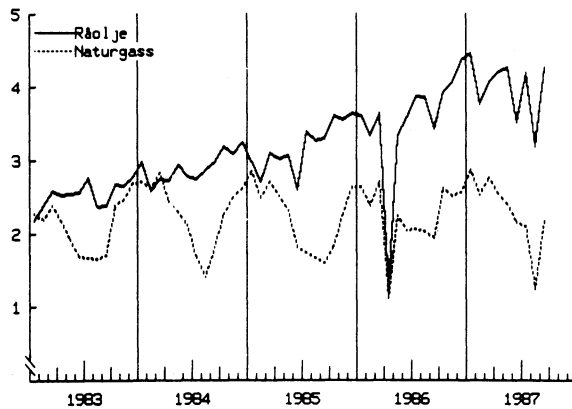
MERKNAD TIL TABELL B2.

2) For tilbakegående år er produksjonsindeksen etter anvendelse avstemt mot de endelige, årlige nasjonalregnskapene, der verdien av skip og oljeplattformer først regnes som investert når skipet er ferdigbygd eller plattformen er slept ut på feltet. I byggeperioden regnes produksjonen som levert til lager av varer under arbeid og ikke investeringer, noe som vil gi store variasjoner i indeksen mellom de berørte årene.

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

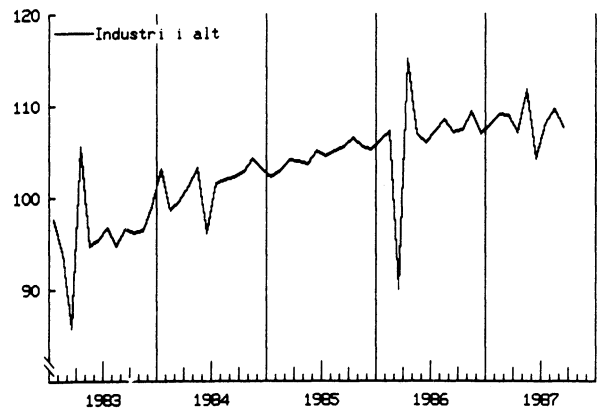
OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill.tonn) og naturgass (milliarder S m³ (kubikkmeter)).
Ujusterte tall

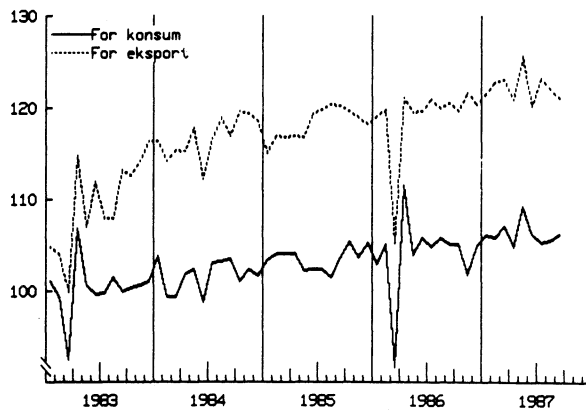
PRODUKSJONSINDEKS

Sesongjustert. 1980=100

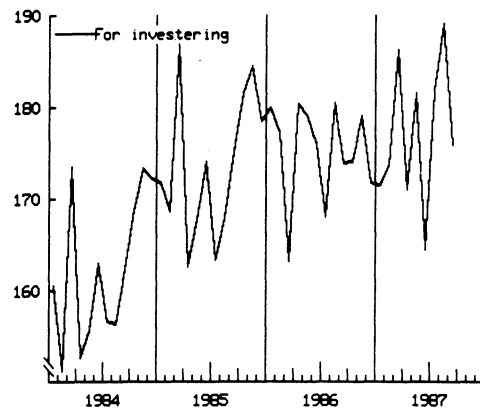
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

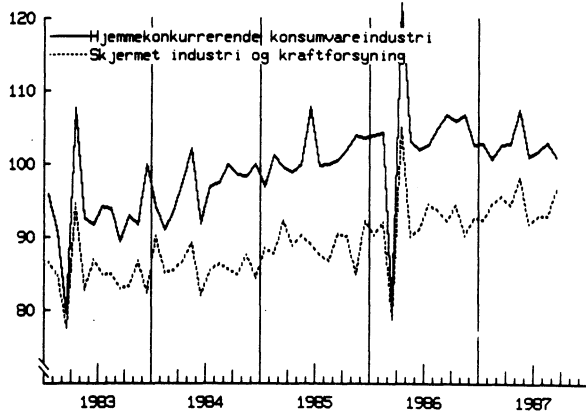
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

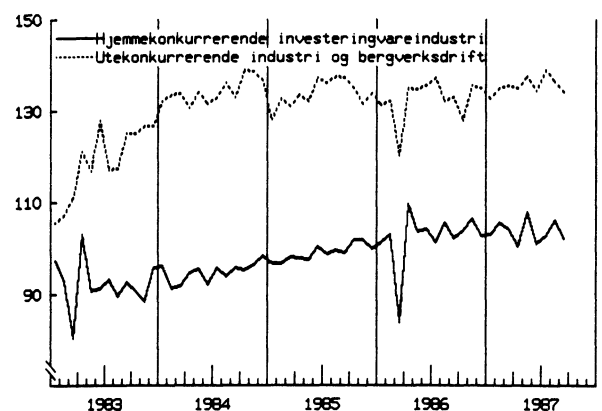
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

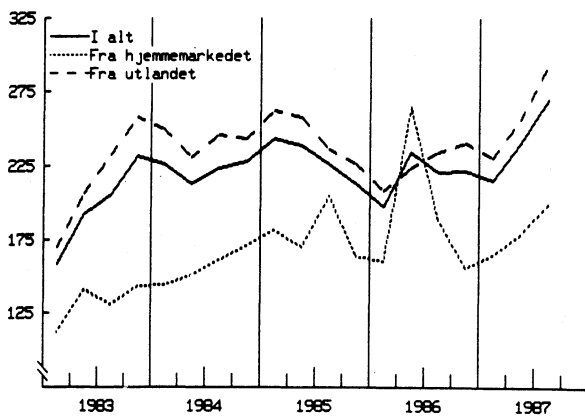
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift industri og kraftforsyning uten
oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

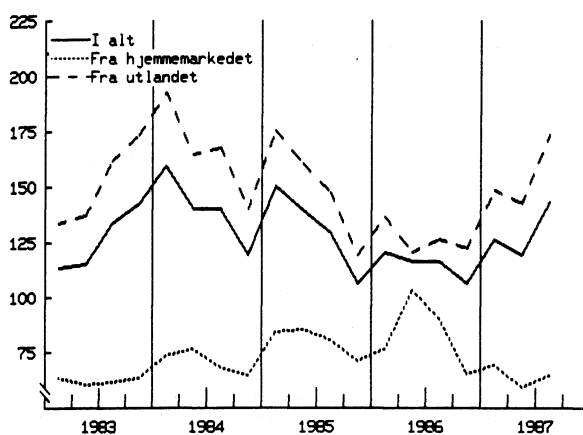

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

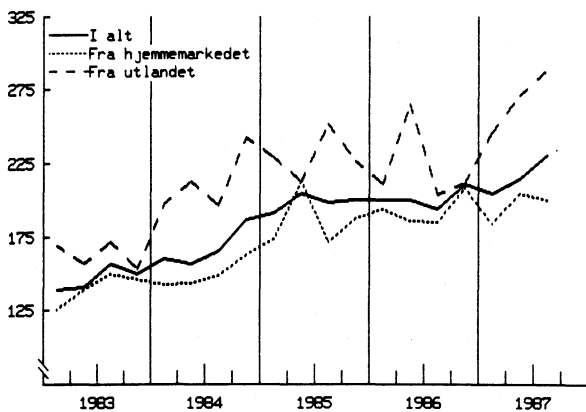
ORDRETILGANG
Metaller.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

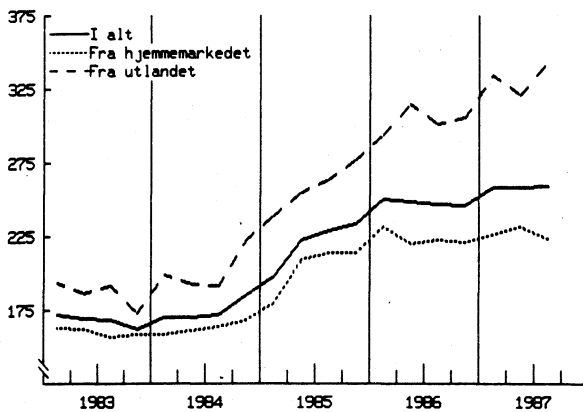
ORDRERESERVER
Metaller
Ujustert verdiindeks. 1976=100

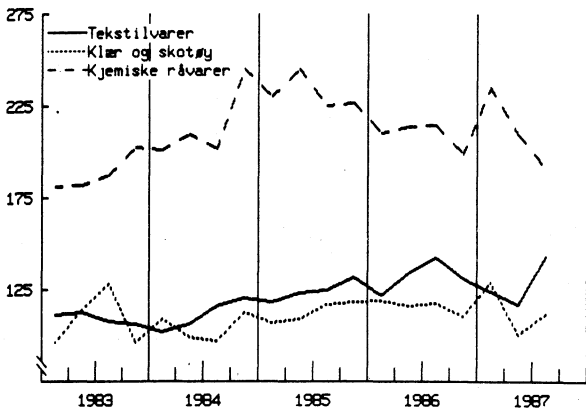
ORDRETILGANG
Verktøedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

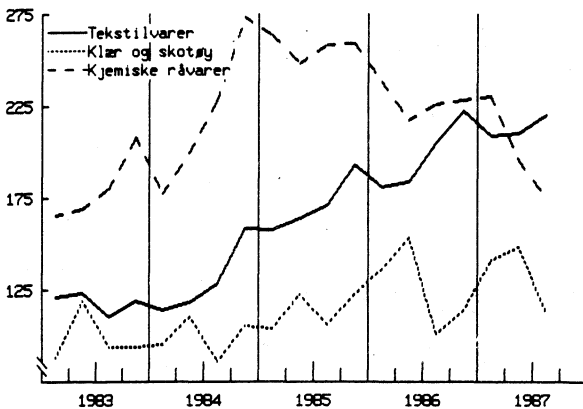
ORDRERESERVER
Verktøedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer m.v.
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer.
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

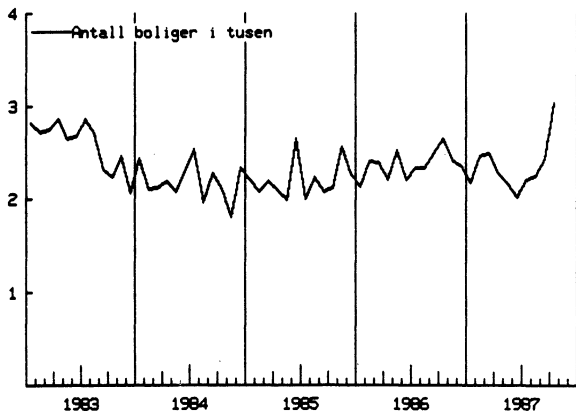

ORDRERESERVER
Tekstilvarer klær og skotøy og kjemiske råvarer
Ujustert verdiindeks. 1976=100

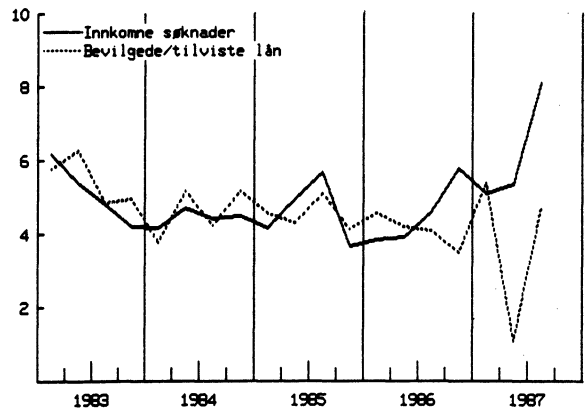

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

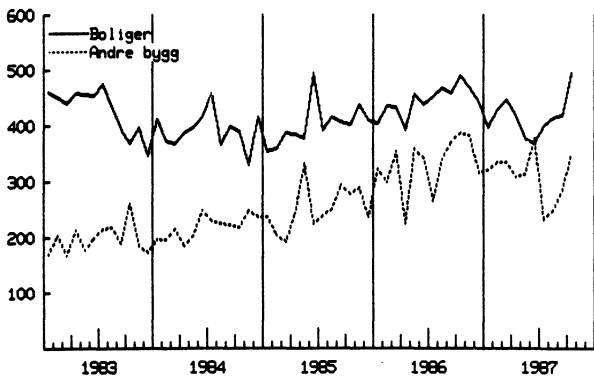
BYGG
Boliger satt i gang. Sesongjustert.

BOLIGLÅN NYE BOLIGER
Antall Husbanklån og PSV-tilvisninger i 1000. Sesongjustert.

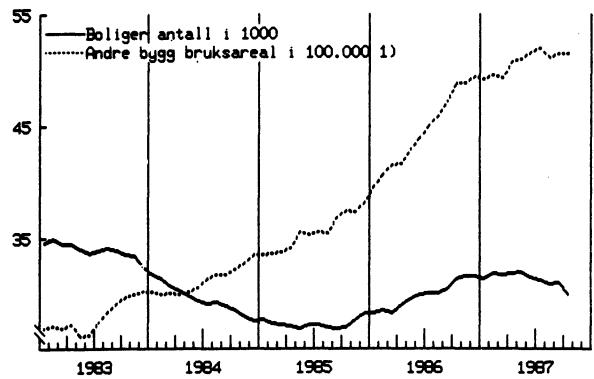

BYGG SATT I GANG
Bruksareal i 1000 kvm. Sesongjustert.

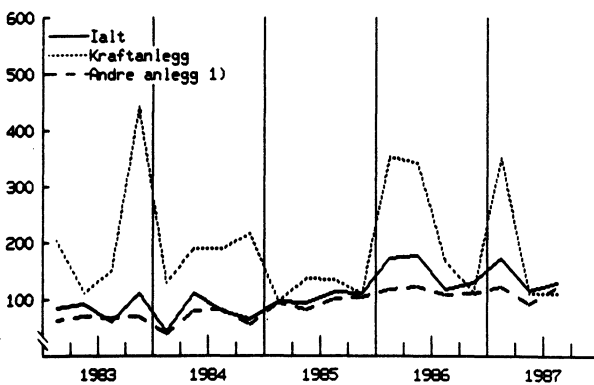
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

BYGG UNDER ARBEID
Sesongjustert.

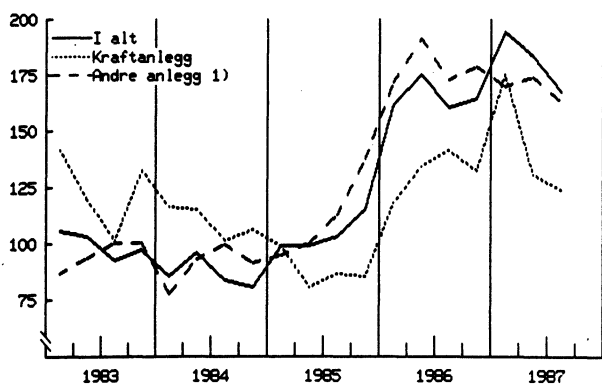
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordretilgang. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

1) Sesongjustert.

ANLEGGSVIRKSOMHET
Ordreservert. Verdiindeks 1. kv. 1985 = 100.

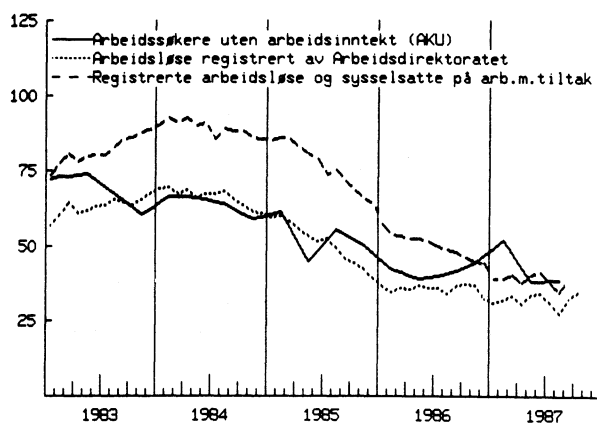

1) Sesongjustert.

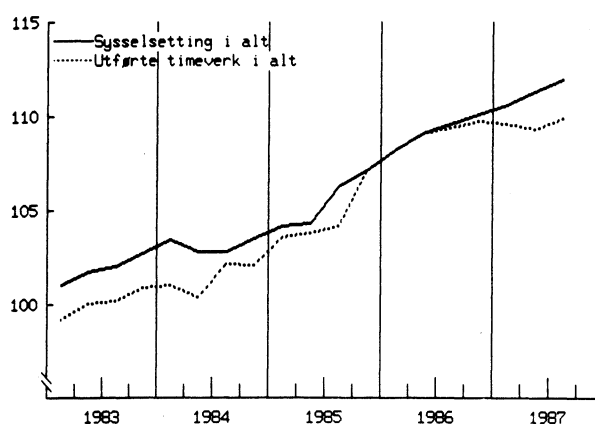
KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

ARBEIDSLLEDIGE

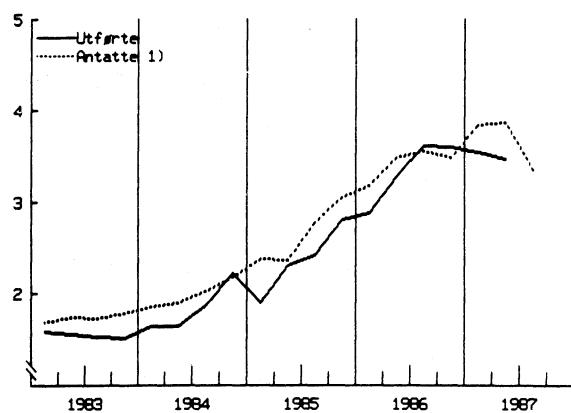
Arbeidssøkere uten arbeidsinnt., reg. arbeidsløse ved arbeidskontorene og syssels. på arb.m.tiltak. Sesongjusterte tall i tusen.

SYSSELSETTING OG UTFØRTE TIMEVERK I ALT IFØLGE ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN, 1980=100. Sesongjustert.

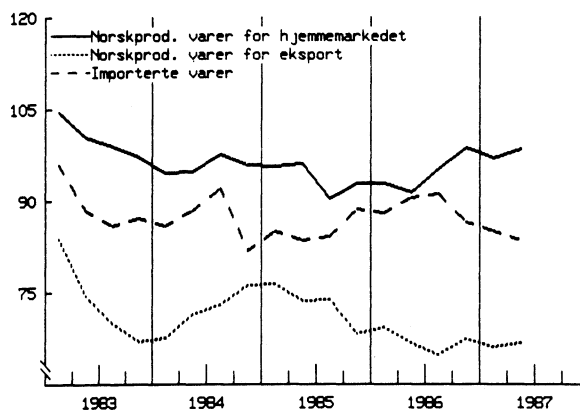
ANTATTE OG UTFØRTE INVESTERINGER I INDUSTRIEN
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

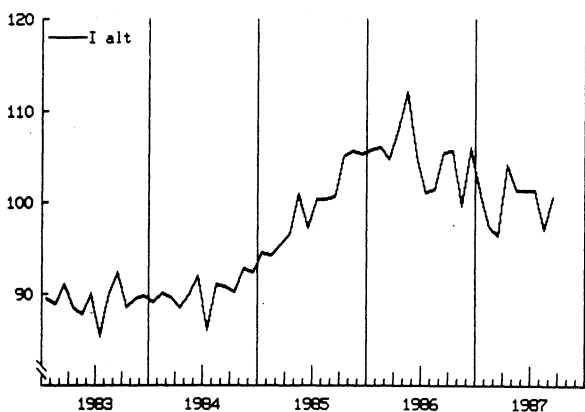
1) Anslag gitt i samme kvartal.

LAGER

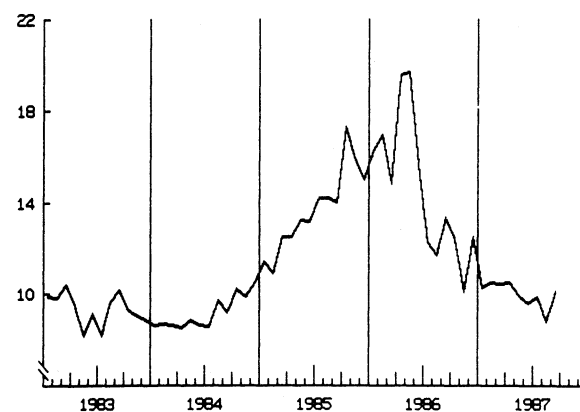
Industri og engroshandel.
Sesongjustert volumindeks. 1982=100

DETALJOMSETNING
Sesongjustert volumindeks. 1985=100

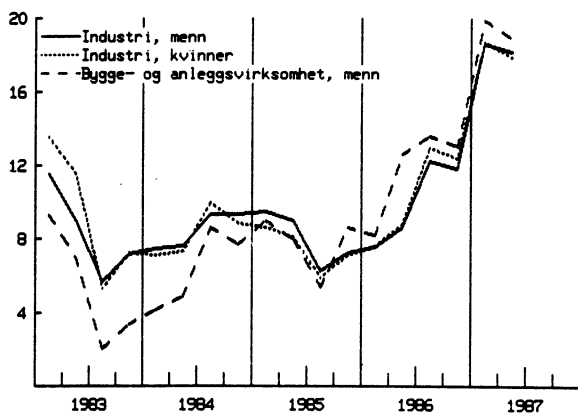
REGISTRERTE NYE PERSONBILER
1000 stk. Sesongjustert.

KONJUKTURINDIKATORER FOR NORGE

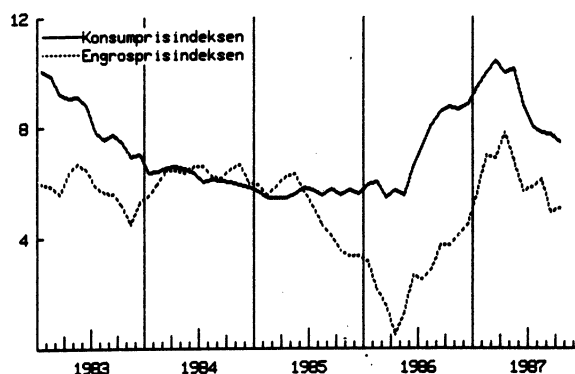
LØNNINGER

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år tidligere.

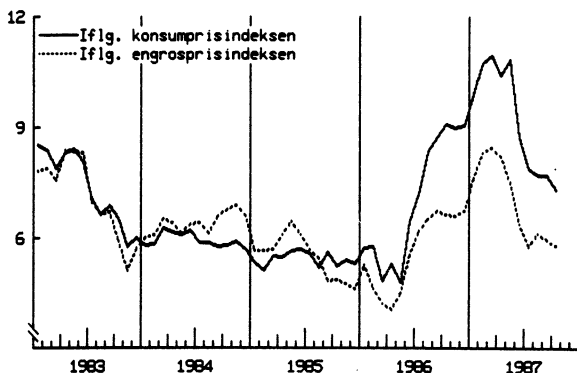
INNELANDSKE PRISER

Prosent endring fra ett år tidligere.

PRISSTIGNING FOR KONSUMVARER 1)

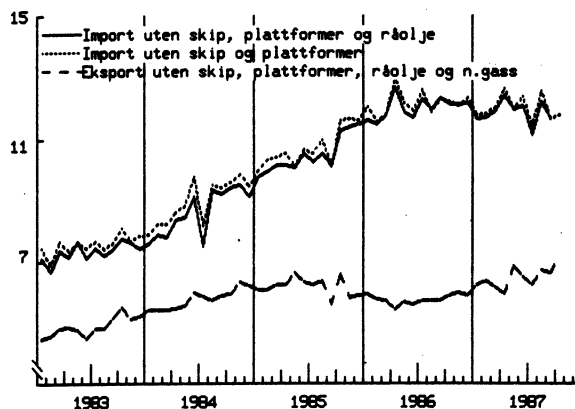
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer levert til konsum.

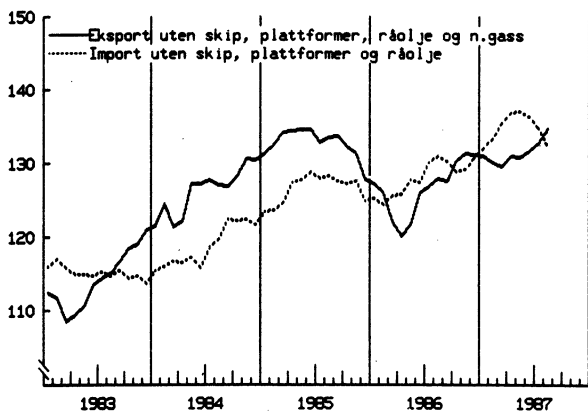
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER.

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

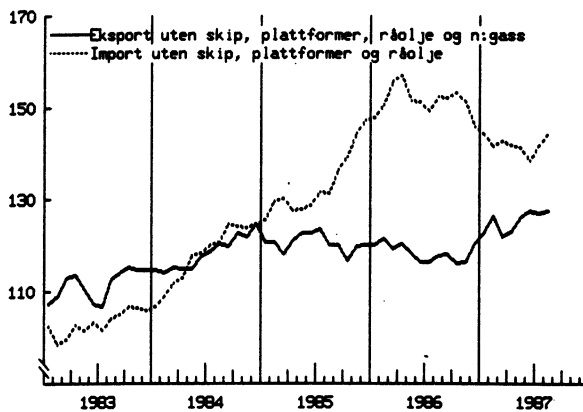
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Prisindekser (enhetspriser). 3 mnd. gj.snitt. 1980=100.

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Sesongjustert volumindeks. 3 mnd. gj.snitt. 1980=100.

25*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C1: PRODUKSJON OG EKSPORT AV RÅOLJE ¹ FRA NORSK SOKKEL. 1000 TONN ².

	Produksjon										Eksport
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Gullfaks	Oseberg	
1980	24.451	21.531		2.839	81						23.197
1981	23.450	16.273		6.575	602						20.453
1982	24.515	14.150		9.441	857	67					20.666
1983	30.482	13.031		15.803	880	769					25.623
1984	34.682	11.172	34	18.610	2.447	2.419					30.064
1985	38.410	10.417	60	24.036	1.445	2.452					32.602
1986*	42.451	8.658	47	29.402	770	2.254	311	734	34	241	35.376
Januar-oktober											
1986	34.017	7.232	35	23.747	722	1.827	237	116	-	101	28.195
1987	40.564	5.671	35	24.906	246	2.540	380	3.229	2.984	573	34.502
1985											
Januar	2.997	958	7	1.596	199	237					2.734
Februar ...	2.725	846	7	1.480	181	211					2.111
Mars	3.111	920	7	1.782	154	248					2.672
April	3.033	886	7	1.764	137	240					2.667
Mai	3.079	901	6	1.816	102	254					2.596
Juni	2.617	818	4	1.462	89	243					2.196
Juli	3.403	894	3	2.179	98	230					2.777
August	3.278	854	2	2.160	101	161					2.910
September .	3.318	835	3	2.243	92	144					3.060
Oktober ...	3.622	861	5	2.504	100	152					3.045
November ..	3.571	813	4	2.496	93	165					2.814
Desember ..	3.656	831	5	2.554	99	167					3.020
1986*											
Januar	3.622	816	5	2.513	101	186	2				2.924
Februar ...	3.343	733	6	2.333	89	182	1				2.717
Mars	3.657	777	5	2.586	89	193	7				3.089
April	1.271	254	2	862	94	55	5				1.285
Mai	3.344	869	4	2.160	84	195	33				2.670
Juni	3.604	808	0	2.468	81	196	48				2.825
Juli	3.877	803	0	2.761	79	196	38				3.372
August	3.872	753	2	2.830	54	200	33				3.204
September ..	3.480	706	5	2.473	26	206	30			35	2.604
Oktober	3.946	713	6	2.761	25	218	40	116		66	3.505
November ...	4.082	698	5	2.791	24	208	36	251		70	3.695
Desember ...	4.351	728	5	2.863	25	219	39	366	34	71	3.486
1987*											
Januar	4.480	713	6	2.861	24	256	43	374	132	70	3.687
Februar	3.772	585	4	2.269	23	250	39	333	163	106	3.163
Mars	4.086	601	4	2.587	25	272	44	300	219	34	3.213
April	4.221	636	5	2.600	17	255	43	369	226	71	3.688
Mai	4.279	590	4	2.648	27	272	44	377	265	53	3.917
Juni	3.500	529	3	2.073	25	266	25	247	264	69	2.931
Juli	4.200	629	1	2.391	28	293	42	388	362	66	3.870
August	3.205	166	1	2.299	28	82	17	109	436	69	2.314
September ..	4.270	567	3	2.511	25	292	41	336	461	35	3.635
Oktober	4.547	655	4	2.667	24	302	42	396	456	-	4.084

¹ Inkluderer NGL og kondensat.

² Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C2: PRODUKSJON OG EKSPORT AV NATURGASS FRA NORSK SOKKEL, MILLIONER SM³.¹

	Produksjon										Ekспорт
	Total	Ekofisk	Frigg	Statfjord	Murchison	Valhall	Heimdal	Ula	Gullfaks	Oseberg	Total
1980	25.973	15.938	9.991	44							25.119
1981	26.162	14.760	11.312	86		4					25.197
1982	25.534	14.583	10.810	109		31					24.457
1983	25.831	13.690	11.797	234	22	88					24.528
1984	27.375	12.800	13.670	291	103	511					26.240
1985	26.668	11.653	13.691	827	61	435					25.429
1986*.....	27.025	8.115	12.850	3.464	38	377	2.131	50	-	-	25.653
Januar-oktober											
1986	21.932	6.712	10.534	2.804	32	304	1.544	2	-	-	20.786
1987	23.638	6.768	9.879	3.075	25	449	2.947	324	171	-	22.513
1985											
Januar	2.874	1.256	1.542	23	6	47					2.751
Februar ...	2.515	1.082	1.365	23	6	39					2.423
Mars	2.732	1.174	1.480	26	4	48					2.623
April	2.525	1.061	1.386	27	6	46					2.425
Mai	2.334	1.068	1.188	26	5	46					2.245
Juni	1.823	965	789	20	5	44					1.739
Juli	1.765	977	712	30	5	41					1.670
August	1.685	908	712	35	6	24					1.589
September .	1.615	778	778	31	5	22					1.517
Oktober ...	1.854	772	917	136	5	24					1.738
November ..	2.295	774	1.358	131	5	27					2.182
Desember ..	2.651	838	1.464	319	3	27					2.529
1986*											
Januar	2.662	800	1.487	340	3	30	1				2.547
Februar ...	2.410	728	1.346	298	2	30	4				2.315
Mars	2.776	851	1.538	300	2	30	54				2.575
April	1.131	233	756	93	2	9	39				1.081
Mai	2.262	707	1.009	274	6	33	233				2.142
Juni	2.055	662	810	328	2	34	218				1.885
Juli	2.078	677	802	322	6	33	237				1.975
August	2.042	698	801	282	3	33	225				1.929
September .	1.954	620	855	223	3	35	225				1.906
Oktober ...	2.569	736	1.130	344	3	37	308	2		-	2.431
November ..	2.518	690	1.160	327	2	34	283	20		-	2.373
Desember ..	2.580	720	1.155	332	3	37	304	28		-	2.496
1987*											
Januar	2.892	822	1.340	332	2	43	320	33		-	2.790
Februar ...	2.542	669	1.199	298	3	43	295	35		-	2.445
Mars	2.785	735	1.325	320	3	46	322	31	3		2.696
April	2.556	697	1.101	353	1	44	315	39	6		2.401
Mai	2.427	720	1.016	270	3	47	327	38	6		2.368
Juni	2.177	727	761	300	2	49	306	25	6		2.089
Juli	2.119	700	650	330	3	58	317	39	22		1.936
August	1.262	216	715	151	3	15	115	11	37		1.171
September .	2.207	575	859	336	2	47	312	32	45		2.066
Oktober ...	2.668	907	913	385	3	57	318	41	46		2.551

¹ Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

27*
INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C3: LETEAKTIVITET PÅ NORSK SOKKEL.¹

	Antall hull påbegynt			Boremeter	Borefartøydøgn			Gjennomsnitt varndyp (m)	Gjennomsnitt totaldyp (m)
	Totalt	Undersøkkelseshull	Avgrensningshull		Totalt	Norske	Utenlandske		
1980	36	26	10	136683	3877			176	3115
1981	39	26	13	135054	4131			181	3235
1982	49	35	14	155299	4376			162	3314
1983	40	33	7	135801	3900			201	3155
1984	47	35	12	149034	4235	3803	432	213	3116
1985	50	29	21	143473	4037	3544	493	235	3208
1986	36	26	10	123771	3283	2937	346	236	3353
Januar-oktober									
1986	33	23	10	110432	3030	2684	346		
1987	33	21	12	97984	2006	1882	124		
1985									
Januar	2	2	-	9977	310	248	62		
Februar	5	4	1	9550	272	213	59		
Mars	5	3	2	14966	324	287	37		
April	3	1	2	11449	358	328	30		
Mai	5	3	2	14284	396	365	31		
Juni	4	2	2	9532	265	235	30		
Juli	4	1	3	10911	387	352	35		
August	6	5	1	18493	407	351	56		
September ...	2	-	2	10359	334	304	30		
Oktober	5	3	2	7861	321	268	53		
November	4	3	1	8554	314	274	40		
Desember	5	2	3	14842	349	319	30		
1986									
Januar	4	-	4	10014	400	369	31		
Februar	3	2	1	9944	364	336	28		
Mars	5	2	3	11381	366	335	31		
April	4	3	1	16274	298	268	30		
Mai	3	3	-	7502	268	237	31		
Juni	3	3	-	12782	312	282	30		
Juli	5	4	1	15094	344	301	43		
August	2	2	-	13097	324	262	62		
September ...	1	1	-	8203	206	147	59		
Oktober	3	3	-	6141	148	147	1		
November	2	2	-	8313	134	134	-		
Desember	1	1	-	5026	119	119	-		
1987									
Januar	1	-	1	3402	115	115	-		
Februar	4	2	2	3837	123	123	-		
Mars	1	1	-	10182	167	167	-		
April	2	1	1	2904	150	150	-		
Mai	7	5	2	17260	214	214	-		
Juni	4	2	2	14719	262	262	-		
Juli	1	1	-	6440	276	245	31		
August	5	3	2	14342	244	213	31		
September ...	3	2	1	8822	204	173	31		
Oktober	5	4	1	16076	251	220	31		

¹ Kilde: Oljedirektoratet.

INDIKATORER FOR OLJEVIRKSOMHET

TABELL C4: PÅLØPTE KOSTNADER TIL LETING ETTER OLJE OG GASS PÅ NORSK SOKKEL.¹
MILLIONER KRONER.

	----1985----		-----1986-----				----1987----	
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Letekostnader i alt	2019	2465	1808	1813	1719	1395	760	1031
Undersøkellesboringer .	1435	1699	1393	1315	1176	737	493	623
Borefartøyer	631	631	553	455	497	255	165	170
Transportkostnader ..	158	211	190	197	146	59	55	48
Varer	211	296	221	204	163	131	115	113
Tekniske tjenester ..	433	508	429	459	369	291	158	291
Generelle undersøkelser	178	193	78	110	149	178	50	99
Feltevaluering og feltutvikling	185	340	220	190	235	289	117	176
Administrasjon og andre kostnader	221	233	117	198	159	191	100	133

¹ Tabellen dekker letefasen, dvs. kostnader som påløper etter at letetillatelse er gitt og fram til en eventuell utbygging er godkjent av myndighetene.

TABELL C5: PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER TIL FELTUTBYGGING PÅ NORSK SOKKEL.¹
MILLIONER KRONER.

	----1985----		-----1986-----				----1987----	
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Feltutbygging i alt	4473	5978	4538	5439	5595	6186	4214	4078
Varer	2171	3473	2423	3346	2926	3619	2642	2023
Bærestruktur inkl. utrustning av skaft ...	540	646	706	904	537	822	550	463
Dekk/dekkramme	586	898	466	616	1088	882	796	477
Moduler	773	1226	955	1294	712	1347	1013	721
Andre varer	272	703	296	530	589	568	284	362
Tjenester	2159	2301	1861	1904	2208	2220	1274	1892
Prosjektering og prosjekttjenester	841	988	703	540	591	599	261	412
Maritime tjenester	398	370	211	172	489	428	166	490
Andre tjenester ²	205	180	192	312	372	249	263	286
Egne arbeider ²	715	763	755	901	756	945	584	703
Produksjonsboring	143	204	254	189	461	346	298	163

¹ Omfatter Ekofisk vanninjeksjon, Gullfaks B og C, Oseberg A og B, Øst-Frigg, Tommeliten, Oseberg gassinjeksjon, Troll Øst, Sleipner Øst, Veslefrikk og Gyda.

² Driftsforberedelseskostnader er inkludert.

TABELL C6: RÅOLJEPRISER PR. FAT.¹

	Normpriser i US\$			Offisielle salgspriser i US\$			Spotpriser i US\$			Eksportpris for verden 2)		Spotpris i Nkr	
	Ekofisk fjord	Stat- blend	Brent-	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Arabian light	Arabian heavy	Bonny light	Ekofisk	US\$	Nkr	Ekofisk
1985													
Januar	26.80	26.60	26.90	29.00	26.00	30.00	28.08	26.70	27.53	27.05	28.38	260.24	248.05
Februar	27.35	27.15	27.45	28.00	26.50	28.65	27.91	26.65	28.55	28.73	28.13	265.83	271.50
Mars	28.05	27.85	28.15	28.00	26.50	28.65	27.81	26.63	28.44	28.28	27.96	265.06	268.09
April				28.00	26.50	28.65	27.66	26.53	28.29	28.23	27.77	247.15	243.86
Mai	27.40	27.10	27.40	28.00	26.50	28.65	27.01	25.59	27.02	26.89	27.67	247.92	241.92
Juni				28.00	26.50	28.65	26.79	25.05	26.53	26.58	27.37	241.40	236.82
Juli				28.00	26.00	28.65	27.05	25.19	27.21	27.01	27.21	229.92	230.69
August	27.05	26.80	27.00	28.00	26.00	28.65	27.50	25.39	27.88	27.44	27.11	223.12	227.97
September				28.00	26.00	28.65	27.79	25.66	28.55	28.15	27.29	227.60	233.52
Oktober				28.00	26.00	28.65	27.80	25.78	29.07	28.88	27.41	216.81	230.58
November	28.55	28.30	28.55	28.00	26.00	28.65	27.86	25.81	30.38	30.08	27.61	215.36	234.00
Desember				28.00	26.00	28.65	26.92	25.17	27.78	26.78	27.29	208.77	201.96
1986													
Januar	25.60	25.35	25.70	28.00	26.00	28.65	23.50	22.60	26.36	199.02	170.63
Februar	19.05	18.80	19.15	28.00	26.00	28.65	17.80	17.50	24.44	178.17	127.58
Mars	15.90	15.65	16.00	28.00	26.00	28.65	14.20	14.00	14.85	105.88	99.82
April	12.95	12.60	12.90	12.80	12.40	12.65	90.45	88.66
Mai	13.35	12.95	13.25	14.20	13.95	13.15	97.84	103.79
Juni	13.25	12.85	13.15	12.25	12.00	11.76	89.49	91.32
Juli	10.90	10.55	10.85	9.80	9.60	9.63	71.94	71.71
August	11.25	10.90	11.20	14.05	13.85	11.80	86.73	101.80
September	14.45	14.10	14.40	14.35	14.00	13.58	99.68	102.76
Oktober	13.90	13.60	13.90	13.95	13.65	13.25	97.39	100.33
November	13.90	13.60	13.90	14.80	14.50	13.38	100.75	109.19
Desember	14.80	14.55	14.85	16.15	15.85	13.84	104.22	119.35
1987													
Januar	17.50	17.20	17.55	18.50	18.40	17.14	122.89	131.92
Februar	18.25	17.95	18.30	17.52	16.27	18.92	17.45	17.20	17.19	120.50	120.57
Mars	17.15	16.85	17.20	17.52	16.27	18.92	17.95	17.85	17.35	120.24	123.70
April				17.52	16.27	18.92	18.35	18.40	17.44	118.07	124.57
Mai	18.45	18.30	18.50	17.52	16.27	18.92	18.85	18.65	17.63	117.24	124.02
Juni				17.52	16.27	18.92	18.95	18.80	17.66	118.50	126.15
Juli				17.52	16.27	18.92	19.85	19.80	17.56	118.53	133.65
August				17.52	16.27	18.92	19.05	18.95	17.80	120.86	128.67
September				17.52	16.27	18.92	18.55	18.35	17.48	115.89	121.66
Oktober				17.52	16.27	18.92	19.00	18.75	17.52	116.16	124.31

¹ Kilder: Normpriser: Olje- og energidepartementet. (Faktaheftet).

Offisielle salgspriser: Petroleum Economist til 1984. IEA Oil Market Report fra 1985.

Spotpriser: OPEC Bulletin til og med 1985. Petroleum Intelligence Weekly fra og med 1986.

Eksportpris for verden: Oil and Gas Journal.

Valutakurser: Statistisk Månedshefte.

² Offisielle salgspriser veid sammen med eksportvolum.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL D1: BRUTTONASJONALPRODUKT

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose	1988 prognose
Danmark	3,0	2,0	3,5	4,2	3,4	-3/4	0
Frankrike	1,8	0,7	1,5	1,4	2,0	1 1/4	2
Italia	-0,5	-0,2	2,8	2,3	2,7	3	2 1/2
Japan	3,3	3,2	5,1	4,7	2,5	2	2
USA	-2,1	3,6	6,4	2,7	2,5	2 1/2	2 3/4
Storbritannia	1,9	3,4	3,0	3,5	2,7	3 1/4	2 1/4
Sverige	0,8	2,4	4,0	2,2	1,3	1 3/4	1 1/2
Forbundsrepublikken Tyskland	-1,0	1,8	3,0	2,5	2,4	1 1/2	2
Norge	0,3	4,6	5,7	5,4	4,4	2 3/4	1 1/4

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk Sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL D2: PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose	1988 prognose
Danmark	1,5	2,0	2,8	5,3	4,2	-1/2	1
Frankrike	3,4	1,0	1,1	2,4	3,1	1 1/2	1 3/4
Italia	-0,7	-0,3	1,9	1,9	3,2	4 1/4	3 1/4
Japan	4,3	3,2	2,7	2,6	2,7	3	2 3/4
USA	1,3	4,7	4,7	3,5	4,1	2	2
Storbritannia	0,7	4,0	2,1	3,6	4,7	3 3/4	3 1/2
Sverige	1,4	-1,8	1,4	2,7	4,1	3	2
Forbundsrepublikken Tyskland	-1,3	1,7	1,5	1,8	4,2	3 1/4	3 1/4
Norge	1,8	1,5	2,7	10,4	6,1	-1 1/4	-2

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk Sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL D3: OFFENTLIG KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose	1988 prognose
Danmark	2,8	-0,8	-1,0	2,5	-0,7	1	3/4
Frankrike	2,5	1,4	1,1	1,3	1,5	3/4	1/2
Italia	2,6	2,4	2,4	2,5	2,9	3	2
Japan	1,8	2,9	2,8	2,0	6,6	-1/4	2 1/4
USA	2,0	1,1	4,0	6,8	3,5	2 1/2	1 1/4
Storbritannia	0,9	1,9	0,7	0,2	1,2	1 1/2	1
Sverige	0,8	0,8	2,4	1,9	1,7	1 1/4	1 1/4
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,9	0,2	2,5	2,2	2,5	2 1/4	2
Norge	3,9	4,6	2,4	3,4	3,1	1	1/2

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk Sentralbyrå. Forøvrig OECD.

NASJONALREGSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL D4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST REALKAPITAL

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose	1988 prognose
Danmark	5,4	0,9	10,5	11,9	16,8	-6 1/2	-6
Frankrike	0,7	-2,3	-1,3	3,2	4,2	3	3 3/4
Italia	-5,2	-3,8	6,2	4,1	1,2	4 1/2	3 1/4
Japan	1,9	-0,3	4,9	5,6	6,5	2 3/4	1 1/4
USA ¹	-6,8	8,2	16,1	7,7	1,9	-1 1/4	2 1/4
Storbritannia	6,4	5,7	9,1	1,8	0,6	2 3/4	3 1/2
Sverige	-1,1	1,6	5,1	6,3	-0,8	2 3/4	2
Forbundsrepublikken Tyskland	-5,3	3,2	0,8	-0,4	3,3	1 1/4	2 3/4
Norge	-11,0	5,8	10,9	-21,0	27,0	-5	-5 1/2

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk Sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Private bruttoinvesteringer.

TABELL D5: EKSPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose	1988 prognose
Danmark	2,6	3,7	3,4	4,2	0,2	1/2	1 3/4
Frankrike	-2,6	4,4	7,2	2,4	0,1	2 1/2	3 3/4
Italia	1,2	3,4	6,5	8,2	3,0	1 1/4	3 3/4
Japan	3,5	4,2	17,5	5,3	-4,8	-2	1 1/4
USA	-7,8	-3,8	6,2	-2,0	2,5	8 1/4	11
Storbritannia	1,2	2,2	6,9	5,8	3,0	4 1/2	1 1/2
Sverige	4,4	10,7	6,7	2,3	2,1	2	2 1/2
Forbundsrepublikken Tyskland	3,2	-0,6	8,5	7,3	-0,5	-1	1
Norge	-0,1	7,6	8,2	10,7	0,6	5 1/4	2 1/4

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk Sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL D6: IMPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1982	1983	1984	1985	1986 anslag	1987 prognose	1988 prognose
Danmark	2,9	0,5	5,1	8,6	6,5	-4	0
Frankrike	6,8	-0,6	3,6	5,2	7,1	4	4
Italia	1,7	-0,4	9,2	9,4	5,2	7	7
Japan	2,6	-5,1	11,1	-0,1	3,3	1/2	3
USA	1,3	9,6	23,2	3,8	10,4	1/4	3 1/4
Storbritannia	4,8	5,5	9,2	3,1	5,8	4 1/2	4 1/4
Sverige	4,3	0,4	4,5	7,7	3,6	3 3/4	3 1/2
Forbundsrepublikken Tyskland	-0,1	0,8	5,5	4,7	3,2	3	3 3/4
Norge	3,7	0,0	9,5	6,5	9,6	-3	-2 1/4

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk Sentralbyrå. Forøvrig OECD.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL E1: S V E R I G E

		1984	1985	1986	1987					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	107.0	109.0	110.0	115	115	111	115
Arbeidsløshetsprosent		3.1	2.8	2.7	1.7	1.7	1.8	2.4	1.9	1.7

Ujusterte tall:										
Ordretilgang 1)	1980=100	165	175	185	187	204
Konsumpriser	1980=100	143.2	153.7	160.3	165.2	164.9	166.9	167.8	169.4	170.1

1) Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

TABELL E2: S T O R B R I T A N N I A

		1984	1985	1986	1987					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.

Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1980=100	100.8	103.7	104.8	108.5	109.2	109.4	111.0	111.5	..
Ordretilgang 1)	1980=100	112	113	120	114	121
Detaljomsetningsvolum	1980=100	111.3	116.4	122.6	130.0	125.4	129.4	131.2	132.5	131.8
Arbeidsløshetsprosent		11.1	11.3	11.5	10.9	10.6	10.5	10.4	10.2	10.0

Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1980=100	133.1	141.5	146.2	151.9	152.0	152.2	152.3	152.8	153.3

1) Volumet av tilgangen på nye ordrer til verkstedindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E3: F O R B U N D S R E P U B L I K K E N T Y S K L A N D

		1984	1985	1986	1987					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	99.6	105.0	107.1	108	107	106	110	106	..
Ordretilgang 1)	1980=100	96	104	106	104	101	103	118	105	..
Detaljomsetningsvolum	1980=100	96	97	100	101	102	105	103	100	..
Arbeidsløshetsprosent		9.1	9.3	9.0	8.8	8.9	9.0	8.9	9.0	9.0
Konsumpriser	1980=100	118.4	121.0	120.7	121.0	121.0	121.3	121.5	121.3	121.4

1) Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL E4: F R A N K R I K E

		1984	1985	1986	1987					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.

Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	99	99	100	104	105	104	104
Arbeidsløshetsprosent		9.9	10.2	10.5	10.7	10.7	10.7	10.7	10.5	..

Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1980=100	149.3	158.0	162.2	166.9	167.2	167.6	168.0	168.1	168.4

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL E5: U S A

		1984	1985	1986	-----1987-----					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1980=100	112.1	114.0	115.1	117.3	118.2	119.0	120.0	120.3	120.5
Ordretilgang 1)	Mrd. dollar	100.6	104.4	105.9	107.0	107.0	109.2	109.2	106.3	..
Detaljomsetningsvolum 2)		102.2	107.5	113.2	113.5	112.8	113.7	114.2	115.1	..
Arbeidsløshetsprosent		7.5	7.2	7.0	6.3	6.3	6.1	6.0	6.0	5.9
Konsumpriser	1980=100	124.5	128.9	130.9	136.9	137.4	137.8	138.2	138.8	139.1

1) Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.

2) Mrd. dollar i 1982-priser

TABELL E6: J A P A N

		1984	1985	1986	-----1987-----					
					Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon 1)	1980=100	116.7	122.0	121.6	122.3	120.2	125.4	126.6	125.2	128.3
Ordretilgang 2)	Mrd. yen	875	881	903	923	837	1370
Arbeidsløshetsprosent		2.7	2.6	2.8	3.0	3.2	3.0	2.7	2.8	2.8
Konsumpriser	1980=100	112.3	114.6	115.3	114.9	114.7	115.7	114.3	114.9	115.4

1) Industriproduksjon og gruvedrift.

2) Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

STATISTISK SENTRALBYRÅS MAKROØKONOMISKE MODELLER

Byråets makroøkonomiske modeller er alle bygget opp med utgangspunkt i nasjonalregnskapets kontosystem. Kjernen i modellene er kryssløpssammenhenger for tilgang og anvendelse av spesifiserte varer og tjenester. Til denne kjernen er det knyttet atferdsrelasjoner mv. for de ulike sektorer i økonomien. Det er omfanget og arten av disse relasjonene og detaljgraden i varekryssløpet som er ulik fra modell til modell, avhengig av formålet med modellene.

MODIS er den mest detaljerte av modellene. Modellen ble opprinnelig utviklet omkring 1960. Den nåværende versjonen, MODIS IV, har en kryssløpskjerne på 210 varer og 150 produksjonssektorer. Modellen inneholder få egentlige atferdsrelasjoner, men gir en inngående behandling av offentlige inntekts- og utgiftsposter, spesielt avgifter og subsidier. Modellen nyttes først og fremst av Finansdepartementet i arbeidet med de årlige stats- og nasjonalbudsjettene og de fire-årlige langtidsprogrammene.

MODAG er mindre detaljert; kryssløpskjernen spesifiserer 41 varer og 33 produksjonssektorer. Modellen er særlig egnet til analyser på mellomlang sikt. Atferdsrelasjonene, som dekker produksjon, konsum, investering, eksport, import, pris- og lønnsdannelse og arbeidsmarkedet, er i Klein-Tinbergen tradisjonen, med elementer fra den skandinaviske inflasjonsmodellen. Modellen nyttes bl.a. av Finansdepartementet til politikkanalyser.

KVARTS er en kvartalsmodell som inneholder stort sett samme type atferdsrelasjoner som MODAG, men er noe mer aggregert. Kryssløpskjernen spesifiserer 25 varer og 16 produksjonssektorer. I modellen er det lagt stor vekt på dynamiske korttidssammenhenger, dvs. at mye av forløpet er bestemt av utviklingen i tidligere kvartaler. Modellen nyttes først og fremst i Byråets arbeid med konjunkturanalyse.

MSG er en anvendt likevektsmodell som forutsetter frikonkurransse og full utnyttning av arbeidskraft og kapital. Den er særlig egnet til å si noe om hvordan næringsstrukturen vil endre seg langs en vekstbane for økonomien. Modellen har sin opprinnelse i et arbeid av Leif Johansen fra omkring 1960. Den nåværende versjonen, MSG 4, nyttes først og fremst til langsiktige perspektivberegninger som grunnlag for regjeringens langtidsprogram og ulike sektoranalyser.

De modellene som er nevnt ovenfor oppdateres årlig og brukes og vedlikeholdes regelmessig. I tillegg er det utviklet enkelte makroøkonomiske modeller for analyse av mer spesielle problemstillinger, bl.a. rene kryssløpsmodeller med spesifikasjoner ned til detaljert nasjonalregnskapsnivå, 340 varer og 185 produksjonssektorer.

Foruten de makroøkonomiske modellene har avdelingen modeller innenfor feltene skatter og offentlige utgifter, demografiske og regionale forhold og naturressurser. Av disse er det særlig tre som berører makroøkonomiske forhold: REGION – en modell som bryter ned de makroøkonomiske størrelsene til fylkesnivå, MAKKO – en modell som belyser økonomiske konsekvenser av ulike standardkrav til kommunale tjenester, gitt visse demografiske utviklingstrekk og MATAUK – en modell som framskriver arbeidsstyrken etter ulike kjennetegn.

Økonomiske analyser

Utkommer med omlag 10 nummer pr. år.
Prisen for et årsabonnement er kr 120,—,
løssalgpris kr 15,—. Forespørsler om
abonnement eller løssalg kan rettes til
opplysningskontoret i Statistisk Sentralbyrå.

Statistisk Sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1
Tlf. (02) 41 38 20